

*Zeven jaar
Republik Indonesia*

Foto op de omslag: Ter herdenking van de Dag der Verenigde Naties houdt de vorige Minister van Buitenlandse Zaken Mr. Subardjo een toespraak. — Men ziet hem hier tussen de nationale vlag van Indonesia en de vlag van de V.N.

P4

*Zeven jaar
Republik Indonesia*

Dutch Ministry
Bibliotheek
van Buitenlandse Zaken

INFORMATION SERVICE INDONESIA - DEN HAAG

A. 2. 10⁴

Voorwoord.

De Republiek Indonesia verjaart heden wederom, want op 17 Augustus 1945 werd zij geproclameerd.

Sindsdien heeft de jonge republiek een bewogen geschiedenis gehad.

Zij werd met enorme problemen geconfronteerd.

Daar waren eerst de moeilijkheden als gevolg van het Indoneesisch-Nederlands conflict. Daarna, nadat Nederland, en daarna vele andere landen Indonesië als soevereine staat hadden erkend, kwamen de problemen en moeilijkheden, typisch voor een nieuwe staat.

Thans gaat Indonesië haar achtste jaar in, vele moeilijkheden is zij in de afgelopen tijd te boven gekomen, doch vele problemen heeft zij nog vóór zich.

Wij menen op deze zevende verjaardag er goed aan te doen een bijzondere uitgave het licht te doen zien, waarin niet alleen een korte schets te vinden is van de nationale beweging in Indonesië — wat ons inziens in het algemeen nog te weinig bekendheid heeft in Nederland en daarom een aparte beschouwing behoeft — maar daarnaast ook artikelen, waarin getracht wordt analyses te geven van enige vraagstukken in het huidige Indonesië, alsmede enkele schetsen van ontwikkelingen op velerlei gebied gedurende het zeven-jarig bestaan van onze staat.

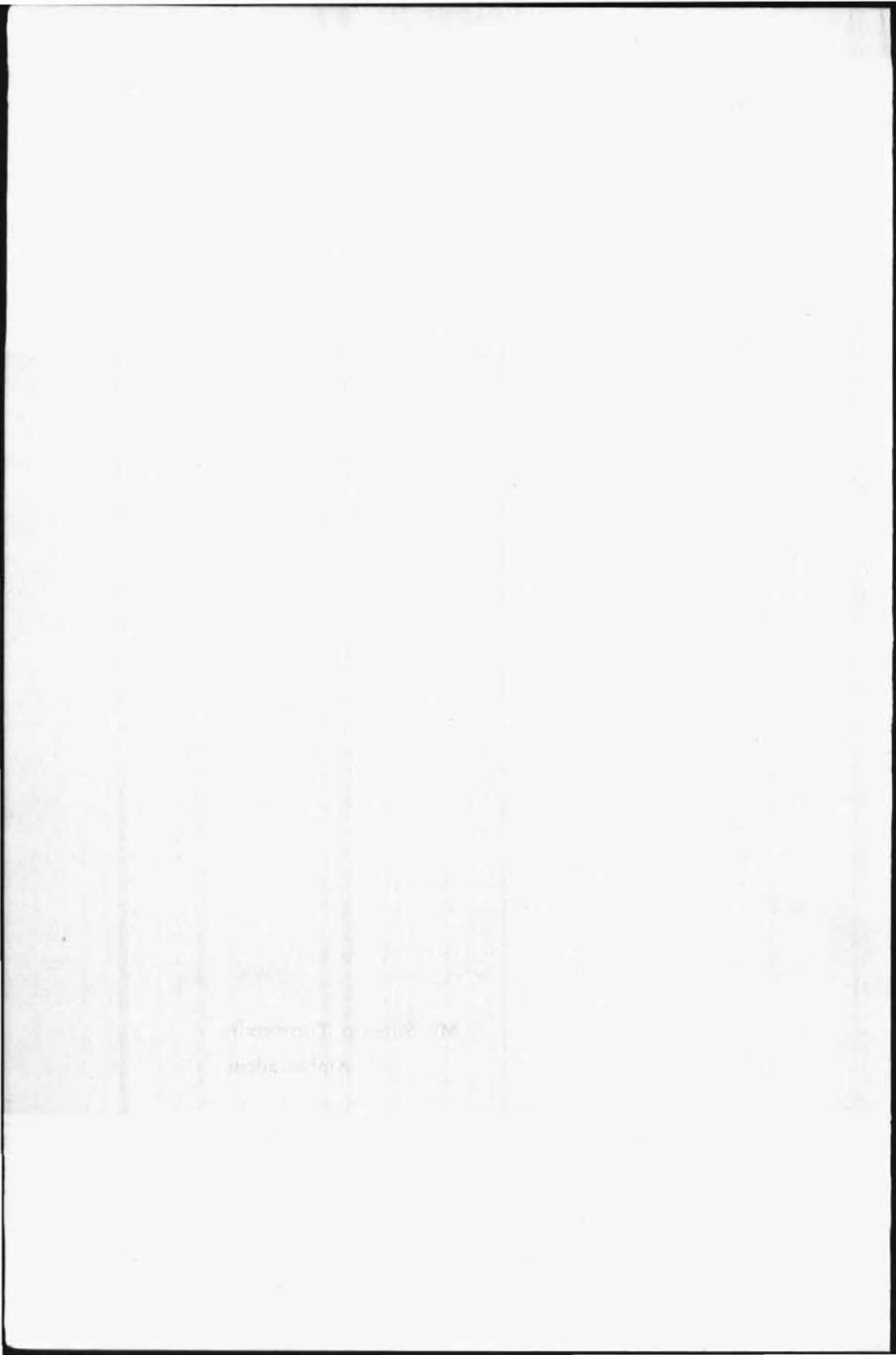
We hopen hiermede een kleine bijdrage te leveren voor een beter begrip van de Indonesische staat en samenleving.

De Vertegenwoordiger van de
Republiek Indonesia in Nederland.

Mr. Susanto Tirtoprodjo

Ambassadeur.

Den Haag, 17 Augustus 1952.

Indonesië's strijd om vrijheid en rechtvaardigheid.

I. DE VÓÓROORLOGSE ONTWIKKELING VAN DE NATIONALE BEWEGING.

De hierna volgende beschouwing zal geen gedetailleerde schets inhouden van de vóóroorlogse ontwikkelingen van de nationale beweging in Indonesië. Wel zullen enige markante punten van die ontwikkelingen naar voren worden gebracht en aan een nadere beschouwing worden onderworpen, teneinde de nationale oogmerken en doelstellingen op duidelijke en positieve wijze te kunnen stellen, alsmede de ontwikkeling ervan en ten slotte, om in verband hiermede de gebeurtenissen op 17 Augustus 1945, hetzij daaraan voorafgaand, hetzij daarna, mede in die beschouwingen te betrekken.

Op 20 Mei 1908 werd door de doktoren Sutomo en Gunawan de vereniging „Budi Utomo” opgericht, nadat vooraf de bekende arts Wahidin Sudirohusodo de wegen daartoe gebaad had. In verband hiermede wordt onder aandacht gebracht, dat zowel dr. Sutomo als dr. Wahidin in de nationale beweging van Indonesië prominente figuren werden. Alhoewel geen nationale feestdag, wordt de 20ste Mei 1908 niettemin als een belangrijke datum beschouwd en herdacht in de nationale geschiedenis van Indonesië, want op die datum wordt de nationale beweging in Indonesië geacht te zijn gestart.

Alhoewel de politieke verenigingen als de Sarikat Islam en PKI gedurende de eerste tien jaren van de nationale beweging zeker geen nationaal karakter kan worden ontzegd, waren hun nationale doelstellingen en oogmerken nog vaag en zeker niet geformuleerd, duidelijk en positief.

De Perhimpunan Indonesia, een in Nederland opgerichte politieke vereniging, moet dan ook als eerste Indonesische politieke

vereniging worden beschouwd, die zo ver is gekomen, dat zij bepaalde nationale oogmerken en doelstellingen formuleerde, waarmede zij een beslissende invloed heeft gehad op het verloop van de Indonesische nationale beweging.

PERHIMPUNAN INDONESIA.

In 1908 werd in Nederland de vereniging „Indische Vereniging” opgericht, welke vereniging opgericht werd voor de behartiging der belangen van zich in Nederland bevindende Indonesiërs. Met ingang van Maart 1916 gaf de vereniging een orgaan uit, geheten „Putera Hindia”. Tengevolge van activiteiten van de groep z.g. ethici ontstond er later een verbond tussen de Indische Vereniging en organisaties van Hollandse en Chinese studenten (Cabungan Perhimpunan Peladjar²), welk verbond tot doel had om de omgang en contacten te bevorderen tussen de verschillende groepen van studenten in Nederland, alsmede om belangstelling op te wekken voor de taak en verplichtingen van Nederland ten opzichte van Indonesië.

Tengevolge van reacties uit toenmalige Nederlandse kringen had dit verbond geen lang bestaan en na een levensduur van 5 jaar hield het op te bestaan.

Inmiddels had er door hun verblijf in Nederland in het denken van de aldaar verblijvende Indonesische studenten, alsmede door het feit, dat zij geconfronteerd werden met de wereldverhoudingen en daaruit voorkomende wereldproblemen, een duidelijke nationale ontwikkeling plaats. Immers, men verbleef in een vrij en onafhankelijk land, terwijl de onderlinge contacten tussen de Indonesiërs zelve niet alleen productieve, maar ook stimulerende factoren waren. Voorts was daar het contact met andere Aziatische studenten, terwijl aanrakingen met Nederlandse en West-Europese politici het hunne bijdroegen.

Maar van beslissende betekenis was het feit, dat tengevolge van die factoren, waaronder ook de omstandigheid, dat men van verre meer in staat was de tekorten en mogelijkheden van hun land en samenleving beter waar te nemen en te analyseren, lokaal patriotistische gevoelens plaats maakten voor nationaal patriotistische gevoelens. Men gevoelde zich geen Javaan meer, geen Sumatran, maar men voelde zich Indonesiër en wel door een zekere lotsverbon-

Premier Wilopo in gesprek met de Nederlandse Hoge Commissaris Lamping.

denheid, alsmede door een zekere gelijkheid van levensomstandigheden, waardoor het verlangen ontstond om zich te ontdoen van de overheersing in eigen land, teneinde op deze manier te komen tot betere levensomstandigheden en levensvoorwaarden van het volk van Indonesië.

Tenslotte was men tot de overtuiging gekomen, dat de overheerser nimmer uit eigen beweging zijn regime zou prijs geven, terwijl men het als een plicht en taak van Indonesië's zonen aanrekende om dit doel met eigen krachten en met eigen middelen te bereiken.

In 1922 werd de naam Indische Vereniging omgezet in „Indonesische Vereniging”, bij welke gelegenheid in het orgaan „Putera Hindia” te lezen viel, dat er overeenkomstig de statuten gestreefd zou worden naar de instelling van een regering voor Indonesië, die slechts verantwoordelijk is aan het Indonesische volk en dat dit doel slechts bereikt kon worden door het Indonesische volk zonder hulp of medewerking van wie ook, terwijl men verder van oordeel was, dat elke versplintering van krachten vermeden moest worden, teneinde het gestelde doel zo spoedig mogelijk te kunnen bereiken. Aangezien van de overheerser nimmer verwacht kon worden, dat hij in die richting werkzaam zou zijn, meende men, dat non-coöperatie de enig juiste houding was. Deze houding betekende, dat men niet zou deelnemen aan vertegenwoordigende raden, die naar hun oordeel slechts het doel hadden om de aandacht en belangstelling van de Indonesiërs af te leiden. Wijders moest gestreefd worden naar een concentratie en organisatie van de nationale krachten in de uitgebreidste zin van het woord, terwijl de volkskrachten opgewekt en gestimuleerd moesten worden. Alleen langs deze weg, meende men, zou het zelfbeschikkingsrecht, dat eeuwenlang door de overheerser onderdrukt was geworden, verwezenlijkt kunnen worden.

Uit het voorgaande blijkt, dat zich in de toenmalige Indonesische studentengemeenschap een bepaalde ideologie ontwikkeld had met het „Indonesia Merdeka” als doel, dus het vrije en onafhankelijke Indonesië. In deze ideologie werd in de eerste plaats gestreefd naar een samenbundeling van de volkskrachten, teneinde op deze manier een eenheid te bereiken, die uiteraard voor het bereiken van het gestelde doel van het allergrootste belang was. Uiteraard, want, zo

meende men, het staatkundig beleid van de overheerser was steeds en ook blijvend gericht op het verdeel en heers, en dus op een versplintering van de krachten, welke, zoals wij boven gezien hebben, juist vermeden moest worden. Resumerend streefde de Indonesische Vereniging sinds 1922 naar de eenheid van het Indonesische volk, de verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht, stimulering en opwekking van de krachten van het volk, terwijl non-coöperatie als beginsel werd aanvaard.

In 1924 werd de naam van de Indonesische Vereniging omgezet in „Perhimpunan Indonesia” en het orgaan heette voortaan „Indonesia Merdeka”. De statuten bevatten sinds 1925 het volgende :

1. Alleen een Indonesië, dat zich één voelt, waarbij alle verschillen tussen de ene bevolkingsgroep en de andere buiten beschouwing worden gelaten, kan de macht van de overheerser teniet doen. Het gemeenschappelijke doel eist onvoorwaardelijk een algemene en bewuste actie, steunend op eigen krachten en nationale gevoelens. Deelname door alle lagen van de bevolking in de vrijheidsstrijd wordt als de belangrijkste voorwaarde beschouwd voor het bereiken van het gestelde doel.
2. De tegengestelde belangen tussen overheerser en overheersten vormen de voornaamste elementen in elk bestuursprobleem. Het is het doel van de politiek van de overheerser, die tegenstellingen te verzachten en te verkleinen, terwijl het de taak en de plicht van de overheersten is om hierop op scherpe wijze te reageren en alle tegenstellingen te verscherpen.
3. Aangezien het bewezen is, dat door de overheersing afbreuk wordt gedaan aan de stoffelijke en geestelijke levensomstandigheden van het Indonesische volk, moet er zo krachtig mogelijk naar gestreefd worden om deze omstandigheden te normaliseren.

Werkprogramma.

Gestreefd moet worden naar een zo krachtig mogelijke propaganda van genoemde richtlijnen in Indonesië, terwijl het Indonesische vrijheidsprobleem in de internationale belangstelling geplaast moet worden. De propaganda in Indonesië zal op de volgende manier moeten geschieden :

1. Door middel van de organen van invloedrijke verenigingen.

2. Door middel van personen, die hun studiën voltooid hebben.
3. Door middel van verbindingspersonen, en door middel van hen, die zich met verlof in Nederland bevinden.

Omtrent de propaganda in het buitenland meende men, dat eerstens het buitenland niet op de hoogte was van het Indonesische vrijheidsstreven en dat mogelijkerwijs het buitenland in de veronderstelling leefde, dat het Indonesische volk genoeg nam met het overheersingsregime, waarbij onder aandacht werd gebracht, dat dit laatste herhaaldelijk in de propaganda van de overheerser naar voren werd gebracht. Om deze reden en overwegingen vond men het dienstig naar contacten te zoeken en naar een samenwerking te streven met organisaties, die hetzelfde doel hadden.

Vandaar, dat er relaties ontstonden met de communistische internationale en met de Liga tegen koloniale onderdrukking en dat men ging deelnemen aan internationale humanistische congressen.

In de contacten met de Komintern ontging het de leiders van de Perhimpunan Indonesia niet, dat deze komintern in zijn streven naar vrijheid voor de gekoloniseerde volken, zijn eigen belangen niet uit het oog verloor. De Perhimpunan-Indonesia-leiders waren zich hiervan terdege bewust en vandaar dan ook, dat zij ervoor zorg droegen, dat de relaties slechts een oppervlakkig karakter hadden. In verband hiermee dient de verhouding met de bekende PKI-voorman Semaun gememoreerd te worden.

Op 5 December 1926 sloot Semaun met Mohammad Hatta als vertegenwoordiger van de Perhimpunan Indonesia de volgende overeenkomst in Leiden :

„Overwegende, dat voor de Indonesische vrijheidsstrijd een zeer sterke volksbeweging nodig is, wordt het volgende overeengekomen :

1. De Perhimpunan Indonesia, die de taak heeft de groei en ontwikkeling te bevorderen van een Indonesische volkspartij, belooft mits deze zo positief mogelijk werkzaam te zijn op het politieke en sociale gebied. De Perhimpunan Indonesia verplicht zich de opperste leiding van de Indonesische volksbeweging in het algemeen op zich te nemen en draagt ten opzichte van die beweging de volle verantwoordelijkheid.

Tot het sociale terrein behoort het volksonderwijs, nationale economie, alsmede de volksgezondheid, kortom alles wat van

belang is voor het opwekken en opvoeren van de nationale krachten van het volk. Hierbij wordt opgemerkt, dat het voorgaande in overeenstemming is met de statuten van de Perhimpunan Indonesia.

2. De PKI erkent de leiding van de Perhimpunan Indonesia, zoals toegelicht in sub 1 en moet mitsdien aan de Perhimpunan Indonesia het volle vertrouwen schenken. De PKI en alle daartoe behorende organisaties beloven, dat zij in geen geval nationale volksbewegingen hindernissen in de weg zullen leggen, zolang althans de Perhimpunan Indonesië een politiek voert, die gericht is op het bereiken van de vrijheid van Indonesië.
3. Alle drukkerijen, die zich tot nu toe in handen bevinden van de PKI moeten aan de Perhimpunan Indonesia overgedragen worden, onder voorwaarden, die nader bepaald worden.

De Perhimpunan Indonesia belooft een nationale pers te zullen organiseren.

Het genoemde contract werd nimmer uitgevoerd, omdat het Executief comité van de Communistische Internationale het als een grote fout beschouwde, zodat Semaun genoodzaakt werd het contract op snelle en positieve wijze te niet te doen. Intussen is het genoemde contract een belangrijk punt bij de beoordeling van de Indonesische nationale beweging.

Eerstens blijkt daar het strikt nationale karakter van de Perhimpunan Indonesia. Wijders blijkt het voornemen van de Perhimpunan Indonesia-voormannen, zoals Moh. Hatta (de tegenwoordige vice-president van de RI), Subardjo (de vorige minister van buitenlandse zaken), Nazir Pamontjak (de tegenwoordige ambassadeur te Parijs) en Mr. Sartono (de tegenwoordige parlamentsvoorzitter) om leiding te geven aan de hele Indonesische volksbeweging.

Over de relaties van de Perhimpunan Indonesia met de bekende Liga kan nog het volgende worden medegedeeld. Deze relaties waren daarom van belang, omdat men in de gelegenheid kwam om in contact te treden met andere Aziatische nationalisten, terwijl men bovendien de gelegenheid kreeg om de internationale belangstelling op te wekken voor het Indonesische vrijheidsprobleem. Toen bleek, dat men van communistische zijde trachtte de Liga te maken tot een

instrument van het communisme, trokken de vertegenwoordigers van de Perhimpunan Indonesia zich uit de Liga terug.

Voorts werden verschillende humanistische congressen in het buitenland bezocht, zoals het zesde Internationale Democratische Congres te Bierville en het internationale vrouwencongres te Gland.

Tevoren werd reeds de aandacht gevestigd op de factoren, die geleid hebben tot het ontstaan van het Indonesisch nationalisme, zoals dat tot uitdrukking kwam in de Perhimpunan Indonesia. In dit verband gezien moet vooral gewezen worden op de internationale contacten, die de Perhimpunan Indonesia onderhield. Immers, op deze wijze kreeg men contact met mensen, hetzij individueel of in groepsverband, die op het probleem van de gekoloniseerde volkeren een geheel ander licht deden schijnen.

De Perhimpunan Indonesia luidde een geheel nieuwe fase in voor de Indonesische nationale beweging. Zij bracht nieuwe inzichten in de structuur van de koloniale samenleving, waardoor men in staat werd gesteld op scherpe wijze de gebreken van die samenleving te zien en ook de mogelijkheden voor het Indonesische volk ten aanzien van het bereiken van betere levensvoorwaarden.

Voorts bracht de Perhimpunan Indonesia een nieuwe strijd-tactiek over, zoals non-coöperatie e.d.. De Perhimpunan Indonesia is dan ook voor de verdere ontwikkeling van de Indonesische nationale beweging van beslissende betekenis geweest. Temeer nog, toen haar voormannen als Hatta, naar Indonesië terugkeerden en op actieve wijze gingen deelnemen aan de nationale strijd.

Dank zij de activiteiten van de Perhimpunan Indonesia verkreeg de nationale beweging een nieuwe basis, een basis die, voor wat betreft de vrijheidsstrijd, gegolden heeft tot het tijdstip, dat Indonesië een soevereine staat werd, terwijl deze basis nog terug te vinden is bij een politieke partij als de tegenwoordige PNI.

Van even groot belang zijn de figuren van de Perhimpunan Indonesia geweest voor de vóóroorlogse ontwikkelingen en daarna. Was Hatta tijdens zijn verblijf in Europa de stuwende en alles beheersende figuur, in Indonesië kwam niet lang daarna Soekarno op, op wien het nationale voetlicht zijn sterke bundels wierp.

Men kan veilig zeggen dat de nationale ideologie van Soekarno grotendeels ontleend werd aan de Perhimpunan Indonesia-ideologie.

Het behoeft dan ook geen verwondering te baren, dat kort na de terugkomst van Hatta in Indonesië, de basis werd gelegd van een samengaan van deze twee leiders, die later zou leiden tot de z.g. Dwi-Tunggal (twee-eenheid Soekarno-Hatta) op 17 Augustus 1945.

Hebben wij hiervoor gezien, dat West Europa en in het bijzonder Nederland, merkwaardigerwijs de bakermat zijn geweest, waar de Indonesische nationale beweging haar beslissende ontwikkeling nam, mede van belang voor haar na-oorlogse ontwikkelingen is de periode geweest van ongeveer 1927 tot het tijdstip van de Japanse bezetting. Het is de periode, waarin partijen of andere organisaties opkwamen met een goed geformuleerd program. Het is verder de periode, waarin verschillende streekorganisaties van karakter wisselden en daarbij een nationaal karakter kregen. Het is de periode, waarin men een veilige ankerplaats zocht voor de ontwaakte en ontwakende nationale krachten (het ontstaan van de federatieve organisaties als de PPPKI en Gapi). Kortom, het is de periode van het algemeen nationale reveil op velerlei gebied, met figuren als Soekarno, Hatta, Sutan Sjahrir, Dr. Sutomo, Ki Hadjar Dewantoro, Setia Budi (Douwes Dekker), Moh. Yamin, Amir Sjarifuddin, Sartono, Dr. Sukiman, H. Agus Salim, Arudji Kartawinata en vele anderen, die later, bijaldien nog in leven, zonder uitzondering en onvoorwaardelijk zich geschaard hebben achter de proclamatie van 17 Augustus 1945.

STUDIECLUBS.

Als voorlopers van genoemde partijen moeten de studieclubs genoemd worden, waar kennelijk gelegenheid bestond om de nieuwe denkbeelden met betrekking tot het verkrijgen van Indonesië's vrijheid, te bespreken, te bestuderen en te toetsen aan de praktijk. De bekendste hiervan waren de Indonesische studieclub van Dr. Sutomo te Surabaia en de Algemene Studieclub van Ir. Soekarno te Bandung. Deze clubs waren strikt nationaal. Beiden waren bewust van de eenheid van Indonesia en beiden streefden naar een vrij en onafhankelijk Indonesië (Indonesia Merdeka), doch zij vertoonden één verschil, met name, dat de club van Soekarno op intransigente wijze het non-coöperatiebeginsel aanhing, terwijl de club van Dr. Sutomo terzake hiervan een opportune houding aannam.

Tijdens hun bezoek aan Indonesië worden de vijf door de Indonesische Regering uitgenodigde Nederlandse journalisten ook door President Sukarno ontvangen.

Hier ziet men Mevrouw Roosevelt in gesprek met vooraanstaande Indonesische dames.

PARTAI NASIONAL INDONESIA.

Men kan zeggen, dat de Partai Nasional Indonesia, de bekende partij van Ir. Soekarno, die op 4 Juli 1927 opgericht werd, uit een oogpunt van ontwikkeling gezien, de belangrijkste verschijning is geweest in de toenmalige nationale wereld van Indonesië. Het is deze partij geweest met Soekarno als leidsman, en daarbij gestuwd vooral door de denkbeelden van de Perhimpunan Indonesia, die nieuwe wegen getraceerd heeft voor de ontwikkelingen van de nationale strijd in die tijd, met een positief gesteld doel: Indonesia Merdeka. Als men „Indonesië klaagt aan” leest, de belangrijke rede die Ir. Soekarno voor de Landraad in Bandung in 1930 als zijn verdediging heeft gehouden, krijgt men eerst een goed inzicht in de persoon van Soekarno, maar wat belangrijk is, is dat Soekarno de toenmalige nationale beweging een geheel nieuwe achtergrond en een geheel nieuwe basis gaf.

Vandaar, dat het verantwoord is om de toenmalige P.N.I. aan een nadere beschouwing te onderwerpen. Welke is deze achtergrond en welke is de basis van de toenmalige PNI?

1. De grondslag van de overheersing van Indonesië is het imperialisme, dat ontstaan is uit een streven naar een zo groot mogelijk winstbejag. Vandaar, dat alle voorschriften en bepalingen, die voor het Indonesische volk gelden, geen normaal karakter dragen, omdat zij onderdrukking beogen.
2. Wil men de samenleving verbeteren in die zin, dat het Indonesische volk welvaart op elk gebied gebracht wordt, dan moet, voorafgaande hieraan een regering gevormd worden uit het volk en door het volk. Daarom moet alles gericht worden op het bereiken van het Indonesia Merdeka.
3. Dit doel moet bereikt worden door een grootscheepse en georganiseerde massa-actie, zonder dat hierbij geweld wordt gebruikt, alsmede door een bewuste en nationale volksbeweging, die op eigen krachten steunt. Gestreefd moet worden naar een eigen staatsorganisatie in de bestaande staat, waardoor men door het uitoefenen van morele druk de vrijheid en onafhankelijkheid kan bereiken.
4. Men moet erop bedacht zijn, dat deze vrijheidsbeweging nimmer

steun en medewerking van de overheerser zal verkrijgen. Ja, zelfs indien door de overheerser hieraan steun wordt verleend, dan is dit bedenkelijk, want daardoor kan men van de rechte weg afdwalen. Vandaar, dat men de weg van non-coöperatie moet volgen, waarbij opgemerkt wordt, dat het volgen van deze weg niet voortkomt uit haat of wanhoop, maar deze weg is de meest gezonde weg en dient gepaard te gaan met zelfwerkzaamheid en met constructie gebaseerd op auto-activiteit. In dit verband zou het verkeerd zijn de „komst van een Ratu Adil” af te wachten of de „komst van een vliegtuig uit Moskou of van een vorst uit Stambul”.

5. Het is noodzakelijk, dat het buitenland op de hoogte is en blijft van de levensomstandigheden van het Indonesische volk in het bijzonder en van de andere overheerste Aziatische volken, en om deze reden moet men met hen samenwerken.
6. Het kapitalisme, dat sinds eeuwen West Europa beheerst, gebruikt het imperialisme, zodat het imperialisme een steunpunt van dit kapitalisme vormt. De omstandigheden, waarin het Indonesische volk verkeert, zijn een gevolg van het westerse kapitalisme en het westerse imperialisme. Daarom moet het westerse kapitalisme beschouwd worden als de vijand der overheerste volken in heel Azië.
7. Bij deze volksbeweging mag niet gelet worden op positie of groep, noch op rijkdom of sexe, terwijl de godsdienst evenmin een factor is. Bizardere aandacht moet besteed worden aan de jeugd, die de hoop van het vaderland is.
8. Bij deze vrijheidsstrijd zal men uitsluitend lasten te dragen hebben. Men zal in het belang van het toekomstige geluk van het Indonesische volk aan dit volk inhoud moeten geven.

Werkprogramma.

1. Het versterken van de nationale gevoelens in het algemeen, alsmede van het bewustzijn betreffende de eenheid van het Indonesische volk in het bijzonder. Het bevorderen van de kennis der nationale geschiedenis en het versterken van de banden en relaties met andere Aziatische volken, alsmede het streven naar

de opheffing van hinderpalen voor de individule vrijheid en hinderpalen voor de ontwikkeling van het politieke leven.

2. Op economisch terrein dient gestreefd te worden naar een vrij bestaan, terwijl de nationale handel, nijverheid, bankwezen en coöperatiewezen bevorderd moeten worden.
3. Op sociaal gebied moet het nationale onderwijs bevorderd, alsmede de positie van de vrouw verbeterd worden, terwijl werkloosheid bestreden moet worden. Voorts moet de transmigratie bevorderd worden, alsmede steun worden verleend aan vakorganisaties, terwijl de volksgezondheid behartigd moet worden.

Bezien wij genoemde grondslagen van de toenmalige PNI, dan kunnen wij treffende overeenkomsten bemerken met de denkbeelden van de Perhimpunan Indonesia.

De PNI heeft zich mede verdienstelijk gemaakt bij het streven naar een hechte organisatie van de bestaande partijen en andere verenigingen.

In dit verband moet gememoreerd worden de oprichting van de PPPKI (Permusyawaratan Perhimpunan² Politik Kebangsaan Indonesia), de bekende federatie van Indonesische politieke verenigingen, waarover nader zal worden gesproken.

In het voorgaande werd slechts melding gemaakt van de politieke partijen Budi Utomo, de Perhimpunan Indonesia en de Partai Nasional Indonesia, alhoewel vanzelfsprekend er ook nog vele andere politieke partijen waren, die mede een rol speelden in het toenmalige politieke leven. In dit verband kunnen dan genoemd worden de „Pendidikan Nasional Indonesia”, de „Gerakan Rakjat Indonesia” met als voor mannen Dr. A. K. Gani, Mr. Sartono en Wilopo (de tegenwoordige premier), de „Persatuan Bangsa Indonesia” (P.B.I.), die in December 1935 een fusie aanging met de Budi Utomo, waaruit een nieuwe organisatie ontstond onder de naam „Partai Indonesia Raya” (Parindra), met toen als voornaamste leider Dr. Sutomo, de Partai Sarekat Islam Indonesia (P.S.I.I.) en nog enkele kleinere partijen zoals de Parii, Penjedar en de P.I.I. Als leiders in de P.S.I.I. kunnen hier worden genoemd Dr. Sukiman, de vorige premier en Arudji Kartawinata, thans tweede plaatsvervangend voorzitter van het parlement. Zonder uitzondering was het einddoel van al deze politieke partijen de zelfstandigheid van Indonesië. (Indonesia Merdeka).

STREEKORGANISATIES.

Streekorganisaties zijn organisaties van leden van een bepaalde bevolkingsgroep, die slechts voor die personen toegankelijk zijn.

Deze organisaties bewegen zich in het algemeen op het sociale en culturele vlak, met het doel om verbetering te brengen in de levensomstandigheden van het volk.

Alhoewel voortgekomen uit een nationaal bewustzijn, hebben deze organisaties geen algemeen nationaal karakter.

De bekendste van deze organisaties waren de reeds genoemde Budi Utomo, een organisatie van Javanen, en de Pasundan, die een organisatie was van Sundanezen.

Uiteraard kwamen in de gebieden buiten Java soortgelijke organisaties voor. Niet zonder strijd tussen de oudere en jongere groepen in die organisaties, ontwikkelden zij zich in dit tijdsgewricht tot strikt nationale organisaties. De door de Perhimpunan Indonesia geïntroduceerde denkbeelden vonden ook via de PNI van Soekarno in hun boezem de nodige weerklank.

In 1930 opende de Budi Utomo haar deuren voor alle Indonesiërs, terwijl in 1932 zij in haar statuten het Indonesia Merdeka als doel opnam om in 1935 geheel op te gaan in de Parindra, de bekende nationale partij van dr. Sutomo.

De Pasundan, opgericht in September 1914, onderging hetzelfde proces, want ook deze organisatie opende haar deuren voor alle Indonesiërs en wel in 1931, nadat zij als doel Indonesia Raya had aangenomen.

In Maart 1940 werd door haar het roodwit als nationale vlag erkend en het Indonesia Raya als nationaal volkslied.

JEUGDBEWEGING.

Belangrijk voor de ontwikkelingen van de nationale beweging was ook de activiteit van de Indonesische jeugd. Verenigden de jongeren zich in het begin in provincialistische verenigingen, op een congres, gehouden van 28 December 1930 tot 2 Januari 1931, kwam een nationale jeugdorganisatie tot stand, de „Indonesia Muda” („Jong Indonesië”), met als doelstelling:

„de versteviging van het eenheidsgevoelen van de studerenden,

en het kweken en het in stand houden van het besef, dat de jeugd van Indonesië, zonen en dochters zijn van één volk met één vaderland, opdat op die wijze mede wordt gewerkt aan het bereiken van een zelfstandig Indonesië”.

Het parool luidde: Eén vaderland, één volk, één taal.”

Een andere belangrijke jeugdvereniging was de „Jong Islamieten Bond”, een organisatie op godsdienstige grondslag.

VROUWENBEWEGING.

Ook de Indonesische vrouw liet zich in de nationale beweging niet onbetuigd. Niet alleen streefde de Indonesische vrouwenbeweging naar de emancipatie van de vrouw, doch daarnaast leverde ze haar bijdrage in de algemeen nationale beweging tot verkrijging van de zelfstandigheid van Indonesië, wat o.m. tot uiting kwam in de doelstelling van de „Istri Sedar” („De Bewuste Vrouw”) op haar congres in Juli 1932, op welk congres besloten werd te streven naar gelijke waardering en gelijke positie als de man, zulks ter versnelling van de totstandkoming van de vrijheid van Indonesia.

Andere belangrijke vrouwenorganisaties waren de „P.P.I.I.”, een federatie, de „Isteri Indonesia” (I.I.) en de „Putri Budi Sedjati”.

Behalve deze zelfstandige verenigingen, kwamen ook vrouwenorganisaties voor als onderdeel van een algemene vereniging, zoals bijvoorbeeld „Pasundan Isteri” en de „Aisyah”.

FEDERATIEVE ORGANISATIES.

De na te streven eenheid van het Indonesische volk gebod, dat er een organisatie ontstond, waar de inmiddels ontwaakte nationale krachten een ontmoetingspunt hadden.

Gezien de voorafgaande ontwikkelingen, behoeft het wel geen betoog, dat het wederom de P.N.I. van Soekarno is geweest, die daartoe het initiatief nam.

PERMUFAKATAN PERHIMPUNAN2 POLITIK KEBANGSAAN INDONESIA (PPPKI).

Op 17 December 1927 ontstond er een federatie, geheten Permu-fakatan Perhimpunan2 Politik Kebangsaan Indonesia, waartoe toetraden de P.N.I. (vertegenwoordigd door Ir. Soekarno, mr. Iskaq, mr. Sartono, mr. Budiarto en dr. Samsi), P.S.I. (vertegenwoordigd door

Dr. Sukiman en Sjahbudin Latif), Budi Utomo (vertegenwoordigd door Kusumo Utojo en Sutopo Wonobojo), Pasundan (Otto Subrata en S. Sendjaja), Sarikat Sumatra (vertegenwoordigd door Parada Harahap en Dahlan Abdullah), Kaum Betawi (vertegenwoordigd door Thamrin) en de Indonesische Studieclub (vertegenwoordigd door Sujono, Gondokusumo en Sundjoto).

Doelstellingen.

1. Het gelijk trekken van alle nationale acties, het versterken en verbeteren van de organisaties door middel van een samengaan van de leden van de betreffende organisaties.
2. Het voorkomen van onenigheid tussen de leden. Hierbij werd afgesproken, dat principiële verschillen tussen de organisaties, zoals non-coöperatie en de godsdienst niet ter sprake zouden komen.

Als blijvend orgaan van de federatie werd een „Madjelis Pertimbangan” (adviesraad) opgericht, toegerust met een dagelijks bestuur, waarvan o.m. in de jaren 1929 en '30, dr. Sutomo van de studieclub te Surabaya en ir. Anwari van de P.N.I. deel uitmaakten.

Deze PPPKI had, vergeleken met vroegere concentraties, de volgende opmerkelijke verschillen.

Eerstens bestond deze federatie geheel uit nationale organisaties en werd voor onbepaalde tijd opgericht, terwijl het karakter algemeen was.

GABUNGAN POLITIK INDONESIA (GAPI).

Nadat op de duur de PPPKI niet bestand bleek te zijn tegen de onderling principiële verschillen van de aangesloten organisaties, zoals het non-coöperatie-beginsel, met het gevolg, dat non-coöperatieve uittraden, hield de federatie na een stilstand van enige jaren, op te bestaan.

Tengevolge van de critieke internationale toestand, ontstond in 1939 de genoemde Gabungan Politik Indonesia (GAPI), de tweede vóóroorlogse federatie van Indonesische politieke partijen en verenigingen.

„Bhinneka Tunggal Ika” — Eenheid in verscheidenheid.

*President Sukarno temidden van Ambonese meisjes tijdens zijn
bezoek aan de Molukken.*

Het GAPI-congres van September 1939.

Het is van belang om dit congres te memoreren, omdat uit de genomen resoluties duidelijk de ontwikkeling blijkt in het nationale denken van die tijd.

1. Het wordt noodzakelijk geoordeeld, dat er een parlement wordt ingesteld, waarvan de leden verkozen worden door het volk en uit het volk, terwijl de landsregering verantwoordelijk is aan het parlement.
2. Bijaldien aan dit verlangen binnen een vooraf te bepalen tijd voldaan wordt, dan is de GAPI bereid om het volk aan te sporen de Nederlanders zo krachtig mogelijk te steunen.
3. De leden van de GAPI zullen terzake hiervan slechts handelen in GAPI-verband en niet afzonderlijk.

In December 1939 hield de GAPI een z.g. Kongres Rakjat Indonesia (Indonesisch Volkscongres), aan welk congres ook werd deelgenomen door arbeidersorganisaties en sociale verenigingen.

Op dit congres werd de actie besproken voor het z.g. „Indonesia Berparlemèn” (Indonesië met een Parlement).

Van belang was op dit congres, dat het rood-wit, het Indonesia Raya en de Bahasa Indonesia, resp. als nationale vlag, nationaal volkslied en nationale taal werden erkend en aangenomen.

Op het congres van 31 Januari 1941 werd de verlangde regeringsvorm vastgesteld, waaraan het volgende kan worden ontleend.

Parlement.

1. Het verlangde parlement bestaat uit 2 kamers; de leden van de eerste kamer worden verkozen volgens een methode, die later vastgesteld zal worden en de leden van de tweede kamer worden door het volk (staatsburgers) verkozen.
2. Het parlement is de hoogste wetgeving in de staat en stelt alle voorschriften en bepalingen vast nopens de staatsbelangen.

Staatsorganisatie.

1. Indonesië is een staat met een staatshoofd, doch de Ministers zijn verantwoordelijk.

2. De uitvoerende macht berust bij het staatshoofd.
3. De Ministers worden door het staatshoofd in overeenstemming met het parlement benoemd.
4. Het staatshoofd wordt bijgestaan door een Raad van State.
5. Indonesië vormt met Nederland een statenbond.

De te voeren politiek voor het bereiken van „Indonesië Berparlemen”.

1. Politieke hervormingen van constructieve aard moeten worden doorgevoerd, w.o. de benoeming van een Indonesiër als plaatsvervangend Gouverneur-Generaal.
2. Het benoemen van Indonesiërs als plaatsvervangend departementsdirecteuren.
3. Het vermeerderen van de Indonesische leden van de Raad van Indië.
4. Het instellen van een z.g. volkskamer naast de tegenwoordige volksraad, welke volkskamer op rechtstreekse wijze, op grondslag van algemene verkiezingen en evenredige vertegenwoordiging, verkozen wordt.
Aan alle in Indonesië verblijvende Nederlanders wordt, voor wat betreft deze volkskamer, het passieve en actieve kiesrecht toegekend.
5. De volksraad en volkskamer vormen te samen de volksvertegenwoordiging.
6. Regering en volksvertegenwoordiging vormen te samen het „self-Government van Indonesië”, welk instituut zonder uitzondering de staatsbelangen, zoals begroting enz. regelt.
7. De Regering in Nederland en het „self-Government” van Indonesië stellen gezamenlijk de grondwet vast en wel in zodanige zin, dat niet alleen een constructie wordt vastgesteld van politieke aard, doch ook van sociaal-economische aard, een en ander op basis van de democratie.

Beide instanties bepalen mede de rechtsbetrekkingen tussen Nederland—Indonesië en andere staten en stellen voorschriften vast betreffende de staatsdefensie.

Opgemerkt wordt, dat genoemde desiderata destijds voortge-

schikt werden aan de door de Ned. Indische Regering ingestelde Commissie-Visman. Ter vervanging van het z.g. Kongres Radjat Indonesia werd in Sept. 1941 tijdens een conferentie te Jogjakarta door de leiders van de bij dit congres betrokken organisatie's, dus niet alleen politieke maar ook niet-politieke organisatie's, besloten om een z.g. „Madjelis Rakjat Indonesia” in te stellen („Indonesische volksraad”).

Deze raad werd beschouwd als te zijn een vertegenwoordiging van het hele Indonesische volk, met als doel het bereiken van een volkswelvaart in de uitgebreidste zin van het woord, ten behoeve van het Indonesische volk. De werkzaamheden van de raad bepaalden zich voorlopig tot het organiseren van congressen en conferentie's, waar gelegenheid bestond om de stem van het volk te beluisteren en waar besluiten konden worden genomen betreffende de volksbelangen. De activiteiten van de raad richtten zich in het bijzonder op het doel: Indonesia berparlemen.

Leden van de raad zijn organisaties, die werkzaam zijn in het belang van het volk op politiek, sociaal en cultureel gebied.

De leiding van de raad berust bij een bestuur, waarvan de leden bestaan uit vertegenwoordigers van federatie's, waarvan de leden voor het grootste deel lid zijn van de raad (Madjelis Rakjat Indonesia).

Voor de eerste maal namen in dat bestuur zitting vertegenwoordigers van de GAPI (federatie van politieke verenigingen), M.I.A.I. (federatie van Islamitische godsdienst-verenigingen) en de P.V.P.N. (vakcentrale van ambtenarenorganisatie's). Deze ontwikkelingen tonen onmiskenbaar aan, dat de Indonesische nationale beweging in een beslissend stadium was gekomen. Het streven naar de nationale eenheid, zoals vastgelegd in de Perhumpunan Indonesia-ideologie en overgenomen door de P.N.I. van Soekarno en door deze organisatie in Indonesië verspreid in de toenmalige nationale wereld, werd bekroond met de instelling van deze „Madjelis Rakjat Indonesia”, waarin niet alleen politieke organisatie's, maar ook Islamitisch godsdienstige en verder de Indonesische vakorganisatie's waren vertegenwoordigd.

Met het vorenstaande werd in het kort een schets gegeven van de ontwikkelingen van de nationale beweging in Indonesië in de vóóroorlogse periode. Ofschoon men verschillende standpunten innam ten opzichte van de wijze waarop de strijd gevoerd werd, men

had hetzelfde doel n.l. de zelfstandigheid van Indonesië (Indonesia Merdeka).

II. DE JAPANSE BEZETTINGSPERIODE.

De Japanse bezettingsperiode is voor de verdere ontwikkelingen van de nationale beweging in verschillend opzicht en om verschillende redenen, van grote betekenis geweest, alhoewel er in deze periode geen sprake was van enig openlijk politiek leven.

De Japanners riepen hetzij direct, hetzij indirect, verschillende organisatie's in het leven, doch steeds zat hierbij het doel voor om het Indonesische volk in te schakelen in de oorlogsinspanning tegen de Geallieerden.

Doch omgekeerd lieten de Indonesiërs niet na, voorzover zij niet behoorden tot de ondergrondse organisatie's en voorzover zij niet om het leven werden gebracht, om openlijk het volk rijp te maken voor het doel, dat nooit werd losgelaten, een zelfstandig Indonesië (Indo-aan, die door de Japanners werd geboden, om zich voor de toekomst militair te trainen, door zich aan te sluiten bij de Peta (het vrijwilligenesia Merdeka). Met die gedachte greep men o.m. de gelegenheid gerscorps), welk corps door de Japanners bedoeld was als een hulp-corps van het Japanse leger.

Het Japanse verbod om de Nederlandse taal te gebruiken had tot gevolg, dat het Indonesisch een geweldige vlucht nam, waardoor deze ontwikkeling bepaaldelijk een belangrijk winstpunt werd in deze periode van de nationale beweging.

Toen men dan ook van Japanse zijde trachtte de reeds sterke positie van het Indonesisch te verdringen door het Japans, ontstonden er conflicten.

Voorts maakte men in deze periode van de gelegenheid gebruik om het Indonesische volk te wijzen op de onbevredigende levensomstandigheden en levensvoorwaarden onder het Nederlandse bewind vóór de oorlog, waartoe men te voren niet de kans kreeg.

Dat de levensomstandigheden en levensvoorwaarden onder het Japanse bewind even onbevredigend, zo niet slechter waren, ontging het volk vanzelfsprekend niet, doch het was niet eenvoudig, zo niet onmogelijk, om openlijk er over te spreken.

Een Japanse maatregel, die van belang was voor de ontwikke-

ling van de nationale beweging, was de oprichting van de Putera (Pusat Tenaga Rakjat) een massa-organisatie en massa-actie, die onder leiding stond van Ir. Soekarno, Drs. Hatta, K. H. Mansoer en Ki Hadjar Dewantoro. Toen deze organisatie een duidelijk nationalistisch karakter kreeg, werd ze door de Japanners onthouden en vervangen door de Hokokai, een organisatie waarvan ook niet-Indonesiërs lid konden worden, maar die nimmer populair werd, omdat het karakter te Japans was.

Toen de krijgskansen voor Japan keerden, beloofde het in 1944 aan Indonesië zijn vrijheid en zelfstandigheid in de naaste toekomst, waarbij uiteraard het doel voorzat de Indonesiërs te bewegen hun volle krachten te geven aan de oorlogsinspanning tegen de Geallieerden.

Te dien einde werd een commissie van Indonesiërs gevormd, die belast werd een onderzoek in te stellen naar de grondslagen, waarop de Indonesische staat zou worden opgebouwd.

Ten overstaan van die commissie hield Ir. Soekarno op 1 Juni 1945 een redevoering, die later bekend werd onder de naam van „Het ontstaan van de Pantja Sila”.

Deze Pantja Sila (vijf principe's) werden door Ir. Soekarno voorgesteld als de basis van de Indonesische staat en omvatten het volgende :

1. Geloof in God,
2. Nationalisme (in ruime zin),
3. Volkssouvereiniteit,
4. Menselijkheid,
5. Sociale rechtvaardigheid.

Het is opmerkelijk, dat op een tijdstip, dat het Japanse totalitaire regiem nog onverkort van kracht was, deze Pantja Sila tot leven kwamen, terwijl deze om hun democratische en menselijke geest zo zeer in flagrante strijd waren, zowel met de geest als met het karakter van het toen geldende Japanse regiem.

Gelijk bekend, werden deze Pantja Sila later onveranderd, als zijnde de staatsideologie opgenomen in de preambule van de grondwet van de na de Japanse capitulatie en ondanks Japanse tegenstand, die op vele plaatsen tot bloedige botsingen had geleid, in het leven geroepen Republiek Indonesia.

Werd boven de creditzijde geschetst, het spreekt wel haast vanzelf, dat deze periode voor het Indonesisch volk ook haar debetzijde had.

Een deel van de jeugd was fascistisch besmet, hetgeen later voor Sutan Sjahrir aanleiding was om hierop in zijn bekende brochure „Onze Strijd”, duidelijk te wijzen. Er heerste alom armoede, honger en ellende, die het gevolg waren van de niets ontziende Japanse uitbuiting. Voorts viel het verlies te betreuren van vele Indonesische intellectuelen, vooral in de gebieden buiten Java, terwijl millioenen Indonesiërs als dwangarbeiders door de Japanners naar gebieden buiten Java werden gevoerd.

Voor de nationale beweging betekende de Japanse bezettingsperiode, dat men enerzijds de gelegenheid kreeg zich alle mogelijke kundigheden eigen te maken en anderzijds dat men de verschrikkingen van een bezetting door een totalitaire macht aan de lijve voelde. De ontevredenheid in nationale kringen onder het Nederlandse bewind, waaruit dus de nationale beweging ontstond en zich ontwikkelde, en daarbij gevoegd de omstandigheden en ervaringen onder het Japanse bewind, konden geen ander gevolg hebben dan dat men niet alleen nog meer dan ooit afkerig was van elke overheersing, maar dat men vastbesloten was om zich tegen elke poging daartoe met alle macht te verzetten.

Toen dan ook Japan op 14 Augustus 1945 capituleerde en Japan op zich nam om ook de status quo in Indonesië te handhaven, was er voor het Indonesische volk slechts één weg: zelf de vrijheid te proclameren op 17 Augustus 1945.

Aan de lezer van deze beschouwing wordt het overgelaten om te beoordelen of de Republiek Indonesia van 17 Augustus 1945 waarachter alle leiders en voormannen van de vóóroorlogse nationale beweging zonder uitzondering zich geschaard hebben, met de dwitunggal Soekarno—Hatta in het voorste gelid, te beschouwen is als een Japanse, dan wel communistische schepping, of dat de Republiek Indonesia van 17 Augustus inderdaad te beschouwen is als een sluitstuk van de vóóroorlogse nationale beweging en tevens als een manifestatie van het algemeen Indonesische vrijheidsstreven in georganiseerde vorm, welk vrijheidsstreven sinds 1908 is tot uitdrukking gekomen.

Indonesië doet in 1952 voor het eerst mede aan de Olympiade. — Hier ziet men Annie Salamun tijdens de nationale sportweek in Djakarta.

Zal hij het Indonesisch record breken?

III. HET INDONESISCH-NEDERLANDS CONFLICT.

Het is niet de bedoeling een lange beschouwing te wijden aan dit conflict, maar het is niettemin wel van belang te weten om welke essentiële punten dit conflict ging. In de eerste plaats was daar het verschil in uitgangspunt van beide partijen. Nederland was van oordeel, dat eerst de Nederlandse soevereiniteit over het voormalige Ned. Indië niet alleen erkend maar ook hersteld moest worden en dat daarna beide partijen samen zouden kunnen bouwen aan een zelfstandig Indonesië.

De Republiek Indonesia nam echter het standpunt in, dat de soevereiniteit van Nederland slechts erkend kon worden als een soevereiniteit in liquidatie en dat het eigen leger van de Republiek Indonesia en eigen buitenlandse vertegenwoordigingen beschouwd dienden te worden als te zijn een kern, waarop verder kon worden gebouwd.

Een ander belangrijk punt was de bouw van de staat. Nederland verlangde een federatieve structuur, aangezien het van oordeel was, dat de belangen van verschillende bevolkingsgroepen van Indonesië dit eisten.

Te dien einde werden in Malino de grondslagen gelegd voor de toekomstige federale staat, terwijl in Den Pasar de eerste deelstaat (Oost Indonesië) ontstond.

In verband hiermede wordt onder aandacht gebracht, dat naar het oordeel van de Republiek Indonesia niet de structuur van de staat van essentieel belang was, doch de inhoud van de vrijheid in de nieuwe staat.

Daarbij nam de Republiek Indonesia het logische standpunt in, dat de structuur van de Indonesische staat een zaak was, waarover het Indonesische volk zelf zich zou hebben moeten uitspreken zonder inmenging van buiten.

Vandaar, dat de Republiek Indonesia te Linggadjati in 1946 de federatieve structuur aanvaardde en ook later in 1949 in Den Haag, maar te dien aanzien nam men het standpunt in, dat het Indonesische volk zelf hierover diende te beslissen. Later, in Augustus 1950, viel in het R.I.S.-parlement het verschijnsel waar te nemen, in welk parlement van de Republiek Indonesia 50 leden zitting hadden en van de

andere 15 deelstaten 100, dat met een overgrote meerderheid van stemmen besloten werd om de federale structuur op te heffen en deze te vervangen door een unitaristische.

Het is wellicht voorbarig te zeggen, dat met deze uitspraak van het R.I.S.-parlement het Indonesische volk te kennen heeft gegeven de unitaristische structuur te verkiezen boven de federatieve. Wel heeft deze uitspraak bewezen, dat de door Dr. van Mook gecreëerde deelstaten dermate onpopulair waren, dat men niet de moed kon opbrengen deze ten overstaan van de verschillende bevolkingsgroepen te verdedigen.

Het was niet zozeer dat men bezwaren had tegen de federatieve structuur van Indonesië als zodanig, maar meer omdat men er niet mee kon instemmen dat die deelstaten als een politiek middel waren gebruikt tegen de Republiek Indonesië.

Of straks de Constituante, als gevolg van de verkiezingen zich zal uitspreken voor een federatieve of unitaristische structuur, valt niet met zekerheid te zeggen. Wel staat vast, dat aan de verschillende daerachs, of ze nu provincies of deelstaten heten, in nog meerdere mate dan nu wegens technische omstandigheden mogelijk is, een ver doorgevoerde autonomie zal worden verleend.

Een ander punt van het conflict was de kwestie van de Nederlands-Indonesische Unie. Nederland wilde, althans in de beginne, een „zwarte Unie”, dus een Unie met vele bevoegdheden en de Republiek Indonesia daarentegen wilde een „lichte Unie”.

Het lijkt ons voldoende voor een goed inzicht in het toenmalige conflict bovenstaande drie punten naar voren te brengen.

Vooraf het eerste punt was het belangrijkste en het was vooral het verschil in opvatting over dit ene punt, dat aanleiding heeft gegeven tot de eerste en tweede militaire actie van Nederland.

Bovenstaande toelichtingen waren naar dezerzijds oordeel nodig, omdat men van Nederlandse zijde eens de mogelijkheid onder ogen schijnt te hebben gezien om een Verenigde Staten van Indonesië in het leven te roepen zonder de Republiek Indonesia.

In aanmerking genomen de positie, die de Republiek Indonesia toen innam bij het Indonesische volk, alsmede zijn functie en ontstaan in de algemene vrijheidsstrijd, welke strijd mede gevoerd werd door de z.g. „federalisten”, zij het dat hun strijd gericht was om het

doel op meer geleidelijke wijze te bereiken, dan kunnen we ons gelukkig prijzen, dat de Nederlandse Regering en de „federalisten” geen R.I.S. in het leven hebben geroepen zonder de Republiek Indonesia. Een dergelijke staatkundige conceptie zou een catastrofe zijn geweest met gevolgen, die moeilijk te overzien zouden zijn geweest.

Het is niet alleen een Indonesisch belang, maar ook een Nederlands belang en tenslotte een algemeen wereldbelang, dat er tenslotte één enkele staat is ontstaan en erkend.

IV. INDONESIA ALS ALGEMEEN ERKENDE SOVEREINE STAAT.

Bij een beoordeling van de tegenwoordige bestaande en functionerende Republiek Indonesia kan men tot verschillende conclusies komen.

Deze beoordeling hangt af van het inzicht in de ontzagwekkende problemen, die de nieuwe staat heeft op te lossen, welke problemen het gevolg zijn van een eeuwenlange koloniale overheersing — naast de vele goede dingen, die Nederland in Indonesië gedaan heeft en waarvan men nu nog de goede vruchten plukt — gevolgd door onmenselijke uitbuiting door de Japanners, waarbij nog komt het vier jaar lange gewapende conflict met Nederland met de daaraan gepaard gaande materiële en morele schade voor de bevolking.

Deze beoordeling hangt verder af van de vraag of men een bevestiging of ontkenning zoekt van zijn ten opzichte van het toenmalige conflict ingeomen standpunt.

Verder dient men te weten, dat de totstandkoming van de Republiek Indonesia niet alleen een vervanging is van Nederlandse bestuurders door Indonesische, maar ook tot gevolg heeft een mentale omwenteling bij de Indonesiërs zelf, die zich nu vrij weten en zich ook vrij bewegen, of zoals de Nederlandse journalist Paul van 't Veer in „Het Vrije Volk” van 18 Juni 1952 gezegd heeft: „De Indonesiër heeft nu een nieuwe oogopslag”. En deze vrije geest komt op velerlei gebied tot uitdrukking.

Een bewijs hiervan is de nationale pers, waarin men niet alleen met vrijheid en vrijmoedigheid de regering en de algemene toestand becommentarieert. Men weet zelfs te vertellen, dat het Kabinet Sukiman

door de nationale pers is ten val gebracht. Wij zeggen niet dat dit zo is geweest. In elk geval heeft veel van wat de pers gepubliceerd heeft, tot de val bijgedragen. Op cultureel gebied ziet men hetzelfde verschijnsel, want zowel in de Indonesische literatuur, als schilderkunst en beeldhouwkunst, dringt deze vrije en vernieuwende geest door, terwijl van regeringswege deze geest onder de bevolking gestimuleerd en aangemoedigd wordt.

Het behoort o.m. tot de functie en taak van het Ministerie van Voorlichting om het volk kritische zin bij te brengen. In verband hiermede moge verwezen worden naar het hoofdstuk „Massa-educatie” in deze uitgave.

De arbeiders in het algemeen worden zich meer bewust van hun rechten, zij het dat er zich onder deze ook arbeiders bevinden, die zich, grotendeels onbewust, laten gebruiken als pion voor de politieke doeleinden van enkele groepen.

In het bestuur kan men een democratiseringsproces waarnemen. Elke desa heeft zijn volksvertegenwoordiging, terwijl de vroegere machtige en voor de massa onbereikbare zelfbestuurders nu verantwoordelijk zijn aan de betrokken vertegenwoordigingen.

Het lager onderwijs kent nu niet meer het systeem van volksscholen voor het volk, Hollands-Inlandse scholen voor beter gesitueerde Indonesiërs en Europese lagere scholen, waar slechts kinderen van de hoogste Indonesische ambtenaren werden toegelaten.

Er is nu slechts één lagere school voor iedereen, met hetzelfde leerplan en iedereen, die maar begaafd is, heeft toegang tot de hoogste onderwijsinstellingen. Karaktervorming is een zeer voornaam plan van het onderwijs naast het vergaren van kennis.

Het bovenstaande wil niet zeggen, dat alles in Indonesië goed loopt en functioneert.

Het spreekt wel haast vanzelf, dat in deze overgangstijd vele mislukkingen en moeilijkheden te constateren zijn. Zo functioneert de staatsorganisatie nog niet goed. Er moet nog harder gewerkt worden.

Voorts zijn er nog ordeverstoringen, terwijl nog lang niet iedereen staatsbewust is.

Tenslotte is er een groot gebrek aan doctoren, technici, onderwijzend personeel enz., terwijl het grootste deel van het volk nog

ongeleeterd is. Kortom het zijn de typische moeilijkheden van een jonge staat, die zijn vrijheid niet op gemakkelijke wijze verworven heeft.

Deze tekortkomingen worden zeker in Indonesië door de Indonesiërs volledig beseft, hiervan kunnen ondermeer de nationale dagbladen en andere periodieken voortdurend getuigen.

Het is bekend, dat velen in Nederland van oordeel zijn, dat Indonesië zijn zelfstandigheid te vlug gekregen heeft.

Men kan hiertegenover stellen, dat zelfstandigheid van een volk geen louter technische kwestie is. Met andere woorden, een volk is niet rijp voor zelfstandigheid, bijaldien alles in het betrokken land goed en tot in bijzonderheden geregeld is.

In verband hiermede kan de uitspraak van President Soekarno worden aangehaald, zoals vervat in zijn redevoering „Het ontstaan van de Pantja Sila”, gehouden op 1 Juni 1945 te Djakarta n.l. „De vrijheid en onafhankelijkheid is een gouden brug, die geslagen wordt om aan de overkant van die brug de samenleving te verbeteren en te vervolmaken”.

Het moge waar zijn, dat, bijaldien Indonesië b.v. een generatie gewacht zou hebben met de vrijheidsproclamatie en in die tussentijd onder Nederlands bewind zou zijn gebleven, de Indonesische samenleving in technisch opzicht er beter aan toe zou zijn geweest.

Doch aan de andere kant dient men te beseffen, dat de tegenwoordige Republiek Indonesia over een generatie zeker over voldoende technische krachten zal beschikken, maar met dit verschil, dat deze technici mensen zijn met een vrije en zelfstandige geest, want zij zijn gevormd in een vrije en zelfstandige samenleving.

En samenwerking tussen mensen of groepen van mensen is het best gediend bijaldien dit een samenwerking is tussen mensen met een vrije en zelfstandige geest en zulk een samenwerking tussen Indonesië en Nederland is zeker niet alleen een Indonesisch, doch ook een Nederlands belang.

*De tari pajung, door kinderen, tijdens de viering van de Kartini dag
21 April 1951.*

De buitenlandse economische betrekkingen van Indonesië in Europa.

I. INLEIDING.

Een van de consequenties van de overgang van onzelfstandig gebied naar soevereine staat is voor Indonesië uiteraard geweest dat het sedertdien zelf de behartiging zijner economische belangen in het internationale verkeer ter hand heeft genomen waarbij vanzelfsprekend niet langer in de eerste plaats rekening behoeft te worden gehouden met niet-Indonesische belangen, doch voornamelijk die der eigen bevolking maatgevend zijn voor te voeren beleid. Zowel naar vorm als naar inhoud is daarom de internationale economische politiek van Indonesië geheel nieuw en het behoeft geen betoog dat de economische betrekkingen van de jonge staat met de andere landen van de grond af moesten worden opgebouwd. Deze opbouw geschiedde uiteraard langs lijnen van geleidelijkheid waarmede geruimen tijd gemoeid was. Alhoewel dit groeiproces in feite nog niet voltooid is beschikt Indonesië thans toch over een omvangrijk buitenslands economisch apparaat en zijn de economische betrekkingen met een groot aantal landen in overeenkomsten geregeld.

De leiding dezer buitenlandse economische betrekkingen berust bij het Directoraat voor de Buitenlandse Economische Betrekkingen van het Ministerie van Economische Zaken te Djakarta. Dit Directoraat wordt voor wat de werkzaamheden buiten Indonesië betreft bijgestaan door een staf van economische ambtenaren, welke bij de Indonesische diplomatieke posten zijn gestationneerd en welke de economische afdelingen der onderscheiden buitenlandse diplomatieke vertegenwoordigingen van Indonesië vormen. Dergelijke economische buitenposten zijn thans voor wat Europa betreft aanwezig te Den Haag, Londen, Parijs, Brussel 1), Stockholm 2), Rome en Bern. Hier-

1) mede voor Portugal.

2) mede voor Noorwegen en Denemarken.

van is de Afdeling Economische Zaken van het Kantoor van de Indonesische Vertegenwoordiging te Den Haag ongetwijfeld een der belangrijkste en dit niet alleen omdat de economische banden met Nederland, zoals hieronder nader zal worden uiteengezet van groot gewicht zijn, doch mede omdat van hieruit tevens de economische betrekkingen met Europese landen, waar geen Indonesische diplomatieke vertegenwoordiging is gevestigd, worden waargenomen. Tot de werkzaamheden van de Directie Economische Zaken kunnen o.m. gerekend worden :

- het geven van economische voorlichting;
- het onderhandelen terzake en het sluiten van handels- en betalingsovereenkomsten namens de Indonesische Regering;
- de observatie van het handels- en betalingsverkeer van Indonesië met de landen van Europa;
- de deelneming aan internationale productenorganisaties;
- de centrale aanschaffing van goederen t.b.v. de Indonesische overheidsinstellingen.

Tot zover het Indonesische apparaat dat in Europa belast is met de waarnemingen der buitenlandse economische betrekkingen. Wat de regeling dezer betrekkingen zelf betreft, deze is neergelegd in een aantal overeenkomsten met de desbetreffende landen. Vóór de soevereiniteitsovername kende Indonesië uiteraard geen zelfstandige betrekkingen met derde landen. Indonesië participeerde met Nederland in een aantal handels- en betalingsaccorden met deze landen. In de handelsaccorden kwamen dan hetzij speciaal voor Indonesië bestemde contingenten voor, dan wel algemene contingenten voor het Koninkrijk der Nederlanden, waarvan in onderling overleg een gedeelte voor Indonesië werd afgesplitst. Dergelijke tripartite overeenkomsten bestonden op het moment der soevereiniteitsovername met Argentinië, België, Bulgarije, Denemarken, Oost-Duitsland, West-Duitsland, Engeland, Finland, Frankrijk, Hongarije, Israël, Italië, Joegoslavië, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Rusland, Spanje, Tsjecho-Slowakije, Zweden, Zwitserland, Brazilië 1), Uruguay, Turkije en Canada 1). Hieronder zal nader worden uiteengezet welke van deze tripartite overeenkomsten thans nog van kracht zijn, dan

1) alleen voor monetaire accorden.

wel vervangen door rechtstreekse overeenkomsten tussen Indonesië en het betrokken derde land.

2. *DE FINANCIËLE EN ECONOMISCHE OVEREENKOMST MET NEDERLAND.*

De eerste vreemde mogendheid waarmede het soevereine Indonesië zijn economische betrekkingen bij overeenkomst regelde was Nederland. Dit lag in de aard der ontwikkeling. Bij de besprekingen ter Ronde Tafel Conferentie in 1949 werden mede de financiële en economische verhoudingen tussen Nederland en Indonesië ter tafel gebracht. De afspraken welke te dien aanzien werden gemaakt zijn vervat in de Financiële en Economische Overeenkomst, welke van kracht werd op het moment der soevereiniteitsovername.

De inhoud der Financiële en Economische Overeenkomst is tweeledig in dien zin dat deze enerzijds regelt wat men de financiële en economische aspecten van de soevereiniteitsovergang zou kunnen noemen en derhalve bepalingen bevat welke normaal in economische overeenkomsten tussen soevereine staten niet worden aangehouden, terwijl anderzijds de normale economische betrekkingen tussen Indonesië en Nederland hierin een plaats vinden. Zo zou men het merendeel van Afdeling A (Artikelen 1 tot en met 13) betreffende rechten, concessies, vergunningen en bedrijfsuitoefening tot de eerstgenoemde groep kunnen rekenen, het merendeel van Afdeling C betreffende Handelspolitieke betrekkingen en Samenwerking (Artikelen 20 tot en met 24) tot de tweede groep, al dragen ook verscheidene bepalingen hierin onmiskenbaar het stempel der soevereiniteitsovergang.

Waar de financiële aspecten dezer Overeenkomst elders hun behandeling zullen vinden beperken wij ons thans tot deze Afdeling C. Deze Afdeling bevat, zoals trouwens ook de verdere Overeenkomst, een aantal definitieve en een aantal voorlopige afspraken. Deze laatste zijn nader uitgewerkt en afgerond bij de beide Conferenties van Ministers der beide landen waarvan de eerste in Maart 1951 te Djakarta en de tweede in November 1951 te Den Haag werd gehouden.

Het aldus ontstane complex van afspraken laat zich in drie hoofdstukken groeperen t.w. :

1. De handelsbetrekkingen tussen Indonesië en Nederland.
  2. De handelspolitieke samenwerking tussen beide landen t.o.v. derde landen.
  3. Het betalingsverkeer tussen de beide landen onderling en met een aantal andere landen.
3. *HET HANDELSVERKEER TUSSEN INDONESIË EN NEDERLAND.*

Hierover handelt artikel 22 van de Financiële en Economische Overeenkomst, hetwelk als volgt luidt :

1. Ten aanzien van het handelsverkeer tussen Nederland en Indonesië zijn beide landen bereid een systeem van wederkerige voorkeursbehandeling in overweging te nemen. Een dergelijk systeem dient tot beider voordeel te strekken en mag niet in strijd komen met internationale overeenkomsten.
2. Beide landen gaan er in beginsel van uit, dat zij elkaar voor hun respectievelijke producten geen hogere prijzen zullen betalen, dan daarvoor elders onder gelijke voorwaarden gelden.
3. Ten aanzien van de invoer in beide landen zullen zowel de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië als Nederland onderscheidenlijk lijsten van importbehoeften opstellen, in overeenstemming met de behoefte van elk land aan consumptiegoederen en aan goederen voor rehabilitatie en wederopbouw en gebaseerd op de beschikbaarheid van deviezen.
Ten aanzien van de uitvoer uit beide landen zullen Nederland en de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië exportgoederen reserveren voor en toewijzen aan de ander.
4. Gebaseerd op het eerste en derde lid van dit artikel zullen beide partijen telkens voor een nader vast te stellen tijdsduur overeenkomsten aangaan voor het onderlinge handelsverkeer. De voor de periode 1 October 1949 tot 1 October 1950 opgestelde modus vivendi (thans te noemen handelsaccord) wordt voorshands door beide landen aanvaard. In het eerste kwartaal van 1950 zullen tussen beide partijen besprekingen plaats hebben over het verloop en eventuele wijzigingen van deze overeenkomst.
5. Gedurende de periode waarvoor bepaalde contingenten gelden, zullen in principe geen invoer-, uitvoer of deviezenvergunningen

worden geweigerd voor zover het betreft een tussen koper en verkoper overeengekomen transactie vallende binnen het kader der overeengekomen contingenten. Indien bijzondere omstandigheden afwijking van dit beginsel noodzakelijk maken, zal hierover met de andere partij voorafgaand overleg worden gepleegd.

6. Ten aanzien van het handelsverkeer en daarmee verband houdende aangelegenheden kunnen Nederland en Indonesië een beroep op elkaar doen voor assistentie en medewerking. Beide partijen gaan ermede accoord dat elk deze assistentie zal verlenen indien daartoe behoefte bestaat en ze raadzaam wordt geacht.
7. Zouden veranderingen of amendementen in de afgesproken contingenten nodig worden geacht, dan zullen beide partijen hier toe in onderling overleg besluiten.

De inhoud van dit artikel spreekt voor zich zelf. De strekking van de vijfde alinea is de aard der handelsovereenkomst nader aan te duiden. Immers worden aan de handelsovereenkomsten goederenlijsten toegevoegd met vermelden van de hoeveelheden en/of de waarden welke men zich voorstelt te ontvangen resp. te leveren. De vaststelling dezer hoeveelheden doorgaans contingenten genaamd houdt voor de betrokken regeringen geenszins de verplichting om actief te bewerkstelligen dat levering dan wel afname van de vermelde hoeveelheden ook inderdaad plaatsvindt. Dit wordt geheel aan de bereidheid van de handel overgelaten. Evenwel verbinden zich de betrokken regeringen aan de handel generlei belemmeringen in de weg te leggen zolang het desbetreffende contingent niet is uitgeput.

Zoals de vierde alinea van artikel 22 duidelijk stelt werd het vóór de souvereiniteitsovername gesloten „modus vivendi” voorshands door beide partijen aanvaard. Ter eerste Ministersconferentie wenste Indonesië i.v.m. te verwachten betalingsbalansmoeilijkheden wijzigen in deze overeenkomst aan te brengen.

Van Nederlandse zijde werd ter overbrugging der betalingsbalansmoeilijkheden een lening aangeboden tot een bedrag van f. 200 miljoen, waaraan echter de voorwaarde verbonden werd dat de totaalcijfers van het „modus vivendi” tot 1 October 1950 gehandhaafd bleven en dat gedurende de laatste drie maanden van 1950 de invoer en uitvoer een vierde van de desbetreffende totaalcijfers zouden be-

dragen. Indonesië heeft deze voorwaarden aanvaard, waarop de dienaangaande gemaakte afspraak is vastgelegd in een handelsovereenkomst ingevolge welke van 1 April t/m 30 September 1950 een totale invoer in Indonesië van tenminste f. 126 miljoen en een uitvoer uit Indonesië van circa f. 175 miljoen, werd overeengekomen. Hiertegenover zijn in deze periode voor resp. f. 146 miljoen en f. 156 miljoen aan vergunningen afgegeven, terwijl de werkelijke invoeren en uitvoeren resp. f. 128 miljoen en f. 154 miljoen hebben bedragen.

In October en November 1950 kwamen partijen wederom bijeen, waarop ter Tweede Ministerconferentie een nieuwe Handelsovereenkomst werd gesloten voor de periode 1 Oct. 1950—1 Oct. 1951. Hierbij werd een invoer in Indonesië van f. 320 miljoen en een uitvoer uit Indonesië van f. 435 miljoen vastgesteld. Hierop werden vergunningen afgegeven voor invoer in Indonesië van f. 397,5 miljoen en voor uitvoer van f. 498,9 miljoen. De werkelijke in- en uitvoeren beliepen resp. f. 358,9 miljoen en f. 487,3 miljoen. Deze handelsovereenkomst werd derhalve ruimschoots uitgeput hetgeen mede te danken is geweest aan de opmerkelijke prijsstijgingen.

Bij het opmaken van de Tweede Handelsovereenkomst stelden partijen zich voor vóór 1 October 1951 wederom bijeen te komen ter regeling en vaststelling van het handelsverkeer tussen beide landen na deze datum. Door factoren op ander terrein is inmiddels de vaststelling van een nieuwe handelsovereenkomst achterwege gebleven. Het handelsverkeer loopt evenwel normaal door en wordt geadminiistreerd in anticipatie op een nieuw accoord dat in een nabije toekomst zou kunnen worden gesloten.

Naar de waarde gemeten zijn de voornaamste Indonesische producten in het handelsverkeer met Nederland copra, palmolie en andere grondstoffen voor de olie- en vetindustrie, terwijl voorts rubber en tabak een belangrijke plaats innemen.

De voornaamste producten welke Indonesië van Nederland afneemt zijn de metaalproducten waartoe gerekend worden motoren, machines, apparaten, instrumenten, gereedschappen, installatiemateriaal, walserijproducten en nonferro-metalen. Voorts zijn van belang textielstukgoederen en textielwaren, grafische producten en zuivelproducten.

De Nederlandse uitvoer naar Indonesië bedraagt in de laatste

tijd gemiddeld per maand f. 32 miljoen waarvan het merendeel afkomstig is uit de industriële sector. De uitvoer van Indonesië naar Nederland bevat overwegend agrarische producten en beloopt een gemiddelde waarde van circa f. 41 miljoen.

Men bedenke tenslotte nog dat de in de handelsovereenkomsten bedoelde uitvoer van Indonesië naar Nederland slechts betrekking heeft op die uitvoeren welke voor gebruik in Nederland bestemd zijn. De goederen welke Nederland in transitio verkoopt naar andere landen zijn hierin niet begrepen, doch in de contingenten der handelsovereenkomsten welke Indonesië met deze landen heeft.

In dit verband verdient ook vermelding de regeling met betrekking tot de invoer in Nederland van Indonesische tinerts en kina-bast. Deze worden in Nederland ten behoeve van Indonesië verwerkt, zodat derhalve ook de producten daaruit t.w. tinmetaal en kinineproducten als Indonesische producten blijven aangemerkt. Een deel dezer producten wordt in Nederland verkocht, een deel naar andere landen. Deze laatste verkopen zijn wederom begrepen in de handelsovereenkomsten met derde landen en de opbrengst daarvan komt na aftrek van arbeidsloon e.d. ten goede aan Indonesië.

Hieronder volgt een overzicht van de contingentlijsten (d.w.z. de waarde daarvan in f. 1000) welke waren vastgelegd in het modus vivendi dat van kracht was ten tijde der soevereiniteitsovername, in de handelsovereenkomsten welke daarna van kracht zijn geweest en de waarden der vergunningen welke daartegen zijn afgegeven.

Aankoopzijde :

Cont. grootte . . .	f 250.776,3	van	1-10-49—30- 9-50
„ „ . . .	„ 320.000.—	„	1-10-50—30- 9-51
Cont. benutting . . .	f 29.270.—	„	1-10-49—31-12-49
„ „ . . .	„ 180.694,7	„	1-10-49—30- 9-50
„ „ . . .	„ 397.500.—	„	1-10-50—30- 9-51
Afgegeven verg. . .	f 192.059.—	„	1-10-51—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte . . .	f 567.000.—	van	1-10-49—30- 9-50
„ „ . . .	„ 435.000.—	„	1-10-50—30- 9-50
Cont. benutting . . .	f 55.425.—	„	1-10-49—31-12-49
„ „ . . .	„ 330.002,2	„	1-10-49—30- 9-50
„ „ . . .	„ 498.900.—	„	1-10-50—30- 9-51
Afgegeven verg. . .	f 287.534.—	„	1-10-51—31- 5-52

4. *DE HANDELSPOLITIEKE SAMENWERKING TUSSEN
INDONESIË EN NEDERLAND.*

Hieromtrent bevat de Financiële en Economische Overeenkomst een tweetal artikelen. Artikel 20 houdt a.h.w. een beginselverklaring in t.a.v. de handelspolitieke samenwerking in het algemeen :

1. In overeenstemming met de beginselen van onafhankelijkheid en soevereiniteit zullen de regeringen van Nederland en van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië de uiteindelijke verantwoordelijkheid dragen voor hun eigen handelspolitiek, zowel wat betreft het binnen- als buitenland.
2. Gebaseerd op deze beginselen kan een vrijwillige samenwerking tussen beide landen in hun buitenlandse handelsbetrekkingen tot gemeenschappelijk voordeel strekken. Deze samenwerking zal bevorderd worden door nauw contact en voortdurend beraad tussen de beide landen over de verschillende aspecten van de buitenlandse handel. Voor zover het voor beide partijen voordelig en nuttig wordt geoordeeld, zal gemeenschappelijk worden opgetreden. Elk van beide partijen zal zich nauwkeurig rekenenschap geven van de economische belangen waarvoor de ander de verantwoordelijkheid draagt.
3. Bedacht dient te worden dat economisch, geografisch en politiek, Nederland tot de Europese sfeer en Indonesië tot de Aziatische sfeer behoort.

Historisch hebben nauwe economische betrekkingen tussen Europa en Azië in het algemeen, en tussen Nederland en Indonesië in het bijzonder, steeds en tot op dit ogenblik bestaan. Als gevolg der historie, heeft Nederland aanzienlijke economische en financiële belangen in Indonesië. De Republiek der Verenigde Staten van Indonesië zal met deze belangen naar behoren rekening houden.

Hierop sluit de eerste alinea van artikel 21 geheel aan :

1. De buitenlandse handelsbetrekkingen van Nederland met de andere landen zullen worden geregeld door en zullen onder toezicht staan van de Nederlandse Regering of haar daartoe geëigende organen op haar of hun uitsluitend gezag.
De buitenlandse handelsbetrekkingen van Indonesië met de

andere landen zullen worden geregeld door en zullen onder toezicht staan van de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië of haar daartoe geëigende organen op haar of hun uitsluitend gezag.

In de volgende leden van artikel 21 wordt in het bijzonder de wijze der handelspolitieke samenwerking t.a.v. de landen van Europa geregeld.

2. Ten aanzien van de landen van Europa zullen Nederland en de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië op handelspolitiek gebied samenwerken. In het laatste kwartaal van 1950 zal omtrent een voortzetting van deze samenwerking, en de wijze waarop, opnieuw overleg worden gepleegd, waarbij beide partijen vrij zijn opnieuw hun standpunt te bepalen.
3. Ieder der beide partijen behoudt het uiteindelijke beschikkingsrecht en de handelspolitieke eigendom over de eigen producten en bepaalt zelf welke producten en in welke hoeveelheden het wil inzetten en welke tegenprestaties het daartegenover verwacht.

Dit betekent ook, dat in een bepaald geval een der beide partijen slechts een gering of zelfs in het geheel geen aandeel in een bepaalde handelsovereenkomst kan nemen; in het laatste geval zal de andere partij gerechtigd zijn, uit hoofde van zijn eigen belangen, niettemin een overeenkomst aan te gaan.

De niet-deelnemende partij evenwel zal dan zich ervan onthouden afzonderlijk een handelsovereenkomst met het betreffende derde land af te sluiten. Wanneer een gezamenlijke handelsovereenkomst is afgesloten, zal niet een van de partijen zonder voorafgaand overleg wijziging aanbrengen.

4. Bij de onderhandelingen met derde landen treden Nederland en de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië, hoewel twee afzonderlijke delegaties vormend, tegenover het derde land gecoördineerd op.

Tevoren moet onderling overeenstemming zijn bereikt over een gemeenschappelijk beleid.

6. Ten aanzien van degene die namens de gecoördineerde delegaties zal optreden, zal tevoren worden beslist. Als richtlijn kan hierbij gelden, dat als zodanig kan worden aangewezen de voor-

De ondertekening van het Zweeds-Indonesisch handelsverdrag. Zittend van links n. rechts: Voorzitter der Zweedse Delegatie, M. Pripp, en voorzitter der Indonesische Delegatie, Drs. Hermen Kastawisastra.

Bedrijvigheid in de haven van Tandjung Priok, Djakarta.

zitter van die delegatie, welke de meeste belangen bij de betreffende bespreking heeft.

7. De op het tijdstip van de soevereiniteitsoverdracht geldende handels en monetaire overeenkomsten zullen, voor zover deze op Indonesië betrekking hebben, door de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië worden overgenomen en uitgevoerd. Een opgave van deze overeenkomsten is vermeld in bijgaande lijst.

De consequentie van bovenstaande bepalingen was dat niet alleen de vóór de soevereiniteitsoverdracht gesloten handels- en monetaire accoorden waarin Indonesië participeerde van kracht bleven (alinea 7) doch dat het systeem van tripartite accoorden ten aanzien van de landen van Europa tot het laatste kwartaal van 1950 gehandhaafd zou blijven.

Van veel gewicht is ook het bepaalde in alinea 3 dat ieder der beide partijen het uiteindelijk beschikkingsrecht en de handelspolitieke eigendom over de eigen producten behoudt. Deze bepaling hangt ten nauwste samen met hetgeen hierboven werd opgemerkt t.a.v. Indonesische goederen welke de Nederlandse transitohandel naar derde landen verkoopt. Deze goederen vinden hun plaats in de contingenten welke Indonesië met de desbetreffende landen afsluit. Alhoewel dus de juridische eigendom als regel in de handen van de Nederlandse transitohandelaar zal zijn overgegaan kan hiermede slechts gehandeld worden met vergunning van Indonesië, hetwelk de algemene bewaking van de desbetreffende transacties blijft behouden tot deze zijn afgewikkeld. In de practijk zal de individuele handelaar dit toezicht niet immer gewaarworden, aangezien hij zich voor de verkrijging van zijn vergunningen heeft te wenden tot De Nederlandse Bank dan wel de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer resp. diens gedelegeerden, welke in onderling overleg met de Indonesische autoriteiten de administratie van de desbetreffende vergunningen verzorgen.

Overeenkomstig het bepaalde in de slotzin van Artikel 21 lid 2 der Financiële en Economische Overeenkomst hebben partijen ter Tweede Ministerconferentie de handelspolitieke samenwerking wederom in beschouwing genomen, hetgeen geleid heeft tot het sluiten van de Overeenkomst inzake de handelspolitieke en monetaire samen-

werking tussen Nederland en Indonesië. Hierbij is zoals uit de tekst van artikel 1 moge blijken in beginsel gebroken met het stelsel van tripartite accoorden al blijft de mogelijkheid daartoe bestaan indien beide partijen zulks gewenst achten :

1. In beginsel treden het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië zelfstandig en afzonderlijk op bij het regelen van hun buitenlandse handelsbetrekkingen met andere landen.
2. Indien beide Mogendheden zulks gewenst achten, kunnen zij evenwel gezamenlijk overeenkomsten — hetzij alleen op monetair gebied, hetzij mede in de goederensector — met andere landen in Europa aangaan, ter regeling van het wederzijds handelsverkeer.

Wel blijft ook indien partijen bij het sluiten van overeenkomsten met derde landen hun eigen weg gaan een nauwe relatie bestaan, hetgeen blijken moge uit de tekst van artikel 2 :

1. Het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië verplichten zich om vooraleer zij afzonderlijk overeenkomsten ter regeling hunner handelsbetrekkingen met derde landen in Europa aangaan, over en weer elkander hiervan vooraf mededeling te doen en in de gelegenheid te stellen de belangen welke zij bij de voorgenomen overeenkomsten mochten hebben, kenbaar te maken.
2. Beide Mogendheden zullen bij het aangaan van de in het vorig lid bedoelde overeenkomsten rekening houden met de belangen, welke overeenkomstig het bepaalde in het eerste lid kenbaar zijn gemaakt.
3. Beide Mogendheden verplichten zich om bij de onderhandelingen terzake van het afsluiten van overeenkomsten, als bedoeld in het eerste lid, over en weer desgewenst elkanders waarnemer toe te laten.

Ook zullen partijen terzake van het verstrekken van informaties een goede samenwerking waarborgen, zulks ingevolge artikel 3 :

Ter bevordering van een goede samenwerking zullen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Indonesië elkander periodiek zo volledig en doeltreffend mogelijk inlichten over hun handelsverkeer met derde landen in Europa, over de afgesloten

overeenkomsten terzake en de naderhand aangebrachte wijzigingen van deze overeenkomsten.

Tenslotte blijven ingevolge Artikel 4 enkele voorschriften vervat in de desbetreffende bepalingen der Financiële en Economische Overeenkomst van toepassing :

1. Ingeval ingevolge het gestelde in artikel 1, lid 2, van deze overeenkomst gezamenlijk overeenkomsten worden aangegaan, zal het bepaalde in artikel 21, lid 4, van de Financiële en Economische Overeenkomst worden in acht genomen.
2. Bijaldien besloten wordt gezamenlijk een handelsovereenkomst aan te gaan, is de laatste zin van het derde lid van artikel 21, voornoemd, van toepassing.

5. *INDONESIË EN DE NEDERLANDSE TRANSITOHANDEL.*

Hierboven werd bij de behandeling van het rechtstreeks handelsverkeer tussen Indonesië en Nederland en van de clause betreffende de handelspolitieke eigendom reeds aandacht gewijd aan de Nederlandse transitohandel. De situatie is inderdaad zo dat van oudsher de handel van Indonesië met derde landen in Europa voor een zeer groot deel plaats vindt via de Nederlandse transitohandel. Alhoewel Indonesië de verdiensten van het Nederlandse handelsapparaat hierbij ten volle erkent moet het desalniettemin als een gerechtvaardigd verlangen van Indonesië worden beschouwd de rechtstreekse commerciële transacties tussen Indonesië en de betrokken landen tot volle ontplooiing te brengen en hiermede het Indonesische handelsapparaat volledig te ontwikkelen. Van Nederlandse zijde is de gerechtvaardigheid van dit verlangen volledig erkend mits deze ontplooiing in vrijheid geschiedt. Dienovereenkomstig heeft Indonesië zich verbonden om het bestaande systeem van vrije transitohandel via Nederland met landen waarmede afrekening via de z.g. A-rekening (zie hieronder) plaats vindt niet door discriminatoire of rechtstreekse maatregelen aan te tasten. Met inachtneming van deze bepaling blijft Indonesië echter het recht behouden om regelingen te treffen ter bescherming der nationale belangen of ter bescherming van economische zwakke groepen, als bedoeld in artikel 11 van de Financiële en Economische Overeenkomst.

6. *HET HANDELSVERKEER TUSSEN INDONESIAÏ EN DE OVERIGE LANDEN VAN EUROPA.*

Hier moge een overzicht volgen van de handelsovereenkomsten welke Indonesië met de overige landen van Europa heeft getekend en de benutting dezer accoorden.

Hiertoe wordt voor ieder land aangegeven :

- a. de accoorden welke op 31-12-1949 geldend waren, alsmede de contingentsbenuttingen op 31-12-1949,
- b. daarna worden die genoemd welke eventueel volgden op de sub a bedoelde accoorden, met hun benuttingen per de expiratie-datum van het betreffende accord.
- c. tenslotte worden genoemd de overeenkomsten, welke op 31-5-1952 geldend waren en hun benuttingen op 31-5-1952.

In de hieronder genoemde cijfers voor de contingentsbenuttingen zijn mede begrepen de cijfers voor de transacties welke rechtstreeks tussen Indonesië en het betreffende land (buiten Nederlandse deviezen-ingezetenen om) tot stand kwamen, alsmede de z.g. buitencontingentale transacties (d.z. transacties, afgesloten in andere dan de accoordvaluta).

België/Luxemburg.

Het tripartite-accord tussen het Koninkrijk der Nederlanden dat op 1-7-49 van kracht werd – waarin Indonesië participeerde – en dat aanvankelijk voor 1 jaar gesloten is, dus tot 1-7-50 met België/Luxemburg en de Belgische Congo, wordt nog beschouwd van kracht te zijn. Hangende de onderhandelingen met de Economische Unie tussen België en Luxemburg over de Benelux heeft Indonesië, gezien zijn speciale verhouding tot Nederland, tot nu toe het bovengenoemde accord niet vervangen door een nieuw.

De in deze overeenkomst opgenomen contingentslijsten zijn de volgende. Daaronder zijn achtereenvolgens genoemd de totale contingentsbenuttingen per ultimo 1949, 1950, 1951 en per 31 Mei 1952.

Aankoopzijde :			
Cont. totaal	f	106.401.000	
Cont. benutting . . .	„	31.255.000	van 1-7-49—31-12-49
„ „	„	79.127.000	„ 1-7-49—31-12-50
„ „	„	172.692.000	„ 1-7-49—31-12-51
„ „	„	202.260.000	„ 1-7-49—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. totaal	f	28.510.000	
Cont. benutting	"	3.451.000	van 1-7-49—31-12-49
" "	"	49.580.000	" 1-7-49—31-12-50
" "	"	111.989.000	" 1-7-49—31-12-51
" "	"	123.204.000	" 1-7-49—31- 5-52

Denemarken.

Op 31-12-49 liep een tripartite-overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Denemarken, dat geldig was van 1-7-49 tot 30-6-50. Daarna is een accoord tussen Indonesië en Denemarken tot stand gekomen, geldig van 1-7-1950 tot 30-6-1951, waarna het momenteel geldende accoord (lopende van 1-7-51 tot 30-6-52) is afgesloten.

Aankoopzijde :

Cont. grootte	f	3.668.400	van 1-7-49—30- 6-50
" "	"	3.275.000	" 1-7-50—30- 6-51
" "	"	8.772.000	" 1-7-51—30- 6-52
Cont. benutting	"	1.095.000	" 1-6-49—31-12-49
" "	"	1.221.000	" 1-7-49—30- 6-50
" "	"	12.985.000	" 1-7-50—30- 6-51
" "	"	2.908.600	" 1-7-51—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte	f	23.011.200	van 1-7-49—30- 6-50
" "	"	20.304.000	" 1-7-50— 1- 7-51
" "	"	37.859.000	" 1-7-51—30- 6-52
Cont. benutting	f	11.059.800	" 1-7-49—31-12-49
" "	"	17.127.000	" 1-7-49—30- 6-50
" "	"	43.820.000	" 1-7-50— 1- 7-51
" "	"	62.637.000	" 1-7-51—31- 5-52

West-Duitsland.

Op 31-12-49 liep een tripartite-overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en West-Duitsland geldig voor de periode 1-9-49 tot 31.10.50. Daarna is een overeenkomst tussen Indonesië en West-Duitsland tot stand gekomen geldig van 1-11-50 tot 31-10-51.

Sindsdien is nog geen nieuwe handelsovereenkomst tot stand gekomen, maar afgesproken is dat in Augustus 1952 te Djakarta namens de beide regeringen besprekingen zullen gehouden worden om tot een nieuw accoord te komen. Intussen worden de sinds

31-10-51 gesloten handelstransacties (resp. de vergunningen daarvoor) geboekt in anticipatie van het komende accoord, met de bedoeling dus dat deze transacties zullen worden afgeschreven van de te fixeren contingenten.

Aankoopzijde :

Cont. grootte	f 25.485.700	van 1- 9-49—31-10-50
„ „	246.170.000	„ 1-11-50—31-10-51
„ „	—	„ 1-11-51—
Cont. benutting	10.600.000	„ 1- 9-49—31-12-49
„ „	65.536.000	„ 1- 9-49—31-10-50
„ „	213.575.000	„ 1-11-50—31-10-51
Anticipatie	112.233.000	„ 1-11-51—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte	f 100.743.900	van 1- 9-49—31-10-50
„ „	122.356.000	„ 1-11-50—31-10-51
„ „	—	„ 1-11-51—
Cont. benutting	f 87.003.200	„ 1- 9-49—31-12-49
„ „	285.386.000	„ 1- 9-49—31.10.50
„ „	354.854.000	„ 1-11-50—31-10-51
Anticipatie	196.537.900	„ 1-11-51—31- 5-52

Engeland.

Op 31-12-49 liep een tripartite-overeenkomst geldig voor het kalenderjaar 1949 af. Daarna is een accoord tussen Indonesië en Engeland (incl. Zanzibar) tot stand gekomen voor het kalenderjaar 1950, terwijl daarna geen overeenkomst gesloten is. Echter heeft het handelsverkeer plaats alsof een overeenkomst tussen beide regeringen bestond.

Aankoopzijde :

Cont. grootte	f 138.807.500	van 1-1-49—31.12.49
„ „	76.829.000	„ 1-1-50—31-12-50
„ „	—	„ 1-1-51—31-12-51
„ „	—	„ 1-1-52—
Cont. benutting	52.017.200	„ 1-1-49—31-12-49
„ „	66.103.000	„ 1-1-50—31-12-50
Afgegeven verg. . . .	92.916.000	„ 1-1 51—31 12-51
„ „	35.548.300	„ 1-1-52—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte . . .	f	85.931.600	van	1-1-49—31-12-49
„ „ . . .	„	134.203.000	„	1-1-50—31-12-50
„ „ . . .	„	—	„	1-1-51—31-12-51
„ „ . . .	„	—	„	1-1-52
Cont. benutting . . .	„	146.933.300	„	1-1-49—31-12-49
„ „ . . .	„	171.240.000	„	1-1-50—31-12-50
„ „ . . .	„	384.280.000	„	1-1-51—31-12-51
Afgegeven verg. . .	„	90.942.600	„	1-1-52—31-5-52

Frankrijk.

Op 31-12-49 was een tripartite-accoord van kracht tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Frankrijk (incl. de Franse overzeese gebieden), geldig van 1-8-49—1-7-50, dat verlengd is tot 31-1-1951. Daarna is een accoord van kracht geweest van 1-2-51 tot 31-1-52, later verlengd tot 1-5-52. Tenslotte is op 1-5-52 een overeenkomst tot stand gekomen, geldig voor de periode 1-5-52 — 30-4-53.

Aankoopzijde :

Cont. grootte . . .	f	50.250.200	van	1-8-49—31-1-51
„ „ . . .	„	126.071.000	„	1-2-51—30-4-52
„ „ . . .	„	163.661.700	„	1-5-52—1-5-53
Cont. benutting . . .	„	8.235.000	„	1-8-49—31-12-49
„ „ . . .	„	43.262.000	„	1-8-49—31-1-51
„ „ . . .	„	45.788.000	„	1-2-51—30-4-52
„ „ . . .	„	2.334.300	„	1-5-52—31-5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte . . .	f	63.763.300	van	1-8-49—31-1-51
„ „ . . .	„	170.077.000	„	1-2-51—30-4-52
„ „ . . .	„	134.615.000	„	1-5-52—1-5-53
Cont. benutting . . .	„	11.300.000	„	1-8-49—31-12-49
„ „ . . .	„	131.814.000	„	1-8-49—31-1-51
„ „ . . .	„	202.040.000	„	1-2-51—30-4-52
„ „ . . .	„	6.965.100	„	1-5-52—31-5-52

Italië.

Op 31-12-49 bestond een tripartite-overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Italië, die geldig was van 1-4-49—1-4-50. Daarna zijn accoorden tussen Indonesië en Italië tot stand gekomen, lopende resp. van 1-4-50—1-4-51, en van 1-4-51—1-4-52. De

transacties welke via laatstgenoemde datum zijn afgesloten (resp. de daarvoor afgegeven vergunningen) zijn geboekt in anticipatie van het komende accord.

Aankoopzijde :

Cont. grootte	f	18.200.000	van	1-4-49—31- 3-50
” ”	”	10.639.000	”	1-4-50—31- 3-51
” ”	”	68.919.000	”	1-4-51—31- 3-52
” ”	”	—	”	1-4-52—
Cont. benutting	”	1.792.000	”	1-4-49—31 3-49
” ”	”	3.664.000	”	1-4-49—31- 3-50
” ”	”	20.283.000	”	1-4-50—31- 3-51
” ”	”	66.091.000	”	1-4-51—31- 3-52
Anticipatie	”	3.354.400	”	1-4-51—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte	f	17.670.000	van	1-4-49—31- 3-50
” ”	”	9.188.000	”	1-4-50—31- 3-51
” ”	”	106.910.000	”	1-4-51—31- 3-52
” ”	”	—	”	1-4-52—
Cont. benutting	”	5.435.700	”	1-4-49—31-12-49
” ”	”	8.549.000	”	1-4-49—31- 3-50
” ”	”	48.988.000	”	1-4-50—31- 3 51
” ”	”	61.287.000	”	1-4-51—31- 3-52
Anticipatie	”	6.159.600	”	1-4-52—31- 5-52

Noorwegen.

Op 31-12-49 was een tripartite-accord van kracht tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Noorwegen, geldig van 1-1-48—31-12-49, dat gevolgd is door een accord voor het kalenderjaar 1950. Daarop is een accord tot stand gekomen voor het kalenderjaar 1951, dat verlengd is tot 31-3-52 en thans loopt een overeenkomst van de periode 1-4-52—31-3-53.

Aankoopzijde :

Cont. grootte	f	6.282.400	van	1-1-48—31-12-49
” ”	”	1.781.000	”	1-1-50—31-12-50
” ”	”	4.151.000	”	1-1-51—31- 3-52
” ”	”	6.695.000	”	1-4-52— 1- 4-53
Cont. benutting	”	4.294.000	”	1-1-48—31-12-49
” ”	”	1.519.000	”	1-1-50—31-12-50
” ”	”	4.427.000	”	1-1-51—31- 3-52
” ”	”	389.300	”	1-4-52—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte . . . f	10.237.200	„	1-1-48—31-12-49
„ „ . . . „	9.005.000	„	1-1-50—31-12-50
„ „ . . . „	10.795.000	„	1-1-51—31- 3-52
„ „ . . . „	21.336.000	„	1-4-52— 1- 4-53
Cont. benutting . . . „	8.830.200	„	1-1-48—31-12-49
„ „ . . . „	10.354.000	„	1-1-50—31-12-50
„ „ . . . „	40.506.000	„	1-1-51—31- 3-52
„ „ . . . „	306.200	„	1-4-52—31- 5-52

Portugal.

Met dit land had het Koninkrijk der Nederlanden op 31-12-49 een tripartite-accoord, dat geldig was van de periode 1-7-49—30-6-50. Ook het daarop volgende accoord was gesloten op tripartite basis en wel voor de periode 1-7-50—1-8-51. Op 11-8-51 is het tegenwoordige rechtstreekse accoord tot stand gekomen tussen Indonesië en Portugal, lopende van 11-8-51 tot 10-8-52. In het tweede genoemde accoord waren voor Indonesië geen aankoopcontingenten vastgelegd.

Aankoopzijde :

Cont. grootte . . . f	1.553.100	van	1-7-49—30- 6-50
„ „ . . . „	—	„	1-7-50—10- 8-51
„ „ . . . „	4.226.000	„	10-8-51—10- 8-52
Cont. benutting . . . „	194.600.000	„	1-7-49—31-12-49
„ „ . . . „	1.008.000	„	1-7-49—30- 6-50
„ „ . . . „	3.270.000	„	1-7-50—10- 8-51
„ „ . . . „	1.110.600	„	11-8-51—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte . . . f	1.261.000	van	1-7-49— 1- 7-50
„ „ . . . „	69.000	„	1-7-50—10- 8-51
„ „ . . . „	6.287.000	„	11-8-51—10- 8-52
Cont. benutting . . . „	144.000	„	1-7-49—31-12-49
„ „ . . . „	358.000	„	1-7-49—30- 6-50
„ „ . . . „	2.382.000	„	1-7-51—10- 8-51
„ „ . . . „	2.907.100	„	11-8-51—31- 5-52

Oostenrijk.

Op 31-12-49 liep een tripartite-overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Oostenrijk, die geldig was voor de periode 4-12-48 tot 6-2-50, later verlengd tot 6-2-51. Daarop heeft Indonesië

een overeenkomst met Oostenrijk gehad, geldig voor de periode 6-2-51 tot 4-2-52 en thans loopt een overeenkomst tussen Indonesië en Oostenrijk, geldig van 5-2-52—1-2-53.

Aankoopzijde :

Cont. grootte . . .	f	1.360.000	van 4-12-48— 6- 2-51
” ” . . .	”	20.044.000	” 6- 2-51— 4- 2-52
” ” . . .	”	18.054.000	” 5- 2-52— 1- 2-53
Cont. benutting . . .	”	429.000	” 4-12-48—31-12-49
” ” . . .	”	2.910.000	” 4-12-48— 4- 2-51
” ” . . .	”	11.117.000	” 5- 2-51— 4- 2-52
” ” . . .	”	1.810.600	” 5- 2-51— 4- 2-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte . . .	f	7.042.800	van 4-12-48— 6- 2-51
” ” . . .	”	16.544.000	” 6- 2-51— 4- 2-52
” ” . . .	”	16.626.000	” 5- 2-52— 1- 2-53
Cont. benutting . . .	”	2.013.400	” 4-12-48—31-12-49
” ” . . .	”	6.071.000	” 4-12-48— 5- 2-51
” ” . . .	”	16.935.000	” 5- 2-51— 4- 2-52
” ” . . .	”	7.326.100	” 5- 2-52—31- 5-52

Zweden.

Met dit land had het Koninkrijk der Nederlanden een tripartite handelsovereenkomst, die geldig was voor de periode 1-3-49—28-2-50 en welke gevolgd is door een accoord van 1-3-50—28-2-51. Daarop is een afzonderlijke overeenkomst tussen Indonesië en Zweden tot stand gekomen voor de periode 1-3-51—29-2-52 en tenslotte is in dit jaar een nieuw handelsaccoord tussen Indonesië en Zweden gesloten geldig van 1-3-52—28-2-53.

Aankoopzijde :

Cont. grootte . . .	f	34.354.600	van 1- 3-49—28- 2-50
” ” . . .	”	18.414.000	” 1- 3-50—28- 2-51
” ” . . .	”	49.663.000	” 1- 3-51—29- 2-52
” ” . . .	”	50.182.000	” 1- 3-52—28- 2-53
Cont. benutting . . .	”	22.718.000	” 1- 3-49—31-12-49
” ” . . .	”	24.147.000	” 1- 3-49—28- 2-50
” ” . . .	”	22.779.000	” 1- 3-50—28- 2-51
” ” . . .	”	22.779.000	” 1- 3-51—29- 2-52
” ” . . .	”	9.246.700	” 1- 3-52—31- 5-52

In de dorpen beginnen kleine Coöperaties op te komen.

Verkoopzijde :

Cont. grootte	f	39.752.600	van 1- 3-49—28- 2-50
” ”	”	70.809.000	” 1- 3-50—28- 2-51
” ”	”	106.881.000	” 1- 3-51—29- 2-52
” ”	”	72.990.000	” 1- 3-52—28- 2-53
Cont. benutting	”	25.622.700	” 1- 3-49—31-12-49
” ”	”	28.356.000	” 1- 3-49—28- 2-50
” ”	”	51.379.000	” 1- 3-50—28- 2-51
” ”	”	39.106.000	” 1- 3-51—29- 2-52
” ”	”	12.414.600	” 1- 3-52—31- 5-52

Zwitserland.

Op 31-12-49 bestond een tripartite-overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Zwitserland, geldig voor de periode 1-10-49—30-9-50, later verlengd tot 31-12-50. Voor het kalenderjaar 1951 is tussen Indonesië en Zwitserland een nieuwe overeenkomst tot stand gekomen en momenteel loopt een halfjaars-accoord, tussen Indonesië en Zwitserland, geldig van 1-1-52—30-6-52; binnenkort zullen in Djakarta besprekingen hebben plaats gehad met als resultaat, dat de overeenkomst verlengd is tot 30 Sept. 1952, waarbij de contingenten met 25 % worden verhoogd.

Aankoopzijde :

Cont. grootte	f	3.238.000	van 1-10-49—31-12-50
” ”	”	26.202.000	” 1- 1-51—31-12-51
” ”	”	13.079.400	” 1- 1-52—30- 6-52
Cont. benutting	”	1.650.000	” 1-10-49—31-12-49
” ”	”	2.917.000	” 1-10-49—31-12-50
” ”	”	61.110.000	” 1- 1-51—31-12-51

Verkoopzijde :

Cont. grootte	f	8.311.400	van 1-10-49—31-12-50
” ”	”	29.049.000	” 1- 1-51—31-12-51
” ”	”	13.809.000	” 1- 1-52—30- 6-52
Cont. benutting	”	6.791.300	” 1-10-49—31-12-49
” ”	”	16.558.000	” 1-10-49—31-12-50
” ”	”	26.229.000	” 1- 1-51—31-12-50
” ”	”	5.212.000	” 1- 1-52—30- 6-52

Griekenland.

Het Koninkrijk der Nederlanden had op 31-12-49 een tripartite handelsovereenkomst met dit land, geldig van 1-1-49—31-12-49. Daar-

in waren – voor Indonesië – geen aankoopcontingenten opgenomen. Hetzelfde was het geval gedurende het kalenderjaar 1950. Gedurende de eerste 11 maanden van 1951 was dit ook nog het geval, maar op 1-12-51 is een handelsaccord tussen Indonesië en Griekenland tot stand gekomen, lopende van 1-12-51–31-8-52, waarin evenwel geen aankoopcontingenten zijn opgenomen.

Aankoopzijde :

Afgegeven vergunningen t.l.v. het accoord	f	18.000	van 1- 1-50—31-12-50
Ned.-Griekenland	„	19.000	„ 1- 1-51—30-11-51
	„	4.800	„ 1-12-51—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte	f	3.756.700	van 1- 1-49—31-12-49
„ „	„	3.862.000x)	„ 1- 1-50—31-12-50
„ „	„	—	„ 1- 1-51—30-11-51
„ „	„	3.846.000	„ 1-12-51—31- 8-52
Afgegeven verg.	„	3.149.200	„ 1- 1-49—31-12-49
„ „	„	2.804.000	„ 1- 1-50—31-12-50
„ „	„	2.344.000	„ 1- 1-51—30-11-50
Cont. benutting	„	1.415.200	„ 1-12-51—31- 5-52

De vorengenoemde verdragslanden zijn lid van de Europese Betalings Unie.

Hiertoe behoort voorts Turkije, waarmede Indonesië geen handelsaccord heeft.

Hieronder volgen de overige verdragslanden in Europa benevens Argentinië, waarmede op 31-12-49 een tripartite accoord bestond.

Argentinië.

Op 31-12-49 was Indonesië participant in een handelsovereenkomst welke in 1948 door het Koninkrijk der Nederlanden met Argentinië was afgesloten en wel voor de duur van 5 jaren. Ultimo December 1952 loopt dit accoord af. Het trad in werking op 2-4-48.

Aankoopzijde :

Cont. grootte	f	8.347.000	van 2- 4-48—31-12-52
Cont. benutting	„	1.979.000	„ 2- 4-48—31-12-48
„ „	„	2.243.000	„ 1- 1-49—31-12-49
„ „	„	123.000	„ 1- 1-50—31-12-50
„ „	„	1.569.000	„ 1- 1-50—31-12-51
„ „	„	123.000	„ 1- 1-52—31- 5-52

x) trekkingsrechten 1949/50.

Verkoopzijde :

Cont. grootte . . .	f	51.267.000	van 2- 4-48—31-12-52
Cont. benutting . . .	„	7.449.000	„ 2- 4-48—31-12-48
„ „ . . .	„	527.000	„ 1- 1-49—31-12-49
„ „ . . .	„	27.027.000	„ 1- 1-50—31-12-50
„ „ . . .	„	13.163.000	„ 1- 1-51—31-12-51
„ „ . . .	„	—	„ 1- 1-52—31- 5-52

Oost-Duitsland.

Op 31-12-49 had het Koninkrijk der Nederlanden een tripartite-overeenkomst met dit land, welke geldig was voor de periode 16-6-49—1-7-50. Daarna is echter geen nieuwe overeenkomst tot stand gekomen, terwijl het accoord stilzwijgend wordt beschouwd nog van kracht te zijn. Indonesië wordt derhalve nog geacht daarin te participeren.

Aankoopzijde :

Cont. grootte . . .	f	2.685.000	van 16-8-49—31- 5-52
Cont. benutting . . .	„	133.000	„ 16-8-49—31-12-49
„ „ . . .	„	1.011.000	„ 16-8-49—31-12-50
„ „ . . .	„	5.651.000	„ 16-8-49—31-12-51
„ „ . . .	„	8.709.300	„ 16-8-49—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte . . .	f	4.795.000	van 16-8-49—31- 5-52
Cont. benutting . . .	„	1.582.000	„ 16-8-49—31-12-49
„ „ . . .	„	2.881.000	„ 16-8-49—31-12-50
„ „ . . .	„	8.258.000	„ 16-8-49—31-12-51
„ „ . . .	„	9.360.500	„ 16-6-49—31- 5-52

Finland.

Op 31-12-49 had het Koninkrijk der Nederlanden een tripartite-overeenkomst met Finland, die geldig was van 1-6-49—31-5-50, later verlengd tot 30-6-50; deze werd gevolgd door een overeenkomst tussen Indonesië en Finland voor de periode 1-7-50—30-6-51.

Op 1-7-51 trad een overeenkomst tussen Indonesië en Finland in werking geldig voor de periode 1-7-51—30-6-52, welker geldigheidsduur later werd teruggebracht tot 31-3-52. Op 1-4-52 is een nieuw handelsaccord tussen Indonesië en Finland in werking getreden geldig tot 31-3-53. Tevens is voor die periode een betalings-arrangement op sterling-basis getroffen.

Aankoopzijde :

Cont. grootte	f	3.033.000	van	1-6-49—30- 6-50
” ”	”	3.659.000	”	1-7-50—30- 6-51
” ”	”	10.005.000	”	1-7-51—31- 3-52
” ”	”	14.345.000	”	1-4-52—31- 3-53
Cont. benutting	f	985.000	van	1-6-49—31-12-49
” ”	”	1.815.000	”	1-6-49—30- 6-50
” ”	”	1.689.000	”	1-7-50—30- 6-51
” ”	”	9.782.000	”	1-7-51—31- 3-52
” ”	”	1.700.000	”	1-4-52—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte	f	4.187.000	van	1-6-49—30- 6-51
” ”	”	5.478.000	”	1-7-50—30- 6-51
” ”	”	9.490.000	”	1-7-51—31- 3-52
” ”	”	14.725.000	”	1-4-52—31- 3-52
Cont. benutting	f	2.855.900	van	1-6-49—31-12-49
” ”	”	4.509.000	”	1-6-49—30- 6-50
” ”	”	5.624.000	”	1-7-50—30- 6-51
” ”	”	8.615.000	”	1-7-51—31- 3-52
” ”	”	1.451.000	”	1-4-52—31- 5-52

Bulgarije.

Op 31-12-49 had het Koninkrijk der Nederlanden een tripartite-accord met dit land, geldig van 1-1-49 tot 31-12-50. Dit accord is niet vernieuwd, maar wordt stilzwijgend geacht nog van kracht te zijn, zodat ook Indonesië stilzwijgend geacht wordt nog participant daarin te zijn. Voor Indonesië zijn in dit accord geen aankoopcontingenten vastgesteld. Sinds 1-1-49 zijn geen aankopen door of ten behoeve van Indonesië in dit land verricht.

Verkoopzijde :

Cont. grootte	f	500.000	van	1-1-49—31-5-52
Cont. benutting	”	528.200	”	1-1-49—31-5-52

Hongarije.

Op 31-12-49 bestond een tripartite-overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Hongarije, geldig voor de periode 1-1-49—4-12-49, later verlengd tot 31-5-50 en gevolgd door een accord van 1-6-50—31-5-51.

Thans loopt een eigen handelsaccord tussen Indonesië en Hongarije, dat oorspronkelijk geldig was van 1-6-51—31-5-52, maar daarna verlengd tot 31-8-52 (in verband waarmee de contingenten met 25 % zijn verhoogd; de cijfers hieronder geven de verhoogde contingenten aan).

Aankoopzijde :

Cont. grootte . . . f	1.565.500	van	1-1-49—31-5-50
„ „ . . . „	2.108.000	„	1-6-50—31-5-51
„ „ . . . „	22.068.800	„	1-6-51—31-8-52
Cont. benutting . . . „	1.244.000	van	1-1-49—31-5-50
„ „ . . . „	3.172.000	„	1-6-50—31-5-51
„ „ . . . „	1.263.100	„	1-6-51—31-5-52

Joegoslavië.

Met dit land had het Koninkrijk der Nederlanden op 31-12-49 een tripartite-accord dat op 1-11-49 in werking is getreden, en dat oorspronkelijk geldig is verklaard tot 31 October 1950. Daarna is het verlengd tot 31-12-50, daarop nog eens tot 31-1-51 en tenslotte tot 31-8-51. In verband met de verlenging van de geldigheidsduur heeft aan de verkoopzijde contingentsverhoging plaats gehad van f 4.045.000 tot f 10.345.000. Het is niet door een ander vervangen en wordt stilzwijgend beschouwd nog van kracht te zijn, zodat Indonesië stilzwijgend nog steeds participant blijft. Aankoopcontingenten ten behoeve van Indonesia zijn niet vastgesteld. Niettemin hebben enkele aankopen plaats gehad, welke in de contingents-administratie geboekt zijn ten laste van het Nederlandse deel van het accord.

Aankoopzijde :

Afgegeven verg. . . f	33.000	van	1-11-49—31-12-49
„ „ . . . „	33.000	„	1-11-49—31-12-50
„ „ . . . „	166.000	„	1-11-49—31-12-51
„ „ . . . „	209.700	„	1-11-49—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte . . . f	10.345.000	van	1-11-49—31- 5-52
Cont. benutting . . . „	225.000	„	1-11-49—31-12-49
„ „ . . . „	975.000	„	1-11-49—31-12-50
„ „ . . . „	984.000	„	1-11-49—31-12-51
„ „ . . . „	1.886.100	„	1-11-49—31- 5-52

Polen.

Op 31-12-49 bestond een tripartite-handelsovereenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Polen, welke gold van 15-2-49 tot 28-2-50, later verlengd tot 21-3-50. Dit accoord is gevolgd door een, dat geldig was van 22-3-50 tot 31-12-51, welke datum later teruggebracht werd tot 30-6-51.

Thans bestaat een eigen handelsaccoord tussen Indonesia en Polen, geldig van 1-7-51—30-6-52. Tevens is een betalingsaccoord tussen beide landen gesloten op sterling-basis.

Aankoopzijde :

Cont. grootte . . . f	3.854.500	van 15-2-49—21- 3-50
„ „ . . . „	3.980.000	„ 22-3-50—30- 6-51
„ „ . . . „	12.768.000	„ 1-7-51—30- 6-52
Cont. benutting . . . f	253.000	van 15-2-49—31-12-49
„ „ . . . „	253.000	„ 15-2-49—31- 3-50
„ „ . . . „	913.000	„ 22-3-50—30- 6-51
„ „ . . . „	6.100	„ 1-7-51—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte . . . f	10.582.000	van 15-2-49—21- 3-50
„ „ . . . „	16.325.000	„ 22-3-50—30- 6-51
„ „ . . . „	11.256.500	„ 1-7-51—30- 6-52
Cont. benutting . . . f	11.021.600	van 15-2-49—31-12-49
„ „ . . . „	11.208.000	„ 15-2-49—31- 3-50
„ „ . . . „	10.556.000	„ 22-3-50—30- 6-51
„ „ . . . „	3.409.600	„ 1-7-51—31- 5-52

Opgemerkt moet worden dat deze cijfers zijn opgemaakt te 's-Gravenhage, waar men echter nog niet over volledige cijfers beschikt ten aanzien van het tegenwoordige handelsverkeer tussen Indonesia en Polen, dat grotendeels rechtstreeks plaats heeft (niet via Nederland).

Rusland.

Op 10-6-48 is een tripartite-accoord tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Sovjet-Unie van kracht geworden, waarin Indonesia participeerde. Dit accoord zou na verloop van elk verdragsjaar stilzwijgend verlengd worden, zo partijen het niet — met een opzeggingstermijn van 3 maanden — opzegden; deze opzegging heeft tot

nu toe niet plaats, zodat het accordo nog van kracht is en Indonesië daarin nog blijft participeren. Aankoopcontingenten ten behoeve van Indonesia zijn niet vastgesteld. De enkele aankoop welke heeft plaats gevonden, is geboekt ten laste van het Nederlandse deel van het accordo.

Aankoopzijde :

Afgegeven verg.	. . . f	—	van	10-6-48—31-12-50
”	”	43.000	”	10-6-48—31-12-51
”	”	43.000	”	10-6-48—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte	. . . f	27.450.000	van	10-6-48—31- 5-52
Cont. benutting	. . . ”	55.060.000	”	10-6-48—31-12-50
”	”	61.959.000	”	10-6-48—31-12-51
”	”	62.230.000	”	10-6-48—31- 5-52

Spanje.

Op 31-12-49 bestond een tripartite-accordo tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Spanje, dat geldig was van 1-6-49—1-6-50. Daarna is geen tripartite-accordo meer tot stand gekomen, terwijl Indonesië evenmin een eigen accordo met dit land heeft. Vergunningen worden afgegeven ten laste van het Nederlandse accordo.

Aankoopzijde :

Cont. grootte	. . . f	1.000.000	van	1-6-49— 3- 5-50
”	”	—	”	1-6-50—31- 5-51
”	”	—	”	1-6-51—31- 5-52
Cont. benutting	. . . f	48.000	van	1-6-49—31-12-49
”	”	56.000	”	1-6-59—31- 5-50
Afgegeven verg.	. . . f	182.000	”	1-6-50—31- 5-51
”	”	180.000	”	1-6-51—31- 5-52

Verkoopzijde :

Cont. grootte	. . . f	4.650.000	van	1-6-49—31- 5-50
”	”	—	”	1-6-50—31- 5-51
”	”	—	”	1-6-51—31- 5-52
Cont. benutting	. . . f	2.101.000	van	1-6-49—31-12-49
”	”	4.287.000	”	1-6-49—31- 5-50
Afgegeven verg.	. . . f	1.168.000	”	1-6-50—31- 5-51
”	”	6.098.000	”	1-6-51—31- 5-52

Tsjechoslowakije.

Op 1-5-49 kwam een tripartite-accoord tot stand tussen dit land en het Koninkrijk der Nederlanden. Het was van kracht tot 30-4-50, maar is later verlengd tot 30-9-50. Daarna kwam een nieuw accoord, geldig van 1-8-50—30-7-51, nader verlengd tot 30-9-51.

Op 1-10-51 sloot Indonesië een afzonderlijke handelsovereenkomst met Tsjechoslowakije, geldig tot 30-9-52.

Tevens kwam een betalingsaccoord tussen de beide landen tot stand op sterling-basis.

Voor het handelsverkeer tussen Indonesië en Tsjechoslowakije geldt in zelfs nog meerdere mate hetgeen t.a.v. het handelsverkeer met Polen hiervoor is geschreven. Onder dat voorbehoud moeten dus de volgende cijfers gelezen worden.

Aankoopzijde.

Cont. grootte . . .	f	21.717.500	van 1- 5-49—31- 7-50
„ „ . . .	„	14.463.000	„ 1- 8-50—30- 9-51
„ „ . . .	„	29.979.500	„ 1-10-51—30- 9-52
Cont. benutting . . .	f	5.051.000	van 1- 5-49—31-12-49
„ „ . . .	„	6.455.000	„ 1- 5-49—31- 7-50
„ „ . . .	„	16.236.000	„ 1-10-51—31- 5-52
„ „ . . .	„	—	„ 1-10-51—31- 5-52

Verkoopzijde.

Cont. grootte . . .	f	14.156.100	van 1- 5-49—31- 7-50
„ „ . . .	„	18.907.000	„ 1- 8-50—30- 9-51
„ „ . . .	„	31.979.000	„ 1-10-51—30- 9-52
Cont. benutting . . .	f	8.258.500	van 1- 5-49—31-12-49
„ „ . . .	„	8.945.000	„ 1- 5-49—31- 7-50
„ „ . . .	„	22.846.000	„ 1- 8-50—30- 9-51
„ „ . . .	„	13.740.200	„ 1-10-51—31- 5-52

Turkije.

Omdat Turkije tot de landen der Europese Betalings Unie behoort mogen hier de cijfers volgen welke betrekking hebben op het handelsverkeer tussen Indonesia en dit land.

Aankoopzijde.

Afgegeven verg. . .	f	—	van 1-1-50—31-12-50
„ „ . . .	„	12.000	„ 1-1-51—31-12-51
„ „ . . .	„	—	„ 1-1-50—31- 5-52

Verkoopzijde.

Afgegeven verg.	. . . f	11.202.000	van	1-1-50—31-12-50
”	”	10.111.000	”	1-1-51—31-12-51
”	”	2.898.000	”	1-1-52—31- 5-52

7. *HET BETALINGSVERKEER TUSSEN INDONESIAË EN NEDERLAND ONDERLING EN MET EEN AANTAL ANDERE LANDEN.*

Het desbetreffende artikel 23 van de Financiële en Economische Overeenkomst luidt :

1. De tussen Nederland en Indonesië bestaande regeling, luidens welke het betalingsverkeer tussen de beide landen onderling en met een aantal andere landen voor zoveel nodig wordt afgewikkeld over een commerciële rekening, genaamd C-rekening nieuwe stijl, blijft na het tijdstip van de soevereiniteitsoverdracht voorshands van kracht.

2. Bij de besprekingen, die overeenkomstig artikel 22, vierde lid, in het eerste kwartaal van 1950 tussen beide landen zullen plaats vinden, zal overleg worden gepleegd, of en zo ja, welke wijzigingen in het vigerende stelsel gewenst zijn.

Voor zover eventuele wijzigingen tussen Nederland en de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië kunnen worden geregeld, zullen deze zo spoedig mogelijk van kracht worden; voor zover zij de verhouding met derde landen betreffen, zal binnen het kader van de bestaande overeenkomst overleg worden gepleegd.

De instelling van een C-rekening nieuwe stijl resulteert uit een overeenkomst van vóór de soevereiniteitsovername. Vóórdien werden betalingen tussen Nederland en Indonesië over verschillende rekeningen verricht, waarvan de C-rekening oude stijl er één was. Over deze rekening werd het rechtstreekse handelsverkeer tussen Nederland en Indonesië afgewikkeld. Het betalingsverkeer van Indonesië met andere landen werd in het kader van de gezamenlijke monetaire accoorden van Nederland en Indonesië met die landen afgewikkeld over de FD-rekening.

Deze FD-rekening werd reeds voor de soevereiniteitsovername door samenvoeging met andere rekeningen in de C-rekening nieuwe

stijl opgeheven. Alhoewel dus de FD-rekening niet meer bestaat wordt toch de benaming FD-verkeer nog steeds gebruikt om het betalingsverkeer van Indonesië met derde landen dat via Nederland wordt geleid, aan te duiden.

Overeenkomstig het tweede lid van Artikel 23 der Financiële en Economische Overeenkomst werd tijdens de Eerste Ministersconferentie het betalingsverkeer wederom in beschouwing genomen, hetgeen geleid heeft tot het sluiten van de Overeenkomst betalingsverkeer.

In Artikel I wordt de tot dan bestaan hebbende C-rekening nieuwe stijl omgezet in de thans bestaande A-rekening.

1. De Nederlandse Bank, handelende voor rekening en risico van de Nederlandse Regering, zal op naam van de Javasche Bank, Djakarta, handelende voor rekening en risico van de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië een rekening luidende in Nederlandse guldens openen, waarover het betalingsverkeer tussen de beide gebieden zal worden afgewikkeld.
2. De in lid 1 bedoelde rekening wordt aangeduid als rekening A.
3. Aan banken, kantoorhoudende in Indonesië, kan door de deviezenautoriteiten in Indonesië vergunning worden gegeven tot het openen van deviezenbanken in Nederland van rekeningen A, z.g. kleine A-rekening.

De Nederlandsche Bank zal aan in Nederland gevestigde deviezenbanken vergunning verlenen zodanige rekeningen te openen.

Artikel II regelt het rechtstreeks betalingsverkeer tussen beide landen :

Over de A-rekening zullen worden geleid alle betalingen, waarvoor van de bevoegde deviezenautoriteiten vergunning is verkregen voor het goederen-, diensten- en financiële verkeer tussen Indonesië en Nederland, voorzover in bijzondere gevallen geen andere betalingswijze is overeengekomen.

Artikel III regelt het betalingsverkeer met derde landen :

1. Over de A-rekeningen zullen binnen de grenzen die hiervoor worden overeengekomen alle betalingen door derde landen worden geleid, o.m. die, waarbij handelaren-Nederlandse-deviezen-

Instituut voor Keramisch onderzoek.

ingezetenen goederen van Indonesische oorsprong of handelaren-Indonesische-deviezen-ingezetenen goederen van Nederlandse of Indonesische oorsprong aan derde landen verkopen. Over de A-rekening zullen, binnen de grenzen die hiervoor worden overeengekomen, alle betalingen aan derde landen worden verricht, o.m. die, waarbij handelaren-Nederlandse-deviezen-ingezetenen goederen uit derde landen voor Indonesische rekening kopen of handelaren-Indonesische-deviezen-ingezetenen goederen uit derde landen voor Nederlandse of Indonesische rekening kopen. Bij deze aan- en verkoop zal geen valutaverrekening plaats vinden behoudens van die buitenlandse valuta's waarvan dit speciaal is overeengekomen.

2. De Javasche Bank, Djakarta, zal binnen de grenzen, die hiervoor worden overeengekomen, het recht hebben ten gunste van de A-rekening aan de Nederlandsche Bank alle valuta's te verkopen en ten laste van de A-rekening alle valuta's te kopen van de landen, waarmede Nederland en Indonesië een gemeenschappelijk monetair accoord hebben.
3. De grenzen, bedoeld in het eerste en tweede lid van dit artikel, zullen in de vergaderingen van de Gemengde Commissie worden vastgesteld en zo nodig herzien.

Bij het vaststellen van deze grenzen zal rekening worden gehouden met het totaal der contingenten, die in de in overleg met Nederland gesloten handelsverdragen zijn vastgesteld.

De woorden „alle betalingen” zijn hier enigszins misleidend. Bedoeld is hier het betalingsverkeer met derde landen in het kader der gezamenlijke monetaire accoorden met deze landen.

Daarnaast heeft Indonesië met een groot deel van de wereld een betalingsverkeer in dollars en sterling.

Art. III heeft derhalve slechts betrekking op het z.g. FD-verkeer.

Met deze bepaling is door Nederland aan Indonesië de garantie gegeven dat overschotten in valuta's van bepaalde landen geconverteerd worden in Nederlandse guldens waarmede tevens tekorten in het verkeer in andere landen kunnen worden betaald. Deze convertibiliteitsgarantie betekende uiteraard een zeker risico voor Nederland, aangezien de mogelijkheid bestaat dat Nederland zodoende van Indonesië valuta's ontvangt waarmede het niets zou kunnen aanvangen, terwijl omgekeerd het aan Indonesië andere valuta's zou

moeten afstaan waar het zelf een tekort aan heeft. 1). Dit risico wordt beperkt door opneming van de clausule „binnen de grenzen die hiervoor worden overeengekomen”.

Wat nu deze grenzen betreft, sedert de totstandkoming van de Europese Betalings Unie, welke de onderlinge convertibiliteit der valuta's der deelnemende landen, waaronder Nederland, inhoudt, is de noodzaak daarvoor t.a.v. de landen der Europese Betalings Unie komen te vervallen. Tekorten in het verkeer van Indonesië met deze landen kunnen derhalve onbeperkt ten laste van de A-rekening betaald worden, terwijl overschotten onbeperkt aan de A-rekening kunnen worden toegevoerd.

Op deze wijze deelt Indonesië derhalve mede in de door de Europese Betalings Unie geschapen mogelijkheden tot onderlinge omwisselbaarheid van de valuta's der deelnemende landen, hetgeen het gevolg is van de situatie, waarin Indonesië t.a.v. de landen der Europese Betalings Unie gerekend moet worden te behoren tot de Nederlandse monetaire area in den zin van artikel 2 van de overeenkomst tot vestiging dezer Unie.

T.a.v. de overige landen waarmede verrekening over de A-rekening plaats heeft wordt door Indonesië en Nederland overeengekomen tot welke hoogte Nederland in staat zal zijn eventuele Indonesische overschotten in de betrokken valuta ten gunste van de A-rekening te crediteren. Voor Indonesische aankopen zal Nederland uit dezelfde A-rekening de benodigde bedragen beschikbaar stellen.

De consequentie hiervan is dat Indonesië met landen welke niet tot de Europese Betalings Unie behoren en waarbij de A-rekening als verrekeningsbasis wordt gebruikt handelsaccorden op „evenwichtsbasis” zal afsluiten, d.w.z. accorden waarbij de aankopen uit het desbetreffende land de verkopen naar Indonesië niet verder zullen overtreffen dan Nederland bereid is van de betrokken valuta's over te nemen. In de handelsaccorden met de landen der Europese Betalings Unie behoeft een dergelijk evenwicht uiteraard niet te worden nagestreefd.

Wat nu de samenstelling van de A-rekening betreft kan men uit

---

1) Tegenover dit risico staat uiteraard het voordeel dat Nederland zou kunnen hebben, indien het langs deze weg valuta's ontvangt welke het zeer wel kan benutten.

de hiernavolgende specificatie van het handelsverkeer met de Europese landen een indruk krijgen van de orde van grootte van de bedragen welke in het verkeer met derde landen werden afgewikkeld over de A-rekening. In de jaren 1951 en 1952 waren de overschotten in deze z.g. FD-sector aanzienlijk, doch de laatste tijd zijn deze teruggelopen. Ook het overschot in het rechtstreeks handelsverkeer met Nederland is van belang en belooft in de laatste tijd een bedrag van gemiddeld f 9 miljoen per maand. Men zou derhalve op de A-rekening een voortdurende surplus-positie van Indonesië mogen verwachten, ware het niet dat in de diensten-sector Indonesië dusdanige betalingen aan Nederland heeft te verrichten dat de totale stand op de A-rekening nagenoeg steeds deficitair voor Indonesië is en zelfs diverse malen afdekking heeft moeten plaatsvinden.

Omtrent deze afdekking bepaalt Artikel IV van de Overeenkomst Betalingsverkeer het volgende :

1. Het manipulatiecrediet op de A-rekening bedraagt f 25.000.000.-
2. Bij het bepalen van de grootte van de stand van de A-rekening zullen de saldi der banken in Indonesië bij haar kantoren en/of correspondenten in Nederland (kleine A-rekeningen) in aanmerking worden genomen, met dien verstande, dat van het totaal der voornoemde saldi in mindering wordt gebracht plm. 30 % van het totaal bedrag der door de banken in Indonesië bij haar kantoren en/of correspondenten in Nederland geopende credieten in Nederlandse guldens, bestemd voor aankopen van goederen in derde landen.
3. Is het manipulatiecrediet door Indonesië overtrokken dan zal deze overtrekking Indonesië niet tot afdekking verplichten, zolang de overtrekking minder belooft dan 80 % van de geschatte waarde van het voor rekening van Indonesië zeilende tinerts en 80 % van het in Nederland voor rekening van Indonesië aanwezige tinerts en tin, voorzover de tinerts niet voorgefinancierd is door de Verenigde Staten van Amerika.

Het bepalen van de grootte van de stand der rekening van het uitstaande bedrag aan credieten bedoeld in lid 2 van dit artikel en van de in de vorige zin genoemde waarde aan tin en tinerts, geschiedt op grond van de gegevens verstrekt aan De Nederlandsche Bank.

4. Bij overschrijding van het manipulatiecrediet kan de crediteur afdekking in een valuta acceptabel voor de crediteur eisen. De debiteur zal te allen tijde het recht hebben zijn schuld op de rekening door verkoop van een door de crediteur acceptabele valuta te voldoen.

Teneinde een inzicht in de orde van grootte te geven mogen hieronder enige standen van de A-rekening worden gegeven :

	Grote A-rekening	Kleine A-rekening	
	2-7-51 dbt. f 144.5 mln	cdt. f 157.0 mln.	
	2-1-52 dbt. f 121.4 mln	cdt. f 108.1 mln.	
	30-6-52 dbt. f 235— mln	ert. f 120.6 mln.	
	Credieten obligo	Totale A-positie	Swing 1)
	dbt. f 36.2 mln.	dbt. f 36.8 mln.	f — mln.
	dbt. f 23.5 mln.	dbt. f 23.7 mln.	f 71.7 mln.
	dbt. f 22.5 mln.	dbt. f 136.9 mln.	f 87.0 mln.

1) zijnde de f 25 miljoen verminderd met de z.g. „tinpipeline“.

Van 1 April 1950—1 Jan. 1952 bestond voor Indonesië de mogelijkheid om swingoverschrijding af te dekken door gebruik te maken van de Nederlandse f 200 miljoen lening, mits de tekorten niet in het verkeer met derde landen waren ontstaan. Ingevolge artikel 4 van de ter Eerste Ministersconferentie gesloten leningsovereenkomst verkreeg Indonesië het recht om telkenmale wanneer het manipulatiecrediet zou worden overschreden en De Nederlandsche Bank afdekking zou vragen 2/3 van het bedrag af te dekken door trekking op het door de Generale Thesaurie geopende crediet, terwijl 1/3 zou worden afgedekt door aan De Nederlandsche Bank een voor deze instelling acceptabele valuta te verkopen. Tegen het verstrijken van de termijn gedurende welke op het crediet getrokken kon worden is het gehele bedrag opgenomen geworden, zodat thans Indonesië zijn swingoverschrijdingen op de A-rekening volledig afdekt.

De Artikelen V t/m VIII van de Overeenkomst Betalingsverkeer handelen over de rente, de koersgarantie, de guldennotering en het beëindigen van de overeenkomst.

Behalve verrekeningen in guldens over de A-rekening kent Indonesië in het Europese verkeer behoudens incidentele dollarafrekeningen nog afrekeningen in sterling.

Op 7 September 1950 expireerde het Nederlands-Brits Monetair Accoord, waarin Indonesië participeerde. In dat verband werd ter Tweede Ministerconferentie overeengekomen dat Indonesië en Nederland opnieuw ten behoeve van de guldensarea één monetaire rekening ten opzichte van de sterlingarea zullen instellen.

Dit dient zo geïnterpreteerd te worden dat deze rekening uitsluitend zal betreffen het verkeer dat over de A-rekening wordt geleid.

Een nieuw Nederlands-Brits Monetair Accoord, waartoe Indonesië op enigerlei wijze zal toetreden en dat is aangepast aan de werking van de Europese Betalings Unie is in een vergevorderd stadium van voorbereiding.

Waar Indonesië t.a.v. het sterlinggebied gerekend wordt te behoren tot de groep der „transferable account countries” kan het rechtstreekse lopende transacties met andere tot deze groep behorende landen en met de sterlingarea afwikkelen in sterling. Op deze basis is Indonesië er toe overgegaan om met enige landen in Europa, welke eveneens tot de groep der „transferable account countries” behoren niet alleen zelfstandig handelsaccorden te sluiten — dit geschiedt reeds sedert 1950 met de meeste landen — doch tevens afzonderlijke betalingsaccorden, welke buiten de A-rekening omgaan en in sterling worden verrekend. Deze landen zijn Polen, waarmede op 15 Juni 1951, Tsjechoslowakije waarmede op 12 October 1951 een betalingsaccoord werd gesloten. Onlangs is met Finland op 17 Juni 1952 eveneens een regeling getroffen ingevolge welke transacties met dat land in sterling worden verrekend.

De Indonesische vakbeweging, haar ontwikkeling, geschiedenis en haar problemen.

INLEIDING.

Eén van de opmerkelijkste verschijningen in de Indonesische samenleving is wel de vakbeweging. Organisaties van arbeiders, die ontstaan en zich verder ontwikkelen, uitspraken van arbeidersvoormannen, hetzij in het parlement hetzij buiten het parlement, in woord en in geschrift, maatregelen van arbeidersorganisaties, zoals de stakingen en als reactie daarop de overheidsmaatregelen, dragen er toe bij, dat de Indonesische vakbeweging een sterk dynamische indruk maakt en dat achter die verschijning stellig krachten schuil gaan, die wel eens beslissend kunnen zijn voor de structuur van de Indonesische samenleving in de toekomst.

Dit is geen wonder, want de vakbeweging in het algemeen en waar ook, is een beweging en organisatie van een groep mensen, gedreven door een streven naar lotsverbetering, hetzij materieel als anderzins, die bewezen heeft een verstrekkende invloed te hebben op het menselijk denken in de samenleving.

Wie zich de moeite gunt de sociale geschiedenis van West-Europa te bestuderen, zal tot geen andere conclusie komen.

Met de Indonesische vakbeweging is het niet anders gesteld. Edoch, wie zich groepen voelt de Indonesische vakbeweging te gaan waarnemen en beoordelen, doet er verstandig aan met de volgende factoren rekening te houden.

1. Alhoewel niet jong in leeftijd, is de Indonesische vakbeweging echter zeer jong voor wat betreft ervaring en ontwikkelingskansen. Men dient niet te vergeten, dat eigenlijk sinds 27 Decem-

ber 1949 zij de volle gelegenheid heeft gekregen om zich in geheel Indonesië in volle vrijheid te ontwikkelen, want gedurende de aan die datum voorafgaande periode werd de Indonesische samenleving volledig beheerst door het Nederlands-Indonesische conflict, dat uiteraard mede zijn invloed had op de ontwikkelingsgang der arbeiders en hun organisaties, terwijl zij in de vóóroorlogse periode evenmin of onvoldoende kansen kreeg om zich te ontplooiën.

2. De Indonesische vakbeweging is grotendeels niet op het sociaal-economische vlak ontstaan, gelijk de vakbeweging in West Europa; politieke factoren waren oorzaken van haar ontstaan. In de bespreking over de vóóroorlogse periode zullen we zien welke die factoren waren en het zijn deze factoren geweest, die een stempel hebben gedrukt en nog drukken op het karakter van de huidige vakbeweging aldaar.
3. Elke waarnemer doet er goed aan om bij zijn waarnemingen en beoordelingen, in Indonesië geldende normen te hanteren en niet normen, die bijv. in West Europa gelden of gangbaar zijn. Voor alle verschijningen en verschijnselen in het nieuwe en moderne Azië, waartoe ook Indonesië behoort, gelden andere normen dan in West Europa. Wie zich niet van deze normen bedient, zal met zijn waarnemingen tot een onjuist of vertoebeld beeld komen. Met het onderstaande zal getracht worden om de lezer een inzicht te verschaffen in de Indonesische vakbeweging in het algemeen, haar wordingsgeschiedenis en haar problemen.

VÓÓROORLOGSE PERIODE.

Vooraf stelden we vast, dat de Indonesische vakbeweging ontstaan was voornamelijk op het politieke vlak en niet op het sociaal-economische, gelijk in West Europa. Ter adstructie van deze stelling moge het volgende worden opgemerkt.

1. De West Europese vakbeweging ontstond in een tijd, dat de arbeidersklasse leefde onder erbarmelijke levensomstandigheden, die een gevolg waren van de industriële revolutie. De oorzaken hiervan lagen op het sociaal-economische vlak en de arbeiders werden hiervan bewust door het Marxisme en zijn denkbeelden.

Het gevolg hiervan was, dat de ontwikkelingsgang er vooral op gericht was om een hechte organisatie te verkrijgen, teneinde op deze wijze het gestelde doel, n.l. verbetering in die omstandigheden te kunnen bereiken.

2. De Indonesische vakbeweging ontstond wel is waar ook door ongunstige levensomstandigheden, maar van de oorzaken er van was men zich aanvankelijk nog niet bewust. De bewustwording kwam pas na het tijdstip van het begin van de nationaal-politieke bewustwording (20 Mei 1908, de stichting van de eerste Indonesische Nationale Vereniging op moderne basis de „Budi-Utomo”), aan welke bewustwording o.m. het Marxisme heeft medegewerkt. Daarbij dient men te bedenken, dat de Indonesische maatschappij een agrarische structuur had en heeft en dat een z.g. industrieel proletariaat vrijwel geheel ontbrak.

Onder aandacht wordt gebracht, dat de eerste vakorganisatie's bestonden uit kleine ambtenaren en niet uit arbeiders, overeenkomstig het begrip „arbeider” in West Europa in de vorige eeuw.

Voorts was het begrip „klassenstrijd” in de begintijd nog niet in de vakbeweging doorgedrongen. Maar het duurde niet lang of de vakverenigingsleiders waren van mening, dat de ongunstige levensomstandigheden van het Indonesische volk en de arbeiders in het bijzonder, te wijten waren aan de overheersing door een vreemde macht en verder meende men, dat met het bereiken van de politieke vrijheid en onafhankelijkheid het voornaamste obstakel voor het bereiken van menswaardige levensomstandigheden voor de arbeider zou zijn opgeruimd.

Eén van de Indonesische schrijvers over de nationale vrijheidsstrijd, de Heer A. K. Pringgodigdo, poneert in zijn boek „Sedjarah Pergerakan Rakjat Indonesia” (Geschiedenis van de Indonesische volksbeweging) de stelling, dat het ontstaan van de Indonesische vakbeweging te wijten was aan de volgende factoren :

- a. door de actie's van politieke verenigingen werden de arbeiders meer organisatie-bewust;
- b. de aanwezigheid van Nederlandse en Nederlands-Indonesische vakorganisatie's vormde een voorbeeld voor de wijze van organiseren en werken;
- c. de achteruitgang van de materiële levensomstandigheden van

het Indonesische volk gedurende de eerste wereldoorlog, tengevolge waarvan er moeilijkheden ontstonden bij de import en export van goederen;

- d. het streven van de toenmalige Indonesische politieke leiders om een deel van de vakbeweging te gebruiken voor het versterken van hun politieke actie's.

VÓÓROORLOGSE VAKORGANISATIES.

S.S. bond.

In 1905 ontstond de S.S. bond als eerste vakvereniging in Indonesië. De S.S. bond bestond uit kleine ambtenaren van alle landaarden, terwijl de leiding Nederlands was. Gezien het karakter van deze vakvereniging kan zij niet aangemerkt worden als een Indonesische.

Vereniging van Spoor- en Tramwegpersoneel (V.S.T.P.)

De V.S.T.P. is de eerste Indonesische vakorganisatie, opgericht in 1908 ten behoeve van het gehele personeel van de spoor- en tramwegen in Indonesië. Het verschil in karakter met de S.S. bond is evident. Eerstens was daar het doel om het gehele personeel van de spoor- en tramwegen te organiseren, derhalve niet alleen van de S.S., maar ook van de particuliere spoorwegmaatschappijen. Dus niet alleen de werkers met de status van ambtenaren, maar ook de eigenlijke arbeiders van de bedrijven (buruh).

Opmerkelijk is ook het jaar van oprichting, het jaar 1908, in welk jaar de vereniging Budi Utomo werd opgericht (20 Mei 1908), en gelijk bekend, wordt het tijdstip van 20 Mei 1908 in Indonesië algemeen beschouwd als het startpunt van de nationale beweging. In 1913 kwam de V.S.T.P. onder de invloed van Sneevliet (I.S.D.V.) en later van Semaun (P.K.I.).

Verbond van autochtone ambtenaren van de pandhuisdienst (Perserikatan Pegawai Pegadaian Bumiputera = P.P.P.B.).

De P.P.P.B. werd in het jaar 1916 opgericht en kwam niet lang daarna onder invloed te staan van de Sarikat Islam (S.I.).

Behalve het personeel van de pandhuisdienst organiseerden zich in dien tijd ook de ambtenaren van de opiumregie, de onderwijzers en douane-ambtenaren.

Vereniging van de arbeidersbeweging
(*Persatuan Pergerakan Kaum Buruh = P.P.K.B.*).

De P.P.K.B., opgericht in December 1919, is de eerste Indonesische vakcentrale, waarvan het ontstaan een gevolg was van het streven van de rechtse aanhangers van de Sarikat Islam.

In verband hiermede wordt onder aandacht gebracht, dat de Sarikat Islam in 1911 als een zuivere handelsvereniging door H. Samanhudi werd opgericht. De activiteiten van Sneevliet, die in 1913 in Indonesië was aangekomen, introduceerden Marxistische denkbeelden in de Sarikat Islam, waardoor het karakter van de S.I. van lieverlede veranderde.

Het karakter van de S.I. werd bepaaldelijk anti-kapitalistisch, terwijl politieke doeleinden baan braken. Doch de veranderingen hadden nog een verdere strekking. In de boezem van de S.I. ontstonden er tegenstellingen, die resulteerden in een tweetal groeperingen, waarvan de ene H. O. S. Tjokroaminoto, de opvolger van H. Samanhudi, als voorman had, en de andere Semaun. De groep Tjokroaminoto onderscheidde zich van de groep Semaun door zijn evolutionair karakter. Uiteindelijk eindigden deze tegenstellingen met de uitstoting van de Semaungroep, die niet lang daarna de P.K.I. (Partai Komunis India (later Indonesia) oprichtte. Voor de ontwikkeling van het karakter van de toenmalige vakbeweging was het jaar 1919 van belang, want in dat jaar hadden er een tweetal congressen plaats, n.l. het P.P.P.B.-congres te Bandung (Mei) en het S.I.-congres te Surabaja (November). Op het eerste congres, dat uitging van het verbond van autochtone ambtenaren van de pandhuisdienst (P.P.P.B.) werd de stichting van een vakcentrale bepleit.

Op het S.I. congres te Surabaja bepleitte de S.I. voorman Sosrokardono hetzelfde, waarbij hij er op wees, dat deze vakcentrale diende te streven naar een zelfbestuur voor het Indonesische volk en bij het bereiken er van diende de kapitalistische samenleving omgezet te worden in een socialistische. Een andere S.I. voorman Surjopranoto betoogde op dit congres, dat het doel van de klassenstrijd en socialisatie van de productiemiddelen zonder wapengeweld nagestreefd moest worden en verwezenlijk moest worden door morele pressie, protesten, vergaderingen en zo nodig met stakingen. Volgens hem moest de op te richten vakcentrale een Eerste Kamer worden van een

*In 1950 werd in Bandung een conferentie gehouden van de
International Labour Organisation.*

volksvertegenwoordiging, waarin vertegenwoordigers van de arbeiders en landbouwers zitting hadden, terwijl de Tweede Kamer een vertegenwoordiging zou zijn van politieke partijen. Op deze wijze kon men door organisatie het buitenlandse kapitaal en de buitenlandse overheersing bestrijden.

Beide congressen resulteerden uiteindelijk in de oprichting van de genoemde vakcentrale te Jogjakarta.

Hierbij wordt nog opgemerkt, dat de Semaungroep aanvankelijk er naar gestreefd had om deze vakcentrale de naam te geven van „Revolutionnaire Socialistische Vakcentrale”, maar niettemin behield deze groep via de vakvereniging V.S.T.P. zijn invloed in die vakcentrale.

Revolutionnaire Vakcentrale.

De in de boezem van de Sarikat Islam boven gesignaleerde tegenstellingen kwamen mede tot uiting in de boezem van de vakcentrale P.P.K.B.

De S.I. groep (lees: Tjokroaminoto) onder leiding van zijn voorman Surjopranoto streefde naar een zakelijke lotsverbetering van de arbeiders. In verband hiermede wordt het conflict (1920) gememoreerd tussen de P.F.D. (Personeel Fabrieks Bond) een vakvereniging van industrie-arbeiders te Jogjakarta, die later geheel Java omvatte. De Semaungroep streefde naar een stakingspolitiek met politieke oogmerken.

Het jaar 1920 is het jaar van de eerste conflicten tussen werknemers en werkgevers. Behalve het zoëven genoemde conflict van de P.F.B. dient gememoreerd te worden de staking van het personeel van de Semarang-Cheribon spoorwegmaatschappij en de stakingen van verschillende technische bedrijven te Surabaja. Alhoewel bij deze conflicten niet alles bereikt werd, wat men van werknemerszijde verwachtte, was de invloed niettemin merkbaar. Behalve, dat men van regerings en werkgeverszijde oog had gekregen voor de behoeften van de arbeidersklasse in Indonesië, waren deze conflicten bovendien een positieve bijdrage voor het politieke ontwaken van Indonesië, dat, zoals we gezien hebben, sinds 1908 merkbaar was geworden. Inmiddels zette de strijd in de boezem van de vakcentrale P.P.K.B. tussen de beide groepen zich voort en eindigde in Juni 1921 in een afschei-

ding van 14 vakverenigingen w.o. de V.S.T.P. onder leiding van Semaun, die de tweede Indonesische vakcentrale, met name de „Revolutionnaire Vakcentrale” te Semarang, oprichtte.

Vereniging van Indische Vakbonden
(*Persatuan Vakbonden Hindia = P.V.H.*).

Op initiatief van Semaun werd op 25 Juni 1922 te Surabaya een gemeenschappelijke bijeenkomst van vakverenigingen gehouden, bij welke gelegenheid de noodzaak werd bepleit voor een verdere centralisering van de vakbeweging.

Als gevolg hiervan ontstond in September 1922 te Madiun een fusie van de twee genoemde vakcentrales, onder de naam van „Persatuan Vakbonden Hindia” (P.V.H.). Deze nieuwe vakcentrale bestond uit vakverenigingen van particuliere en overheidswerknemers. Gezien het feit, dat de P.V.H. op initiatief van de bekende arbeidersleider Semaun werd opgericht, lag het voor de hand, dat de P.V.H. sterk onder invloed stond van de P.K.I. (Partai Komunis India), die in Mei 1920 was opgericht. Na de bekende staking in Mei 1923 van de spoorwegambtenaren en arbeiders, werd Semaun in hetzelfde jaar geëxterneerd, hetgeen een belangrijke verzwakking van de arbeidersbeweging tot gevolg had. Na de in- en extemerung van verschillende communistische leiders en na de opstanden van 1926 hield de P.V.H. praktisch op te bestaan.

BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND.

Op initiatief van de Rode Internationale Vakcentrale (Profintern) werd in Juni 1924 te Kanton beslist om een internationale organisatie op te richten van zeelieden en arbeiders van de voornaamste havens van de Pacific op het Aziatische vasteland. Te dien einde werd te Kanton een kantoor opgericht met afdelingen in China, de Philippijnen, Japan, India en Indonesië.

De vakvereniging van zeelieden en veemarbeiders te Semarang, alsmede de vakvereniging van havenarbeiders te Djakarta en Surabaya zouden ondergebracht worden in een vakorganisatie van zeelieden en havenarbeiders (Sarikat Pegawai Pelabuhan dan Lautan = S.P.P.L.), terwijl deze organisatie verder ondergebracht zou worden in de Sarikat Pegawai Laut Indonesia (S.P.L.I.), die te Amsterdam

door Semaun was opgericht ten behoeve van de Indonesische scheepelingen van de mailschepen.

De periode na 1926, derhalve na de communistische relletjes, kenschetste zich door een opvallende slapte in de Indonesische vakbeweging. Zoals boven gemeld was de z.g. „rode vakbeweging” door regeringsmaatregelen lam gelegd.

De Sarikat Islam, die zich aanvankelijk buiten de stakingsactie's van de rode vakbeweging gehouden had, trachtte zijn verloren gegane prestige, nu de rode vakbeweging was lamgelegd, te herwinnen, doch door verlies van zijn invloed gelukte het de S. I. niet dit doel te bereiken.

De onderwijzersorganisatie's als de P.G.H.B. (Perserikatan Guru Hindia Belanda) bleven buiten de stakingsactie's, terwijl de bekende rode organisatie van spoorwegpersoneel (V.S.T.P.) in 1927 vervangen werd door de P.B.S.T. (Perhimpunan Beambte Spoor dan Tram), die „non-political” was.

Inmiddels trad een andere politieke leider naar voren, met name Dr. Sutomo, de bekende vóóroorlogse Parindra-leider. Dr. Sutomo, wiens nationale activiteiten zich in het bijzonder richtten op organisatie van de Indonesische bevolking op het sociaal-economische vlak, ijverde dienovereenkomstig voor het oprichten van vakverenigingen op verschillend gebied.

*Vakvereniging van Indonesische arbeiders
(Sarikat Kaum Buruh Indonesia = S.K.B.I.).*

Door toedoen van enige niet gearresteerde communisten werd in Juli 1928 de vakcentrale S.K.B.I. opgericht, die beschouwd moet worden als een voortzetting van de rode vakcentrale „Sarikat Kaum Buruh dan Tani”. Door nationale doeleinden op de voorgrond te stellen waren de activiteiten van deze organisatie succesvol. Nadat de S.K.B.I. zich had aangesloten bij de Pan Pacific Labour Union, werd de S.K.B.I. in April 1927 opgenomen in de Liga tegen koloniale onderdrukking. Na internering van zijn leiders in 1929 hield deze vakcentrale op te bestaan.

Vereniging van Vakbonden van Landsambtenaren
(*Persatuan Vakhonden Pegawai Negeri = P.V.P.N.*).

Intussen streefde men van de zijde van de Sarikat Islam naar de oprichting van een vakcentrale op confessionele basis. Daartoe werden o.m. door Agus Salim in Nederland besprekingen gevoerd met het N.V.V. Deze pogingen liepen echter op niets uit. Doch in 1924 (Mei) kwam men tot de oprichting van de genoemde vakcentrale P.V.P.N., waarbij uitsluitend ambtenarenorganisatie's zich hadden aangesloten. Zijn karakter was neutraal, terwijl de leiding bij R. P. Suroso berustte. Door zijn neutraal karakter en daarbij het feit, dat men slechts te maken had met één werkgever, n.l. de regering, werd door deze vakcentrale veel bereikt. In 1930 bedroeg het aantal aangesloten vakverenigingen 13 met een totaal aantal leden van 29700. In 1931 sloot de P.V.P.N. zich aan bij het I.V.V. Tijdens het vijfde congres te Bandung, nadat te voren verschillende protestactie's waren ondernomen, zulks naar aanleiding van de bezuinigingsmaatregelen van de regering, werd besloten om zich aan te sluiten bij de Internationale Transportarbeiders Federatie (I.T.F.). Van belang is het te Bandung gehouden congres van 29—31 Januari 1939, waarin o.m. de volgende resoluties werden genomen :

- a. aangedrongen werd op invoering van een sociale wetgeving, waardoor tegenstellingen tussen arbeid en kapitaal geëlimineerd konden worden.
- b. beperking van de arbeidstijd voor particuliere arbeiders.
- c. wezenfonds voor de ambtenaren.
- d. intrekking van artikel 161-bis van het Wetboek van Strafrecht (inhoudende strafbaarstelling van het aanzetten tot staken).

In het laatste jaar vóór het uitbreken van de tweede wereldoorlog telde deze vakcentrale 18 vakverenigingen met een totaal van 42000 leden.

Opgemerkt wordt, dat de P.P.B.B. (vakvereniging van bestuursambtenaren), V.A.I.B. (idem), organisaties van politieambtenaren en militairen zich nimmer bij deze vakcentrale hebben aangesloten.

Vereniging van Indonesische vakverenigingen
(*Persatuan Sarikat Sekerdja Indonesia = P.S.S.I.*).

Als resultaat van het streven van de Indonesische Studieclub onder Dr. Sutomo te Surabaya werd in Mei 1930 de P.S.S.I. opgericht, welke vakcentrale uit vakverenigingen bestond van particuliere werknemers. Deze vakcentrale was uitsluitend op sociaal-economisch gebied werkzaam, hetgeen geen verwondering behoeft te baren, aangezien de nationale politiek van Dr. Sutomo ook op dit gebied gericht was.

De P.S.S.I. emaneeerde uit het streven van de Indonesische Studieclub, welke club ongetwijfeld een nationaal doel nastreefde, doch de tactiek van Dr. Sutomo verschilde aanmerkelijk van zijn tijdgenoten-politici als Ir. Soekarno. Niettemin bleef de P.S.S.I., vergeleken met de P.V.P.N., een onbelangrijke organisatie, niettegenstaande het toenemen van de politieke invloed van Dr. Sutomo via de P.B.I. en Parindra. In 1931 hadden zich slechts 6 vakverenigingen aangesloten.

In Juli 1931 sloot de P.S.S.I. zich aan bij het I.V.V.

Behalve de Indonesische Studieclub, waaruit zijn voortgekomen de P.B.I. (Partai Bangsa Indonesia) en Parindra (Partai Indonesia Raya), roerden zich in deze tijd ook andere partijen op het gebied van de ontwikkeling van de vakbeweging.

In het bijzonder was het de Partindo (Partai Indonesia), de opvolger van de geliquideerde P.N.I., die zijn activiteiten richtte op de vakbeweging.

In verband hiermede is het dienstig te wijzen op het verschil in karakter van de Indonesische Studieclub en zijn opvolgers en de Partindo.

Beide organisaties streefden een nationaal doel na, doch de tactiek van de Indonesische Studieclub was in eerste instantie gericht op een economische weerbaarmaking van het Indonesische volk, terwijl de Partindo en aanverwante organisaties streefden naar selfhelp en massabewustwording. Vandaar dan ook, dat de Indonesische Studieclub c.s. niet afwijzend stonden tegenover coöperatie, terwijl de Partindo en P.N.I. hiertegenover principieel afwijzend stonden. Voor de P.S.S.I. bleven de gevolgen van deze ontwikkeling niet uit, want langzaam maar zeker verplaatste deze vakcentrale zich uit de in-

vloedsfeer van de Indonesische Studieclub (lees: Dr. Sutomo) naar die van de Partindo.

Op het eerste Indonesische arbeiderscongres in Mei 1933 te Surabaya werd besloten om de P.S.S.I. te reorganiseren en om te zetten in een nieuwe vakcentrale onder de naam van de Centrale van Indonesische Arbeidersverenigingen (Centrale Perkumpulan Buruh Indonesia = C.P.B.I.).

De prae-adviezen van de P.N.I., Partindo en P.B.I. luiden als volgt: „op basis van selfhelp en het nationalisme zal gestreefd worden naar verbetering van de levensomstandigheden van de Indonesische arbeider op elk gebied, alsmede naar een ordening van nieuwe productiemethoden, die nu geheel kapitalistisch zijn. Te dien einde zal men streven naar een organisering van alle arbeiders in alle bedrijven en naar een vereniging van alle vakorganisaties”.

Centrale van Indonesische Vakverenigingen
(*Centrale Sarikat Sekerdja Indonesia = C.S.S.I.*).

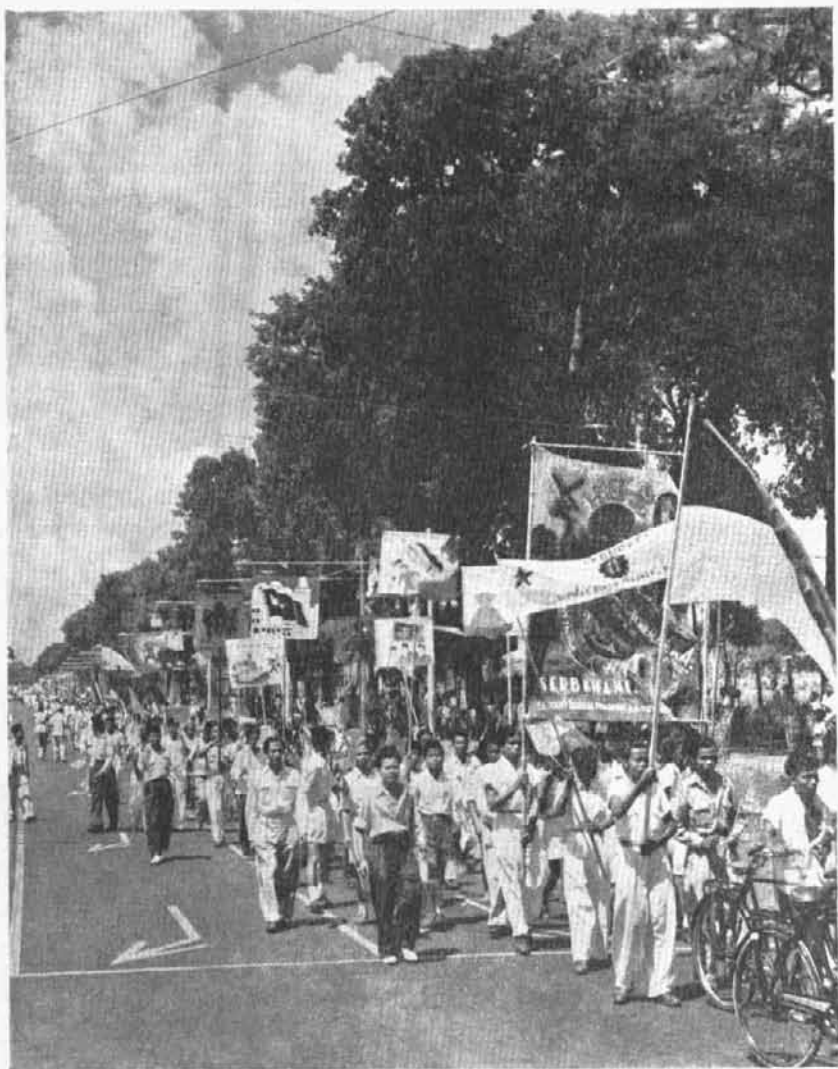
Naar aanleiding van de genoemde ontwikkeling van de P.S.S.I. besloten enige andere vakverenigingen van de P.S.S.I., die het non-politieke karakter van de P.S.S.I. wilden bewaren en handhaven, tot oprichting van een nieuwe vakcentrale, de C.S.S.I. vd., die derhalve binnen de invloedssfeer van de vd. Studieclub c.q. P.B.I. bleef.

Radicale Vakcentrale Indonesia (Radvaksin).

Deze vakcentrale heeft zijn ontstaan te danken aan de activiteiten van de politieke partij, de Partindo, de opvolger van de geliquideerde P.N.I. De aangesloten vakverenigingen waren vakverenigingen van particuliere werknemers, terwijl het karakter strikt nationaal was. In verband met het politieke karakter van de Partindo was deze vakcentrale nationaal en revolutionair getint.

Verbond van Particuliere Indonesische Vakverenigingen
(*Gabungan Sarikat Sekerdja Partikular Indonesia = Gaspi*).

Op initiatief van R. P. Suroso, de voorzitter van de P.V.P.N. (het verbond van ambtenarenorganisaties), werd in Juli 1941 de vd. Gaspi opgericht met het doel om te geraken tot een blijvende en georganiseerde samenwerking ten behoeve van de gemeenschappelijke belangen der vakverenigingen.

Arbeiders vieren de 1 Mei dag.

Voorzitter van het verbond werd R. P. Suroso, zodat met deze ontwikkeling de leiding van het verbond van ambtenarenorganisaties en van het verbond van organisaties van particuliere werknemers in één hand kwam, m.a.w. de Indonesische vakbeweging was een belangrijke stap nader gekomen in de richting van een centralisering van haar ontwikkelingen.

Bij de oprichting van de Gaspi werden de volgende resoluties genomen :

- a. aan de regering ware te verzoeken om de vakbeweging een bepaalde positie te geven, alsmede rechten terzake van de waarde-bepaling der arbeiders in de bedrijven.
- b. aan de Indonesische bedrijven ware te verzoeken om in die richting werkzaam te zijn.

Tijdens de oprichting sloten zich 30 verenigingen met 18000 leden aan bij de Gaspi.

Nu we aan het eind zijn gekomen van de bespreking van de vóórorlogse periode der Indonesische vakbeweging, past het om terzake hiervan een retrospectieve beschouwing te geven.

Eerstens moge geconstateerd worden, dat 't jaar 1908 beschouwd moet worden als het startpunt van de Indonesische vakbeweging. We hebben verder gezien, dat zich op de directe achtergrond van de eerste ontwikkelingen van de Indonesische vakbeweging de Indonesische nationale beweging zich gesteld heeft, met name aanvankelijk de beide tegengestelde stromingen in de boezem van de Sarikat Islam, n.l. de confessionele stroming of de rechtse elementen en de niet-confessionele stroming of de linkse elementen, die later de Partai Komunis India (Indonesia) gesticht hebben. Om meer vat te krijgen op de Indonesische vakbeweging trachtte men de Indonesische vakbeweging te centraliseren. De eerste stroming volgde een meer evolutionnaire tactiek, de tweede een meer revolutionnaire. Door de tegenstellingen en door de tactiek van de tweede stroming, die o.m. scherpe maatregelen van overheidswege tot gevolg hadden, had het streven naar centralisering geen succes.

Hetzelfde verschijnsel nemen we in een latere periode waar, toen bij de ontwikkeling de meer uitgesproken nationale partijen als P.N.I., Partindo, P.B.I. en Parindra in het geding kwamen. Ook hier weer splitsing in de beweging naar centralisering tussen de partijen

met een evolutionnaire tactiek (P.B.I. en Parindra onder Dr. Sutomo) en de partijen met een revolutionaire tactiek (P.N.I., Partindo). Wat opvalt in deze periode is een gestage ontwikkeling van de ambtenarenorganisaties onder leiding van de P.V.P.N. (R. P. Suroso) en een gebrekkige ontwikkeling van de organisaties van particuliere werknemers. Als oorzaken van de moeilijke ontwikkeling van de vakbeweging der particuliere werknemers mogen genoemd worden :

- a. het grootste deel van de particuliere werknemers bestond uit schrijvers (djurutulis), voormannen der arbeiders (mandur) en gewone arbeiders. Deze groepen waren wel is waar mede vertegenwoordigd bij de werknemers in de overheidsdiensten, doch daarnaast werden bij de overheidsdiensten personen aangetroffen van een hogere ontwikkeling, zodat bij deze diensten meer organisatiemogelijkheden waren. Vandaar ook, dat organisatorisch de ambtenarenverenigingen op een hoger peil stonden.
- b. de werknemers in de particuliere bedrijven leefden meer in een geïsoleerde positie. Bij de ambtenaren kan van gemeenschappelijke belangen meer sprake zijn dan bij hun lotgenoten van de particuliere bedrijven, die op zich zelf stonden.
- c. de positie van de particuliere werknemer was veel zwakker dan die van de ambtenaar, omdat deze laatste veelal rechtstreeks ondergeschikt waren aan personen, die zelf ook lid waren van de betrokken vakvereniging.

Een hoogtepunt van de Indonesische vakbeweging was ongetwijfeld, toen de leiding van de P.V.P.N. en de Gaspi in 1941 in één hand werd gelegd. Dit betekende in feite het bestaan van één vakcentrale voor heel Indonesië. Ongetwijfeld moet het nationale belang aan deze ontwikkeling hebben bijgedragen. De oorlog met Japan, die enige maanden later uitbrak en de daarop volgende Japanse bezettingsperiode verhinderden een verdere ontwikkeling van de Indonesische vakbeweging tot 17 Augustus 1945.

NAOORLOGSE PERIODE.

De proclamatie van 17 Augustus 1945 was niet alleen een gebeurtenis van politiek belang, maar ook een gebeurtenis van sociaal-economisch en cultureel belang.

Met de proclamatie van 17 Augustus 1945 werd de politieke vrij-

heid en onafhankelijkheid van Indonesië geproclameerd, hetgeen betekende, dat voor het Indonesische volk de voornaamste barrière was weggevallen voor het bereiken van betere levensomstandigheden.

Voor de Indonesische vakbeweging betekende deze proclamatie dan ook, dat het ontwikkelingsgebied voor haar oneindig meer perspectieven bood.

Het lag dan ook voor de hand, dat de Indonesische arbeider, toen het Indonesisch-Nederlandse conflict uitbrak, direct in dit conflict betrokken werd, want het conflict betekende een gevaar, zelfs een ernstig gevaar, dat de door de proclamatie weggevallen barrière weer opgetrokken zou worden.

Het conflict betekende verder, dat de Indonesische vakbeweging voor een groot deel – en vooral in de door de Nederlandse troepen bezette gebieden – geplaatst werd op het politieke vlak met alle consequenties van dien.

Barisan Buruh Indonesia (B.B.I.).

De Barisan Buruh Indonesia werd op 15 September 1945, derhalve een maand na het uitroepen van de proclamatie van 17 Aug. 1945, gesticht.

Het woord barisan zegt reeds, dat we te maken hebben met een bepaalde beweging, waarbij het doel voorzat de Indonesische arbeidersklasse zodanig te organiseren, dat een bepaalde bijdrage kon worden geleverd voor de politieke strijd, d.w.z. voor het verdedigen en handhaven van de proclamatie van 17 Augustus 1945.

Verder had men tot doel: de verovering van eigendommen en productiemiddelen in de overheids en particuliere sfeer op de Japanners, die na hun capitulatie, zoals in een manifest van het voorbereidingscomité voor het na te noemen in 1951 te Bandung gehouden arbeiderscongres wordt gezegd: „Indonesië als een inventarisstuk aan de Geallieerden wilden overdragen”.

In verband hiermede moet de B.B.I. dan ook niet gezien worden als de eerste naoorlogse vakcentrale.

Enige tijd later richtte de B.B.I. een arbeidersstrijdorganisatie (Laskar Buruh Indonesia) op, die zich later afscheidde om zelfstandig op te treden alsmede een vrouwenstrijdorganisatie (Barisan Buruh Wanita).

Verbond van Indonesische Vakverenigingen
(*Gabungan Sarikat Buruh Indonesia = Gasbi*).

Het Verbond van Indonesische Vakverenigingen vd. ontstond in Mei 1946 op een door de B.B.I. gehouden congres, zulks tengevolge van een tweetal stromingen, die in de B.B.I. voorkwamen.

De eerste stroming streefde naar een omzetting van de B.B.I. in een alle vakverenigingen omvattende vakcentrale, terwijl de andere stroming geporteerd was voor de omzetting van de B.B.I. in een politieke arbeiderspartij.

De tweede stroming bereikte haar doel in November 1945, toen de Partai Buruh Indonesia of de Indonesische arbeiderspartij werd opgericht. (P.B.I.).

De andere stroming bereikte haar doel op het vd. congres te Madiun, hetgeen dus betekende dat de B.B.I. voor wat betreft dit deel omgezet werd in een vakcentrale onder de naam van Gasbi.

De leiding van de Gasbi berustte bij de bekende arbeidersleider Sjamsu Harija Udaja.

Naar aanleiding van de politieke moeilijkheden in Juli 1946, toen de bekende staatsgreep tegen Sjahrir werd uitgevoerd en waarbij de Gasbi mede verdacht was, ontstond er een afscheiding in de boezem van de Gasbi, die resulteerde in de oprichting van een nieuwe vakcentrale op ult. Juli 1946, onder de naam van het Verbond van Verticale Vakverenigingen (*Gabungan Sarikat Buruh Vertikal = G.S.B.V.*).

De Gasbi zelf hield op te bestaan, toen in November 1946 met de G.S.B.V. een fusie werd aangegaan, waaruit de bekende Sobsi is ontstaan.

Centrale van Arbeidersorganisaties voor heel Indonesië.
(*Sentral Organisasi Buruh Seluruh Indonesia = Sobsi*).

Mede als gevolg van het streven van Alimin, een der vooraanstaande leiders van de Indonesische communistische partij, maar zeker ook als gevolg van het algemene streven om via één vakcentrale een grotere bijdrage te kunnen leveren in de politieke strijd kwam op 29 November 1946 een fusie tot stand van de beide bestaande vakcentrales, waaruit de Sobsi is ontstaan.

De leiding van deze vakcentrale berustte bij: Harjono, Drs. Setiadjudi en Njono, resp. als voorzitter, vice-voorzitter en secretaris.

Op het in Mei 1947 te Malang gehouden congres van de Sobsi werd o.m. besloten om toe te treden tot de W.F.T.U. (World Federation of Trade Unions), terwijl tot de grondbeginselen zouden behoren: de klassestrijd en het toepassen van revolutionaire strijdmethoden.

Op dit congres werd tevens de aanvaarding van het Linggadjadi-accord goedgekeurd, hetgeen betekende, dat de meerderheid van bij de Sobsi aangesloten vakverenigingen instemde met de in dat accord opgenomen bepaling omtrent de teruggave van de z.g. vreemde eigendommen.

Een andere bijzonderheid van dit congres was de aansluiting van de „Laskar Buruh Indonesia” bij de Sobsi, waardoor dus deze strijdorganisatie voortaan een strijdorganisatie werd van de Sobsi.

Niet lang na het genoemde congres ontstonden er naar aanleiding van het genomen besluit tot aanvaarding van het principe van de teruggave der z.g. vreemde eigendommen, alsmede door het verschil in inzicht terzake van de Renvilleovereenkomst (Jan. 1948), splitsingen in de Sobsi.

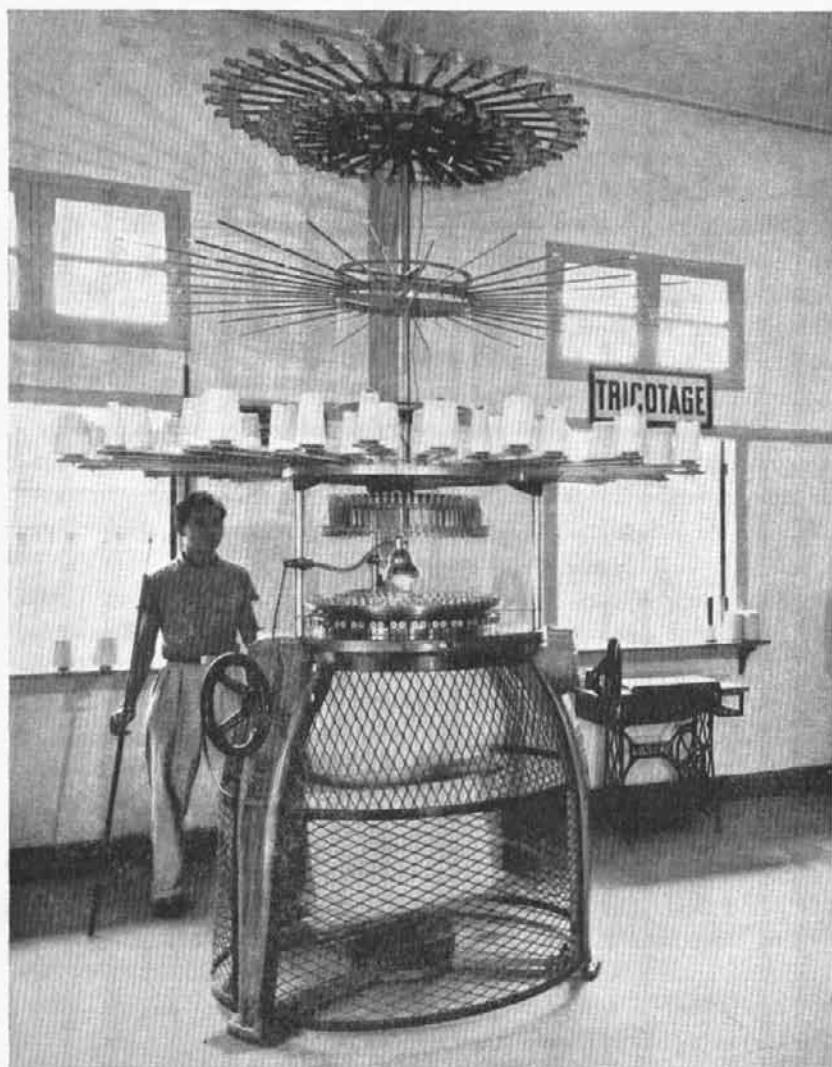
Onder leiding van de bekende arbeidsleider Sjamsu Harija Udaja verenigden de dissidente groepen zich tot een nieuwe vakcentrale, n.l. het Verbond van Indonesische Revolutionaire Arbeiders (Gabungan Serikat Buruh Revolusioner Indonesia = Gasbri).

Een volgende splitsing in de Sobsi had plaats naar aanleiding van de P.K.I.-Muso-opstand te Madiun, waarbij gevoegd moet worden het feit, dat de Sobsi zich had gesteld achter de P.K.I. (Partai Komunis Indonesia).

Uit de splitsing ontstonden een tweetal nieuwe vakcentrales, w.o. de P.B.O. (Persatuan Organisasi Buruh).

In December 1950 had wederom een afscheiding plaats en wel van een aantal vakverenigingen (12) ter Sumatra's Oostkust, die na hun afscheiding een nieuwe centrale oprichtte, n.l. de Gobsi (Gabungan Organisasi Buruh Seluruh Indonesia).

Alhoewel niet direct de Sobsi betreffend, dient mede in dit verband gememoreerd te worden de afscheiding, die plaats had in de Sarbupri (de bekende organisatie van ondernemingsarbeiders),

Een modern apparaat in een textielabriek.

waar een aantal afdelingen in het Djemberse (O. Java) zich afsplitsten en een eigen organisatie oprichtte onder het motto, dat naar het oordeel van de dissidenten de vakbeweging zich van alle politiek dient te onthouden.

Uit dit overzicht van de wordingsgeschiedenis van de Sobsi, die stellig nog gerekend moet worden tot één van de belangrijkste vakcentrales in Indonesia, blijkt duidelijk het wisselvallige karakter.

Zonder uitzondering lagen de oorzaken van de verschillende afscheidingen in de Sobsi uitsluitend op het politieke terrein, waarmede direct één van de problemen wordt aangesneden, waarmede de Indonesische vakbeweging geconfronteerd wordt, welk probleem straks bij het einde van dit overzicht besproken zal worden.

*Verbond van Indonesische Revolutionnaire Vakverenigingen
(Gabungan Sarikat Buruh Revolusioner Indonesia = Gasbri).*

Opggericht in Februari 1948 en ontstaan uit een afscheiding in de Sobsi, zulks tengevolge van een politieke controverse.

De doelstellingen van de Gasbri verschillen niet veel van die van de Sobsi, hetgeen blijkt uit een resolutie, aangenomen op het Gasbri-congres te Solo in Juni 1948 :

- a. Alle vreemde eigendommen langs vreedzame weg en zo rechtvaardig mogelijk te nationaliseren ten behoeve van de welvaart van het volk;
- b. De bezittingen van de tegenstander - Nederland - te nationaliseren door likwidatie, zulks als schadeloosstelling voor de door de Nederlandse agressie toegebrachte schade.

PERIODE NA 27 DECEMBER 1949.

De periode 17 Augustus 1945 tot 27 December 1949, waarop de soevereiniteitsoverdracht plaats had, betekende dat de Indonesische vakbeweging zich nagenoeg uitsluitend bewoog op het politieke vlak.

Deze ontwikkeling kwam logischerwijs voort uit de binnenlandse ontwikkelingen.

Immers, van nationaal-Indonesisch standpunt bezien betekende het conflict niets anders dan de handhaving en verdediging van de proclamatie van 17 Augustus 1945.

We hebben gezien, dat de proclamatie voor de Indonesische

vakbeweging betekende, dat het grootste obstakel op de weg naar het verkrijgen van menswaardige levensomstandigheden voor de arbeidersklasse was weggeruimd.

Het sprak dan ook vanzelf, dat de Indonesische arbeider in dit conflict op positieve wijze was geïnteresseerd. De ontwikkelingen, die de verschillende vakcentrales hebben doorgemaakt, in het bijzonder de Sobsi, bewijzen de actieve deelname aan de binnenlandse politiek.

In het tijdelijke parlement van de Republiek Indonesia, het z.g. K.N.P., had de Indonesische arbeidersklasse een vertegenwoordiging van 40 personen.

In de periode na de Renville-overeenkomst kwamen voor het eerst van de zijde van de arbeiders eisen voor de dag, die een verbetering van hun levensomstandigheden inhielden. Het waren vooral de slechte economische omstandigheden, zulks vooral tengevolge van de economische blokkade van Nederlandse zijde, die de arbeiders noodzaakten met deze eisen voor de dag te treden.

Door dit facet van de ontwikkeling van de Indonesische vakbeweging bestond er weinig of geen gelegenheid om aan de andere problemen, die met een beginnende vakbeweging nu eenmaal nauw verbonden zijn, te denken, laat staan deze op te lossen.

Toen dus de datum van 27 December 1949 was aangebroken, waardoor dus het grootste obstakel voor een natuurlijke ontwikkeling voorgoed was weggeruimd, stond dus de Indonesische vakbeweging tegenover talloze problemen.

De situatie op 27 Decemebr 1949 was dus deze. Er waren een aantal vakverenigingen en een aantal vakcentrales, waarvan de voornaamste waren de Sobsi, G.S.B.I. (Gabungan Sarikat Buruh Indonesia), B.P.S.S. (Badan Pusat Sarikat Sekerdja), P.O.B. (Pusat Organisasi Buruh) en tenslotte de Gasbri.

Van deze vakcentrales had in die tijd slechts de Sobsi een betekenis en invloed, die ver ging boven de andere vakcentrales, die slechts van plaatselijke betekenis waren.

In verband met de rol, die zij gespeeld hadden in de periode vanaf 17 Augustus 1945, stonden deze organisaties voor een veel omvattende taak.

Eerstens was daar de organisatie van de arbeidersklasse in heel

Indonesië, want tenslotte omvatte de tot nu toe bereikte organisatie slechts een klein deel van de Indonesische arbeidersklasse.

Daar was verder de uitbouw van de verkregen organisatievorm, het opstellen van een programma van doelstellingen, het opstellen van een bepaalde tactiek om deze doelstellingen te bereiken en tenslotte was daar de taak om aan de vakvereniging of vakcentrale die plaats in de samenleving te geven, die haar toekomt.

Men beschikte op dat tijdstip wel over enige ervaring, doch deze ervaring was voor een groot deel verkregen in de politieke strijd, zowel in de vóóroorlogse als in de naoorlogse periode. Over andere ervaring beschikte men niet.

Evenzo was het gesteld met de leiders van de Indonesische vakbeweging. Ook deze waren dun gezaaid, zoals men in het algemeen in Indonesië een tekort aan deskundige krachten heeft.

Ziedaar in het kort een aantal punten, die een verklaring kunnen vormen voor de Indonesische vakbeweging op het huidige tijdstip.

Keren wij terug naar het tijdstip van 27 December 1949 en nemen we verder de tijd en periode in beschouwing van af die datum tot op heden, dan is het ongetwijfeld onmiskenbaar, dat de Indonesische arbeidersbeweging streefde naar een vèrgaande centralisering.

De Sobsi was van oordeel dat, om tot één vakverbond te komen, dit slechts mogelijk was, bijaldien men zich aansloot bij de Sobsi.

Niettemin zetten de andere organisaties dit streven voort en als eerste stap daartoe werd in Juli 1950 opgericht de „Baden Permusjawaratan Buruh (B.P.B. = orgaan van overleg voor arbeiders).

Dit orgaan werd belast met de leiding van een algemeen arbeiderscongres (Kongres Buruh Umum), dat in Februari 1951 te Bandung zou worden gehouden.

In het voor dit congres verspreide pamflet was de invloed van de Gasbri duidelijk merkbaar.

Bewust van de moeilijkheid om het gestelde doel te bereiken, zulks tengevolge van de weigering van de Sobsi om aan het congres mee te doen, werd op het congres, dat van 5—9 Februari 1951 te Bandung gehouden werd, het volgende alternatieve doel gesteld: òf een grote vakcentrale voor heel Indonesië te vormen, òf een gemeenschappelijk program van actie op te stellen, dat door de verschillende centrales gemeenschappelijk zou worden verwezenlijkt.

Opgemerkt wordt, dat op het congres bekend werd gesteld, dat het congres niet beïnvloed was door politieke partijen, alhoewel bepaalde figuren van de Partai Murba als Dr. Buntaran en Kobarsih bepaaldelijk op de voorgrond traden.

Ter toelichting moge nog dienen, dat aan het congres door ongeveer 14 vakorganisaties en vakverenigingen werd deelgenomen.

Het spreekt welhaast vanzelf, dat van de oprichting van één vakcentrale voor heel Indonesië niets kwam.

Het congres had niettemin voor de ontwikkeling een niet onbelangrijk gevolg, want door een fusie van enkele vakcentrales, w.o. de bekende Gasbri, ontstond de Sentral Organisasi Buruh Republik Indonesia of Sobri (Centrale van arbeidersorganisaties van de R.I.).

Centrale van Arbeidersorganisaties van de R.I. (Sobri).

Met de Sobri kwam een vakcentrale tot stand, die zowel politiek als sociaal, zeker in de schaduw kan staan van de Sobsi.

Haar doelstellingen werden als volgt geformuleerd:

„Streven naar een maatschappij, waar welvaart en voorspoed heersen voor het gehele Indonesische volk en voor de arbeiders in het bijzonder, welk streven gebaseerd is op de verwezenlijking van art. 33 van de voorlopige grondwet van 17 Augustus 1945 en in overeenstemming is met de geest van de proclamatie van 17 Augustus 1945, een en ander ter verzekering van de verwerving van sociale rechtvaardigheid in dit land.”

Het art. 33 van de voorlopige grondwet van de R.I. van 17 Aug. 1945 luidde als volgt :

1. De economie wordt opgebouwd als een gemeenschappelijk streven gebaseerd op verwantschapszin.
2. Takken van productie die voor de Staat van belang zijn en die de levensbehoeften van de massa der bevolking beheersen, vallen onder het gezag van de Staat.
3. Land en water en de natuurlijke rijkdommen hierin besloten, vallen onder het gezag van de Staat en worden benut ter bereiking van de grootst mogelijke volkswelvaart.

Omtrent het karakter van de Sobri kan worden gezegd, dat het sociaal-economisch programma als radicaal-links moet worden aangemerkt, alhoewel minder radicaal dan de Sobsi.

Verder is de Sobri ontegenzeggelijk anti-kapitalistisch, terwijl het nationale belang boven alles wordt gesteld. Leunt de Sobsi sterk tegen de P.K.I. (Partai Komunis Indonesia) aan, van de Sobri daar-entegen mag men wellicht zeggen dat zij ideologisch bij de Partai Murba thuishoort.

Fusiepogingen van de G.S.B.I. (Gabungen Sarikat Buruh Indonesia), P.O.B. (Pusat Organisasi Buruh) en B.P.S.S. (Badan Pusat Sarikat Sekerdja).

Op 21 Mei 1951 werd door genoemde vakcentrales, die allen een meer plaatselijk karakter hebben, besloten om een fusie aan te gaan, waarbij bepaald werd, dat de te vormen organisatie vrij zou komen te staan van politieke invloeden en zou berusten op socialistische beginselen. Evenwel werd aan dit besluit nog geen uitvoering gegeven.

PROBLEMEN VAN DE INDONESISCHE VAKBEWEGING.

Te voren hebben we reeds het karakter van de verschillende problemen, waarmede de Indonesische vakbeweging te maken heeft, aangestipt.

Eerstens is daar het probleem betreffende de verhouding van de vakvereniging c.q. vakcentrale tot een politieke partij, c.q. het voeren van een bepaalde politiek.

Gezien de wordingsgeschiedenis van de Indonesische vakbeweging, die eigenlijk tot de officiële erkenning van Indonesië's vrijheid zich voornamelijk bewogen heeft op het politieke vlak, behoeft het geen verwondering te baren, dat de huidige Indonesische vakbeweging nog nauw verweven is met de binnenlandse politieke ontwikkelingen en verwickelingen.

Daarbij dient de waarnemer in gedachte te houden, dat het politieke leven en denken in Indonesië ook eigenlijk sinds het ontstaan van de Republiek Indonesia, en in de door de Nederlandse troepen bezette gebieden eerst sinds 27 December 1949 vrij is geworden om zich langs natuurlijke banen te ontwikkelen en zeker nog niet een stabiele basis heeft gevonden.

Wie het Indonesische partijwezen nauwkeurig gadeslaat, ziet in het partijwezen aldaar veel beweeglijkheid, al zijn er symptomen

waar te nemen, dat een begin van stabilisatie waarneembaar is.

Verder zijn in de vakbeweging zelf zekere krachten werkzaam, die er op gericht zijn om de vakbeweging los te weken en te maken van politieke invloeden. De geschiedenis van de Sobsi heeft dit aangetoond bij de verschillende afscheidingen, die in die vakcentrale hebben plaats gehad en verder de opvallende afscheiding in de Sarbupri en tenslotte de fusiepogingen van enige vakcentrales, zoals te voren besproken werd.

Een voorwaarde voor de oplossing van die problemen zal moeten zijn een binnenlandse politieke stabilisatie en vooral ook een buitenlandse.

Het tweede probleem, dat voor een verdere gezonde ontwikkeling van de Indonesische vakbeweging nodig is, is dat van de organisatie van de vakbeweging. Zonder een hechte en doeltreffend werkende organisatie zal de vakbeweging waar ook, weinig bereiken. Voor het bereiken hiervan is ervaring nodig en vooral bekwame leiders. We hebben gezien, dat het de Indonesische vakbeweging, buiten haar schuld, praktisch aan ervaring op dit gebied ontbroken heeft. Immers, zij was in het verleden gedwongen geweest zich nagenoeg uitsluitend te bewegen op het politieke terrein. Er zal dus bekwaam kader aanwezig moeten zijn om dit probleem te kunnen oplossen.

Nauw verwant hiermede is het probleem van de financiële positie van de vakverenigingen. Zonder een gezonde en krachtige financiële positie zal de vakbeweging moeilijk kunnen ageren.

Dan is daar het probleem van de sociale positie van de Indonesische vakbeweging. Hoewel de Indonesische vakbeweging qua leeftijd niet jong te noemen is, is haar huidige verschijningsvorm wel jong te noemen en in verband hiermede heeft zij in de Indonesische samenleving nog niet die gevestigde positie gelijk de vakbeweging in in dit opzicht meer ontwikkelde landen.

De werkgever b.v. staat er nog onwennig tegenover en er zal een groeiproces nodig zijn vóórdát de Indonesische vakbeweging dit desideratum vervuld kan zien. Wat voor de jonge Indonesische staat en voor de jonge Indonesische samenleving geldt, geldt ook voor de vakbeweging. Onwillekeurig rijst de vraag: welke mogelijkheden zijn er voor de Indonesische vakbeweging in het verschiet. Vanzelfsprekend heeft de Indonesische vakbeweging gunstige mogelijkheden en

Praktijkonderricht voor leerlingen van een textielschool.

in verband hiermede rijst de tweede vraag, of er mogelijkheden zijn voor een gezonde ontwikkeling. Voor de vervulling van de laatste mogelijkheid moeten bepaalde voorwaarden aanwezig zijn.

Eerstens is daar de politiek van de regering. De uitgestippelde arbeidspolitiek van de regering, alsmede de activiteit van de regering op dit terrein, biedt voldoende waarborgen voor een gezonde ontwikkeling van de Indonesische vakbeweging.

Een andere voorwaarde is de houding van de Indonesische samenleving ten opzichte van de vakbeweging, of m.a.w. zal de Indonesische samenleving in staat zijn de Indonesische arbeider die positie te geven, waarop hij recht heeft en die hem ook toekomt.

Ook voor de vervulling van deze voorwaarde zijn zeker voldoende bewijzen voorhanden, die er op wijzen, dat de vakbeweging ongetwijfeld die waardering zal krijgen, die haar toekomt.

Het partijwezen zal ongetwijfeld in staat zijn om ook in dit opzicht nuttig werkzaam te zijn. Of de Indonesische vakbeweging zich in de naaste toekomst zal uitbreiden, blijft een open vraag, want Indonesië is nog steeds bij uitstek een agrarisch land.

Bijaldien de voorgenomen industrialisatie verwezenlijkt zal worden, betekent dit meteen een uitbreidingsmogelijkheid.

Tenslotte moge nog worden gemeld, dat de arbeiders eveneens in het parlement vertegenwoordigd zijn. Behalve, dat hun belangen in het parlement behartigd worden door de partijen, bestaat er nog een z.g. arbeidersfractie.

ENIGE GEGEVENS OVER DE VAKBEWEGING IN INDONESIË.

VAKCENTRALES.

Sobsi (Sentral Organisasi Buruh Seluruh Indonesia),

Sobri (Sentral Organisasi Buruh Republik Indonesia),

G.S.B.I. (Gabungan Sarikat Buruh Indonesia),

P.O.B. (Pusat Organisasi Buruh),

Gobsi (Gabungan Organisasi Buruh Seluruh Indonesia),

Gobss (Gabungan Organisasi Buruh Sumatra Selatan),

B.P.S.S. (Badan Pusat Sarikat Sekerdja).

ENIGE BELANGRIJKE VAKVERENIGINGEN.

Sarbupri (Sarikat Buruh Perkebunan Republik Indonesia)

Aantal leden: $\pm$ 175.000.

Perbupri (Perserikatan Buruh Perkebunan Republik Indonesia)

Aantal leden : $\pm$ 100.000.

In beide genoemde organisaties zijn de arbeiders van de ondernemingen georganiseerd.

S.B.G. (Sarikat Buruh Gula) is de organisatie van arbeiders bij de suikerindustrie.

Perbum (Persatuan Buruh Minjak), S.B.M. (Sarikat Buruh Minjak) en S.B.T.M.I. zijn organisaties van arbeiders bij de olie-industrie.

Opgave van vakverenigingen, aangesloten bij de G.S.B.I. (Gabungan Sarikat Buruh Indonesia).

1. S.B.P. (Sarikat Buruh Pegadaian = vakvereniging van ambtenaren bij de pandhuisdienst).
2. S.B.T.G. (Sarikat Buruh Tjandu dan Garam = vakvereniging van ambtenaren bij de zout en opiumregie).
3. S.S. Kementerian Kehakiman (Sarikat Sekerdja Kementerian Kehakiman = vakvereniging van ambtenaren bij het Ministerie van Justitie).
4. S.B.R.R.I. (Sarikat Buruh Radio Republik Indonesia = vakvereniging van ambtenaren bij de Radio R.I.).
5. S.B. Kesehatan (Sarikat Buruh Kesehatan = vakvereniging van ambtenaren van de Gezondheidsdienst).
6. P.G.R.I. (Persatuan Guru Republik Indonesia = vakvereniging van onderwijzers van de R.I.).
7. S.S.K.P. (Sarikat Sekerdja Kementerian Penerangan = vakvereniging van ambtenaren bij het Ministerie van Voorlichting).
8. S.S.B.R.I. (Sarikat Sekerdja Bank Rakjat Indonesia = Vakvereniging van ambtenaren van de Indonesische Volksbank).
9. Saska (Sarikat Sekerdja Kementerian Agama = vakvereniging van ambtenaren van het Ministerie van Godsdienst).

AANTAL ARBEIDERSORGANISATIES

(Officiële registratie tot 31 Maart 1951)

West Java :	173	Sumatra :	42
Midden Java :	67	Kalimantan :	23
Oost Java :	46	Sulawesi :	41

Arbeidersorganisaties in grote steden :

Djakarta	121	Jogjakarta	20
Bandung	33	Surabaja	30
Semarang	14	Medan	15
Palembang	12		

Het probleem van ordeverstoringen in Indonesië.

Eén van de grootste problemen, waarmede regering en volk van Indonesië te maken hebben, is het probleem van de ordeverstoringen in de samenleving, want zonder rust en orde in de samenleving kan geen, of moeilijk sprake zijn van een gestage opbouw en vooruitgang.

Hoe urgent de oplossing van dit probleem wel is, blijkt o.m., dat in het program van elk nieuw optredend kabinet steevast deze veiligheid een markant punt is.

De rust en orde in Indonesië en de verstoringen ervan behoren tot de telkens terugkerende zorgen, hetzij van de regering, hetzij van regeringsorganen, hetzij van volksorganisaties als individuen, hetzij van de bedrijfswereld.

Kortom van een ieder in Indonesië.

Hierbij moet de restrictie gemaakt worden, dat deze ordeverstoringen niet overal voorkomen, want in grote delen van het land en we mogen zeggen in het grootste deel van Indonesië, heerst een zeer bevredigende rust en orde.

Het is vooral West-Java en Zuid-Celebes, die te lijden hebben van dit maatschappelijk verschijnsel.

Voor een ieder, die de ontwikkelingen op Java sinds de Japanse bezetting of liever vanaf het tijdstip kort vóór die bezetting een feit werd, hetzij meegemaakt heeft of uit de verte met aandacht en vooral met het juiste begrip heeft gevolgd, zijn deze ordeverstoringen, geen opmerkelijk verschijnsel, want, bijaldien men nauwkeurig van deze ontwikkelingen op de hoogte is en ook de achtergrond hiervan weet, dan kan men tot geen andere conclusie komen dan, dat deze ordeverstoringen een onvermijdelijke consequentie zijn van die ontwikkelingen.

In elke samenleving, zelfs de meest moderne en geordende,

komen nu eenmaal elementen voor, die trachten of er naar streven hun denkbeelden, van welk karakter, die ook mogen zijn, in daden om te zetten teneinde op deze wijze een toestand te bereiken, die in overeenstemming is met het doel, dat zij zich stellen.

Sommigen trachten dit doel te bereiken langs legale wegen; anderen trachten het te bereiken langs illegale wegen, waarbij zij niet kieskeurig zijn ten aanzien van de te gebruiken middelen, in welk geval het gebruik van geweld, zelfs niet versmaad wordt en onder geweld wordt veelal verstaan het gebruik van wapengeweld.

Vandaar dan ook, dat zij alles in het werk stellen om zich in het bezit te stellen van een wapen of van wapens, waarvan men zich op niets en niemand ontziende wijze tracht meester te maken.

Het bezit van een wapen of van wapens is voor ieder aantrekkelijk, want het bezit van een wapen betekent macht, hetzij materieel als moreel.

Vandaar, dat clandestien wapenbezit en clandestiene wapenhandel overal en steeds zal voorkomen, in welke graad van ontwikkeling de mensheid zich ook bevindt.

Het is bekend, dat ook in het voormalige Ned. Indië de bestrijding van het clandestiene wapenbezit en de clandestiene wapenhandel een dagelijks terugkerende bestuurs- en politiezorg was.

In dit verband is het de moeite waard het oordeel te citeren van Oud-Edeleer van der Plas, welk oordeel in de vorm van een ingezonden stuk in „Het Vaderland” van 14 Juni 1952 is vervat :

„Om te doen begrijpen hoe zwaar de taak van de regering van Indonesië is, wil ik nog in herinnering brengen, dat bijna 5 jaar (1932—1937) nodig zijn geweest om de rampokterreur in de residentie Batavia geheel te bedwingen. En toen gold het rampok in een beperkt gebied. Er was geen oorlog geweest, geen Japanse bezetting, die wapens voor de honderdduizenden in onbevoegde handen had gebracht, noch een guerilla of een verschroeide-aarde tactiek. Er bestond toen slechts weinig internationale wapensmokkel. Er was geen enkele communistische organisatie overgebleven; er bestond geen Daroel Islam. Er was geen onderlinge politieke strijd. En de afweermiddelen der overheid waren intact”, aldus de Heer Ch. O. van der Plas. Het mag ook als bekend heten, dat de bestrijding van het clan-

destiene wapenbezit en de clandestiene wapenhandel in het voormalige Ned.-Indië op succesvolle wijze geschiedde, zodat het clandestiene wapenbezit praktisch te verwaarlozen was.

Dit succes werd vooral bereikt door een bepaalde politiek van uitgifte van vuurwapens. In verband hiermede moge in herinnering worden gebracht, dat bij de uitgifte de wapens verdeeld werden in gevaarlijke of bijzondere wapens en ongevaarlijke of gewone vuurwapens en men weet ook, dat de Indonesische bevolking van de uitgifte van gevaarlijke vuurwapens werd buitengesloten.

Daarbij deed zich een gunstige omstandigheid voor, die in het buitenland was gelegen, n.l. „het niet-voorkomen van wapendumps, zoals na het einde van de tweede wereldoorlog”.

De wijze van bestrijding alsmede het feit, dat de afweermiddelen van de overheid volledig intact waren en verder het niet-voorkomen van wapendumps in het buitenland, waardoor er geen of nauwelijks sprake was van een clandestiene wapenhandel, was oorzaak, dat, althans aan de buitenkant gezien, in het voormalige Ned. Indië een bevredigende rust en orde heerste.

Derhalve was het handhaven van de rust en orde voor de Ned. Indische regering geen probleem.

Door de komst van het Japanse leger en door de daardoor ontstane strijd ontstonden er radicale veranderingen in de toestand van dit wapenbezit.

Vele wapens vielen in handen van de Japanners, maar ook vele wapens kwamen in onbevoegde handen terecht.

De tweede factor, die een verandering teweegbracht in de situatie van het clandestiene wapenbezit, was de opvoering van wapens door de Japanse overheid.

Het spreekt vanzelf, dat ook bij deze gelegenheid vele wapens in handen van onbevoegden kwamen.

Uit het voorgaande blijkt reeds, dat door de radicale veranderingen in de situatie van het clandestien wapenbezit, reeds vanaf het tijdstip van de Japanse bezetting, de veiligheid een probleem is gaan worden, alhoewel tijdens de Japanse bezetting zelve door het straffe dictatoriale regiem men weinig kans had om van dit bezit gebruik te maken.

Met de val van het Japanse regiem, gevolgd door de revolutie

kwam het probleem op positievere wijze in de samenleving tot uitdrukking. Deze veranderingen voltrokken zich vooral op Java, deels, omdat de revolutie aldaar het krachtigst woedde en deels, omdat de Japanners op Java een grote hoeveelheid wapens hadden verzameld.

Deze wapens waren niet alleen van Japanse oorsprong, doch ook de wapenvoorraden van het K.N.I.L. waren voor een groot deel op dit eiland verzameld.

De proclamatie van 17 Augustus 1945 bracht o.m. als consequentie mede, dat het Indonesische volk, indien daartoe gedwongen, in staat zou moeten zijn om de Indonesische staat met de wapens te verdedigen.

De Indonesische staat van 17 Augustus 1945 had echter nog geen weermacht tot zijn beschikking, zodat men wel genoodzaakt was om de eerste maatregelen te richten op de instelling van een weermacht. En uiteraard waren de eerste behoeften van de in te stellen weermacht, behalve de mankracht, de wapenvoorziening.

Aangezien de meeste wapens in handen waren van de Japanners, lag het voor de hand, dat men van Indonesische zijde alles in het werk stelde om deze uit handen van de Japanners te krijgen. De jeugd, meestal bewapend met bambusperen en bijgestaan door de politie, die wel over vuurwapens beschikte, begon een algemene aanval op de Japanners.

Op vele plaatsen kwam het tot bloedige botsingen o.a. te Surabaya, Jogjakarta, Semarang, Solo en Tangerang.

Op andere plaatsen gaven de Japanners zich vrijwillig over, blijkbaar beseffende, dat, al zouden zij in deze strijd de overwinning behalen, zij niettemin toch het onderspit zouden moeten delven, omdat zij nu eenmaal voor wat betreft hun eerste levensbehoeften zoals voedsel, licht, water e.d. afhankelijk waren van de Indonesische bevolking. Het resultaat van deze acties van Indonesische zijde was, dat vele wapens in handen kwamen van Indonesiërs.

Op 22 Augustus 1945 werd als voorloper van de Indonesische weermacht de „Badan Keamanan Radjat” of B.K.R. (organisatie van de volksveiligheid) opgericht, terwijl op 5 October d.a.v. een begin werd gemaakt met het vormen van een weermacht.

Velen sloten zich bij deze organisatie aan w.o. leden van het K.N.I.L., de Peta (het door de Japanners ingestelde legercorps) en

de Heiho (hulpsoldaten van het Japanse leger).

Maar ook velen bleven buiten de B.K.R. en vormden eigen gewapende groepen, waarvan als belangrijkste genoemd kunnen worden de „Barisan Pemberontak Republik Indonesia”, „de Pesindo”, de „Barisan Banteng”, de „Laskar Buruh”, de „Kebaktian Rakjat Indonesia Sulawesi”, de „Pemuda Indonesia Maluku” en nog vele andere z.g. Laskars of te wel volkslegers.

Zowel de officiële Indonesische weermacht als de niet-officiële gewapende groepen hadden één gemeenschappelijk doel, n.l. de verdediging van het vaderland en gezegd moet worden, dat die groepen inderdaad veel hebben bijgedragen tot de succesvolle beëindiging van de strijd.

Evenwel veroorzaakten later deze niet-officiële organisaties binnenlandse moeilijkheden, die ontstonden door hun wapenbezit en het gebruik ervan, want politieke controverses leidden vaak tot een gewapende strijd tussen de organisaties, wat in de toen nog niet geordende samenleving, begrijpelijk is.

De heftige oppositie van de linkse partijen, georganiseerd in het „Front Demokrasi Rakjat” of F.D.R. (Democratisch volksfront) culmineerde in September 1948 in een gewapend conflict in Madioen, waardoor het probleem van de ordeverstoringen en het wapenbezit nog ingewikkelder werd.

Toen later slechts één leger werd erkend en het aan niet leger-eenheden verboden werd wapens te hebben, bleven toch nog vele gewapende groepen en individuen buiten het legerverband wel wetende dat een wapen in de hand hen een gemakkelijker bestaan of het bereiken van een ander doel mogelijk zou maken.

Een van deze groepen was de Darul-Islam. Terzake hiervan volgen hier enige bijzonderheden.

De anti-Renville-politiek alsmede de politiek, die gericht was tegen de ontruiming van de bekende „zakken” in het door de Nederlanders bezette gebied, was een voortzetting van de politiek van de Masjumi en andere partijen, die zich verzetten tegen de politiek van Sjahrir.

In verband hiermede wordt onder aandacht gebracht, dat de bekende Darul-Islam-leider Kartosuwirjo een behoord heeft tot de leiding van de Masjumi.

Toen bleek, dat het kabinet-Hatta de Renville-politiek, gesteund door de Masjumi, voortzette, verliet Kartosuwirjo de Masjumi en beschuldigde deze van verraad ten opzichte van zijn eigen politiek.

In begin Maart 1948 maakte Kartosuwirjo c.s. bekend, dat een Islamitische organisatie opgericht was onder de naam van Darul Islam, die zich keerde tegen de Renville-overeenkomst en de daarmee verband houdende wapenstilstand, terwijl verder verklaard werd, dat de Islamitische gemeente in West-Java de strijd tegen de Hollanders zou voortzetten.

Gememoreerd wordt nog, dat de oprichting van de Darul-Islam plaats had in het gebied van Manondjaja, gelegen tussen Tjiamis en Tasikmalaja.

Voorts werd een leger opgericht, de Tentara Islam Indonesia (T.I.I.), waarvan het bevel werd opgedragen aan Kamran.

Op 8 Augustus 1949 proclameerde Kartosuwirjo de Indonesische Islamitische staat (Negara Islam Indonesia), in welke proclamatie het volgende werd vermeld:

1. De D.I. streeft naar een Islamitische revolutie of heilige oorlog.
2. De D.I. streeft naar 100 % onafhankelijkheid, zowel de jure als de facto, voor heel Indonesië.
3. De Islamitische wetten gelden onverkort en onvoorwaardelijk in Indonesië.

Uit het voorgaande blijkt, dat de strijd van de D.I. het karakter heeft van een Islamitische ideologie.

De D.I. tracht haar idealen te verwezenlijken langs wegen van geweld, terwijl de Masjumi de legale wegen bewandelt. Op dit punt scheiden dus de wegen van de Masjumi en D.I.

De D.I. beschuldigt de Masjumi van verraad, terwijl de Masjumi de D.I. te radicaal acht.

De andere factor, die medegewerkt heeft aan het ontstaan van het huidige probleem, vormden de benarde economische omstandigheden direct na de oorlog, die vooral een gevolg waren van de onmenselijke uitbuiting door de Japanners, welke omstandigheden nog verergerden door het Indonesisch-Nederlandse conflict.

Hierdoor kwam het voor, alhoewel vóór de soevereiniteitsover-

Het leger wordt aangevuld met nieuwe leden.

Pantserenheden van de Indonesische weermacht.

dracht in beperkte mate, dat ontevreden elementen van hun wapens gebruik maakten om zich ten koste van anderen te verrijken.

Toen dan ook de soevereiniteitsoverdracht een feit was, betekende dit meteen, dat, behalve met andere problemen, de Republiek Indonesia zich gesteld zag voor het probleem van het handhaven van de rust en orde in heel Indonesië, terwijl de beschikbare middelen niet alleen beperkt waren, maar ook beperkt werden door bijv. het binden van belangrijke troepen-contingenten op bepaalde plaatsen, zulks in verband met de aanwezigheid van Nederlandse troepen, doch ook, omdat de afweer- en machtsmiddelen, hetzij in een stadium van opbouw waren, of alsnog een herschikking of reorganisatie behoeften.

Daarbij kwam kort na de soevereiniteitsoverdracht de Westering-actie in Bandung, gevolgd door de opstand van Azis in Zuid-Celebes en de opstand van een groep gewapende Zuid-Molukkers, die mede een aanzienlijke bijdrage waren voor de versterking van de rust en orde, maar erger was, dat wederom een aanzienlijke hoeveelheid wapens in onbevoegde handen terecht kwam.

We zullen thans de huidige ordeverstoringen aan een nadere analyse onderwerpen en de belangrijkste groepen, die hiervoor verantwoordelijk zijn, in beschouwing nemen.

Het probleem van de huidige ordeverstoringen laat een drietal facetten zien n.l. een militair, politiek en sociaal-economisch, zodat een integrale oplossing van dit probleem alleen bereikt wordt, bijaldien aan die drie facetten tegemoet gekomen wordt, en ongetwijfeld vormt de Darul Islam het belangrijkste onderdeel van dit probleem.

De Islamitische wereld van Indonesië is geporteerd voor een oplossing langs politieke weg.

De bestaande Islamitische politieke partijen zoals Masjumi, P.S.I.I. en Perti nemen het positieve standpunt in, dat de D.I.-kwestie op vreedzame wijze dient te worden opgelost.

Maar een feit is zeker, dat de terroristische activiteiten van de D.I. ontoelaatbaar zijn.

Daarom worden er vooral sinds het optreden van Sultan Hamengkubuwono IX als minister van defensie, grootscheepse militaire maatregelen genomen tegen de D.I.

Dat deze maatregelen, hoewel reeds vele, toch nog niet de gewenste resultaten hebben opgeleverd, is verklaarbaar, bijaldien men bedenkt, dat de omstandigheden moeilijk en gecompliceerd zijn.

In de eerste plaats blijkt, dat naast de echte D.I.-troepen ook andere benden opereren, deels bestaande uit avonturiers, deels uit misdadigers, en deels ook uit groepen met een politieke drijfveer, die allen onder het mom van Darul Islam de chaos trachten te vermeederen.

In de tweede plaats is West-Java door zijn gesteldheid en uitgestrektheid een ideaal gebied voor rondtrekkende benden, die niet op één plaats blijven, maar zich telkens van de ene plaats naar de andere plaats bewegen.

Het bergachtige terrein, eens het terrein bij uitstek voor de Republikeinse guerilla's tegen de Nederlandse troepen, vormt een moeilijk obstakel voor de operaties der regeringstroepen, want men moet meestal te voet gaan, wat dus zeggen wil, dat veel zware wapens niet konden worden meegenomen.

Verder blijkt, dat de D.I. de bevolking in die gebieden (bepaalde delen van West-Java, het Westelijk deel van M.-Java en het Merbabu-Merapi complex van M.-Java), die zij terroriseren, wijsmaakt, dat de Republiek Indonesia een staat is van ongelovigen.

Het behoeft geen verwondering te baren, dat deze propaganda gevolgen heeft, want het grootste deel van de bevolking is, behalve analphabeet, zeer godsdienstig.

In verband hiermede, alsmede om die gevolgen te neutraliseren worden ook acties gevoerd door ambtenaren van de voorlichtingsdienst, van wie niet weinigen het slachtoffer werden van hun plicht.

Behalve het militaire facet van het Darul-Islamprobleem, waartegen de militaire regeringsmaatregelen zich richten, bezit dit probleem, blijkens de te voren uiteengezette doelstellingen van de D.I. ook een politiek facet.

Te dien einde werden van regeringswege missies uitgezonden met het doel een ontmoeting te kunnen hebben met de D.I.-leider Kartosuwirjo, w.o. de missie van één van de Masjumi-leiders Wali Alfatah, doch geen van deze missies mocht er in slagen Kartosuwirjo te ontmoeten.

Het is goed de lezer er aan te herinneren, dat de regeringsmaat-

regelen niet gericht zijn tegen de D.I.-ideologie zelve, want het bestaan van deze ideologie, niet de Islam-staat zelf, is toegelaten, maar de maatregelen zijn uitsluitend bedoeld om de gewelddadige methoden van de D.I. te bestrijden.

Zoals boven werd opgemerkt heeft de D.I. niet alleen aanhangers in West-Java, maar ook in M.-Java, waar het opstandige bataljon 426 zich bij de D.I. aangesloten heeft.

Sinds korte tijd komen ook aanhangers van de D.I. voor in Z.-Celebes, waar Kahar Muzakhar de leiding heeft van deze opstandige beweging.

Kahar Muzakhar is een leider geweest van Indonesische guerrilla-troepen, die aanvankelijk zich bereid heeft verklaard om zich met zijn troepen in het leger te doen opnemen, doch later, toen hem voldoende materiaal was verstrekt, deserteerde Kahar Muzakhar met medeneming o.m. van de gelden, die hem verstrekt waren.

Later bleek uit een gepubliceerde correspondentie tussen hem en Kartosuwirjo, dat Kahar Muzakhar bevelhebber was van de D.I. troepen in Zuid-Celebes.

Velen van zijn aanhangers hebben hem vervolgens verlaten en hebben zich nadien laten opnemen in het Indonesische leger in de bataljons „Banmassepe” (nu bataljon 719), „Mongonsidi” (nu 720), eenheden van de „Dipangbadjen” en de Mobiele Brigade „Djenepon-to” (nu 721) en tenslotte de ex-C.T.N. bataljons „Aref Rate” en 40.000, die nu zijn geworden de bataljons 722 en 723.

Hoewel hierdoor zeer verzwakt, bleef Kahar Muzakhar toen nog actief, wat voor de regering aanleiding was om tegen hem en zijn aanhangers zeer streng op te treden.

Hierbij zij men erop bedacht, dat de regering tot deze maatregelen pas is overgegaan, nadat alle pogingen om met Kahar Muzakhar langs de weg van onderhandelingen tot overeenstemming te komen gefaald hadden.

Met het vorenstaande werd derhalve een korte schets gegeven van het D.I.-probleem.

Een andere groep, die verantwoordelijk was voor ordeverstoringen, waren de R.M.S.-opstandelingen in Ambon en Ceram.

Gelijk bekend, hebben een aantal Ambonezen, gesteund en daartoe aangezet door onverantwoordelijke Ambonese leden van het

K.N.I.L., op 25 Maart 1950, te Ambon de „Republik Maluku Selatan” (R.M.S.) geproclameerd.

Ook ten aanzien van dit probleem heeft de regering door middel van vooraanstaande leiders van Ambonese origine getracht om langs vreedzame weg tot een oplossing te komen, doch weigering van de zijde van de R.M.S. noopte de regering om geweld toe te passen met als gevolg, dat onnodig bloed is gevloeid en dat veel materiële schade werd aangericht.

De opstand is nu bedwongen en reeds is men begonnen met de opbouw van de Zuid-Molukken.

Indonesiërs van Ambonese origine zijn aangesteld als leidinggevende functionarissen, o.a. het hoofd van de voorlichtingsdienst (Mr. Tahitu) en vele andere functionarissen. Zoals men weet, is de Gouverneur, Mr. Latuharkary ook van Ambonese origine.

Evenals elders in Indonesië is ook hier de regering er op uit om aan de Molukken een ver doorgevoerde autonomie te verlenen.

Behalve deze groepen komen kleinere gewapende groepen voor, die onrust veroorzaken alsmede lieden, die zich na het conflict moeilijk kunnen aanpassen aan normale omstandigheden en die er de voorkeur aan geven om via wapengeweld zich een bestaan te verwerven.

En tenslotte treft men in de Indonesische samenleving de normale criminaliteit aan; ziedaar in het kort de behandeling van het probleem van de ordeverstoringen in Indonesië. Uit het bovenstaande mag echter niet de conclusie getrokken worden, dat in Indonesië een normale levenswijze tot de onmogelijkheden behoort.

In verband hiermede komt het ons goed voor aan enkelen van de Nederlandse journalisten het woord te verlenen, wiens verslagen over hun bezoek aan Indonesië in de Nederlandse pers in Mei en Juni j.l. zijn verschenen.

„Vrij Nederland” d.d. 3 Mei 1952.

De veiligheidssituatie in Indonesië is ongetwijfeld een dier vraagstukken met vele facetten en tegenstrijdigheden. Er zijn vele methoden om haar te benaderen en te beschrijven en elke methode heeft haar vóór en tegen. Stelt men zich op geografisch standpunt, dan is er veel te zeggen voor de omschrijving:

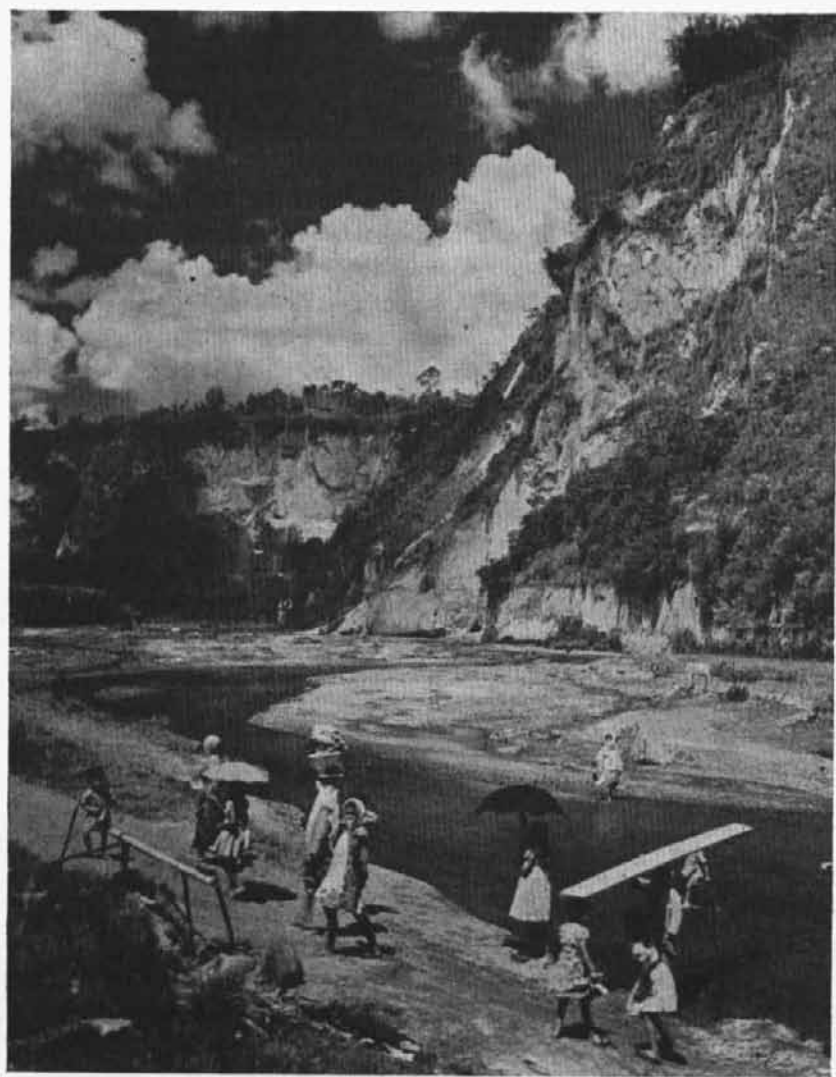
enkele gebieden uitgezonderd, is de veiligheid in Indonesië goed.

Inderdaad, West- en deels ook Midden-Java zijn in onrust, Zuid-Celebes en een bepaalde kuststreek van Borneo eveneens. Maar daartegenover staat, dat heel het reusachtige eiland Sumatra, bijna geheel Borneo, noordelijk Celebes, de Kleine-Soenda-eilanden, de Molukken (behoudens wat laatste schermselingen in de binnenlanden van Ceram) en al die duizenden andere eilanden, zich gedragen zoals het fatsoenlijke eilanden betaamt; zij liggen groen en vredig in de tropische zee, laten zich omspoelen door de romantische branding, wuiven wat met palmkronen en steken (meestal slapende) vulkaantoppen naar de hemel.

Een tweede redenering telt bevolkingen. De onrustige delen van Indonesië zijn ook de dichtst bevolkte, en rond dertig miljoen of meer Indonesiërs wonen in streken waar benden opereren. Is het toeval dat de onrust het grootst is in de dichtstbevolkte gebieden? Ik geloof het niet; het lijkt erop alsof juist daar door de concentratie van mensen, en dus ideeën, de problemen, die in mindere of meerdere mate ook elders leven, tot gewelddadige uiting komen. Want in de verschillende oorzaken der onrust vindt men welhaast alle vraagstukken terug, die in het Indonesië van vandaag aan de orde zijn.

„De Maasbode” d.d. 7 Juni 1952 (van haar speciale correspondent).

Het is uiterst moeilijk zich in Nederland een juiste voorstelling te vormen van het leven in het huidige Indonesië. Men heeft al te vaak de indruk, dat dit leven in grote mate beheerst wordt door een voortdurende angst voor de persoonlijke veiligheid en dat men geen twee minuten een kostbaar voorwerp onbeheerd kan laten staan zonder dat grijpgrage vingers er zich meester van hebben gemaakt. Deze indruk is volkomen verkeerd. Gedurende de ruim vier weken, die wij in Djakarta hebben doorgebracht, is de deur van onze hotelkamer niet één minuut op slot geweest, en ondanks deze, overigens natuurlijk niet aan te bevelen zorgeloosheid missen wij nog niet één zakdoek.

*In Sumatra is het rustig en vredig. — Hier ziet men een vredig tafereeltje
in het Karbouwengat.*

Zeer zeker is de toestand in Djakarta en in tal van andere plaatsen en streken belangrijk slechter geweest en nog kan men des nachts niet op de meest afgelegen wegen gaan wandelen, maar over het algemeen kan men zeggen, dat de Indonesische regering erin is geslaagd, het normale leven en werken in de zin, zoals wij dat verstaan, mogelijk te maken.

Dit is een belangrijke prestatie en het is goed zich dit duidelijk te realiseren, want de moeilijkheden, die daarbij overwonnen moesten worden, waren niet gering. De militaire macht en het politie-corps moesten na de soevereiniteitsoverdracht voor hun vredestaak geschikt worden gemaakt en het pleit voor de realiteitszin van de Indonesische regering, dat zij deze taak met voortvarendheid en ook met succes heeft kunnen verrichten. Het stemt tot voldoening, dat de ruim tweeduizend man tellende Nederlandse militaire missie daartoe in niet onaanzienlijke mate heeft kunnen bijdragen.

Het is bepaald niet zo, dat men in Indonesië des morgens opstaat met de idee: „Kan ik nu vandaag veilig naar kantoor komen of niet?” Men gaat in Djakarta precies zo naar zijn dagelijkse arbeid als in Rotterdam, alleen is het verkeer nog iets drukker en veel slechter geregeld. Het is voor het behoud van de Nederlandse belangen in Indonesië funest als men zich door een valse voorstelling van zaken gaat inbeelden, dat men bij vertrek naar Indonesië beter eerst zijn testament kan laten maken. Een eiland als Sumatra, om maar een voorbeeld te noemen, kan men te allen tijde doorkruisen zonder dat men meer risico loopt dan bij een tocht dwars over de Veluwe”. Aldus genoemde bladen.

Behalve maatregelen van militaire en politieke aard dienen hier de andere maatregelen gememoreerd te worden, die het uiteindelijke doel hebben om het onderhavige probleem op te lossen.

Beseft wordt, dat de nog ongunstige economische omstandigheden ongetwijfeld nog een beletsel vormen voor een algehele oplossing van het probleem, want een verbetering van de economische omstandigheden zal een verbetering met zich mee brengen, ook van de veiligheid in Indonesië.

Op korte termijn echter neemt de Indonesische Regering ook andere maatregelen, die meer op het sociaal-economisch terrein liggen.

Eerstens was daar de oproep van de regering-Moh. Natsir op 14 November 1950, welke gericht was tot de gewapende groepen of individuen teneinde zich te melden met het doel hen wederom in de samenleving een hun toekomstige plaats te geven.

Zij, die aan deze oproep voldaan hebben, werden naar z.g. opvangcentra gebracht, waar zij een training ondergingen, die hen wederom geschikt maakte voor het normale maatschappelijke leven.

Vervolgens werd door de regering ingesteld de nationale reconstructieraad met het nationaal reconstructiebureau en tenslotte is daar het nationale reservecorps, allen maatregelen om het strijdersprobleem op te lossen en dus ook het probleem van de ordeverstoringen.

Hier moge verwezen worden naar de „Indonesische Documentatie”, no. 29/1951 (blz. 608), No. 38/1951 (bladz. 808), no. 3/1952 (blz. 107), no. 5/1952 (blz. 107), no. 5/1952 (blz. 194), no. 9/1952 (blz. 280), waar deze maatregelen uitvoerig behandeld en besproken worden.

Massa-educatie in Indonesië.

Het spreekt wel haast vanzelf, dat een jonge staat en een jong land als Indonesië met talloze problemen geconfronteerd wordt. Eén van de grootste problemen is wel het probleem van de opleiding en opvoeding van het volk, van de miljoenen analphabeten tot staatsburgers, die niet alleen individueel, maar vooral gezamenlijk en gedragen door het gotong-rojongbeginsel (onderling hulpbe-toon) in staat zullen zijn het maatschappelijk leven op een hoger plan te brengen.

Het spreekt verder vanzelf, dat de staat bij de oplossing van dit probleem vóór dient te gaan en verder zich de taak moet opleggen om op daadwerkelijke wijze dit probleem op te lossen.

Eén van de eerste daden van de regering van 17 Augustus 1945 was dan ook de oprichting van een Ministerie van Voorlichting, welk Ministerie nog bestaat en een belangrijke rol speelt in het maatschap-pelijke leven van Indonesië.

Men is soms wel geneigd te zeggen, dat een Ministerie van Voor-lichting in een democratische staat niet op zijn plaats is. Doch men dient hierbij niet uit het oog te verliezen, dat de omstandigheden in Indonesië niet alleen het bestaan van een Ministerie van Voorlich-ting rechtvaardigen of wettigen, maar ook eisen.

Want Indonesië heeft 75 miljoen inwoners, terwijl het aantal Indonesische dagbladen 69 bedraagt met een gezamenlijke oplaat van 390.000, hetgeen dus neerkomt op 1 dagblad per $\pm$ 200 inwoners.

Maar aangenomen, dat de nationale pers in alle behoeften kan voorzien, dan is de waarde ervan, bezien uit een voorlichtingsoog-punt, zeer problematisch, omdat immers, naar geschat wordt, onge-veer 2/3 deel van de bevolking noch lezen, noch schrijven kan.

Aangezien in een democratische staat een ieder een inzicht dient te hebben in, alsmede medezeggingschap dient te hebben en uit te oefenen op de gang van zaken in de staat en op de regering in het

bijzonder, is massa-educatie, met dit doel voor ogen, voor Indonesië de enige oplossing.

En het is om deze reden, dat er in Indonesië een tweetal ministerie's zijn, die met deze taak zijn belast t.w. het Ministerie van Voorlichting en het Ministerie van Onderwijs, Opvoeding en Cultuur.

Wat is nu de taak van het Ministerie van Voorlichting?

In de beginne was de taak van dit ministerie moeilijk te definiëren.

Wel was het duidelijk, dat gedurende het Indonesisch-Nederlands conflict het ministerie met al zijn kantoren tot in de kleinste plaatsen toe de grootste activiteit diende te ontplooien teneinde aan het volk het inzicht en leiding te geven in de strijd ter verdediging van de vrijheid.

In dit verband is het ongetwijfeld niet onbescheiden te zeggen, dat de activiteiten van dit ministerie veel hebben bijgedragen tot het succes van de vrijheidsstrijd.

Maar niettemin, konden deze activiteiten niet meer dan een gedeelte van de taak van het Ministerie voor Voorlichting zijn, in het bijzonder met het oog op de toekomst.

Naar aanleiding hiervan werd op 7 Mei 1948 door de toenmalige minister van Voorlichting Moh. Natsir de volgende leidraad samengesteld, waarin de taak van het ministerie is vervat en welke leidraad de naam draagt van „Pantja Sila Kementarian Penerangan” of „De vijf grondslagen van het Ministerie van Voorlichting”.

Deze grondslagen zijn de volgende :

1. Het geven van voorlichting aan de gehele bevolking over de gevoerde regeringspolitiek, alsmede het geven van voorlichting over uitgevaardigde wettelijke voorschriften, alsmede over maatregelen, die hetzij door de Centrale Regering, hetzij door de Daerah-besturen genomen zijn.
2. Het geven van voorlichting over en het verdiepen van de inzichten in de staats-ideologie (Pantja Sila), zoals vervat in de grondwet.
3. Het verdiepen en intensiveren van het politiek bewustzijn en de kritische zin van het volk, zoals dat behoort te zijn bij elke staatsburger, die de democratische beginselen hoog houdt.
4. Het onderhouden en opkweken van de strijdgeest van het volk,

- zulks ten behoeve van de verwezenlijking van de staats-idealen.
5. Het geven van voorlichting aan het buitenland omtrent de Republiek Indonesia en de eenheids-idealen van het Indonesische volk.

Omtrent de grondslag no. 3 wordt onder aandacht gebracht, dat deze taakuitoefening tot gevolg kan hebben, dat het volk in staat wordt gesteld om critiek uit te oefenen op het regeringsbeleid en regeringsmaatregelen, terwijl het een regeringsinstantie is, die het vermogen daartoe bij het volk niet alleen bijbrengt, maar ook verder ontwikkelt. Dat de verwezenlijking van hetgeen deze richtlijn voorschrijft, inderdaad in de praktijk geschiedt, blijkt o.m. straks uit een citaat over dit Ministerie uit de Nederlandse pers.

Over de praktische taakuitoefening van het Ministerie van Voorlichting en over de wijze waarop deze taak wordt uitgevoerd, alsmede over het terrein waar het ministerie actief werkzaam is, kan uiteraard veel verteld worden, doch laat ons ditmaal ons bepalen tot het citeren van verschillende gedeelten uit een artikel over het Ministerie van Voorlichting, verschenen in de „Volkskrant” van 21 Juni 1952.

„Op het punt van geestelijke opbouw en constructie verschijnt de Kementarian Penerangan, het Ministerie van Voorlichting, in het Indonesische nationale beeld, een der machtigste organen, waarover de Indonesische regering beschikt, met aan het hoofd minister A. Mononutu, de kunstzinnige „amateur”, die alle kabinetscrisis ongeschokt overleeft en naast hem als secretaris-generaal de vitale en vrije geest van Roeslan Abdulgani, de spil van de voorlichtingsorganisatie, die zich over de gehele archipel als een net uitstrekt.

Men vindt de centrale, het ministerie aan de Medan-Merdeka Barat — het Koningsplein — in een groot gebouw, dat zoals alle gebouwen in Djakarta veel te vol en dus onbeschrijfelijk rommelig is. En men begrijpt van „Kempen”, korthedshalve gezegd, niets, wanneer men niet verder zou komen dan dit gebouw, laat staan, dat men er in het buitenland iets van zou begrijpen. Men moet op reis gaan en in aanraking komen met de plaatselijke en regionale voorlichtingsorganisaties om van lieverlede in de kieren te krijgen, wat „Kempen” is en wat zij betekent in dit land.

Niet opdringerig.

Eerste merkwaardige verschijnsel: „Kempen” zelf vertelt dit niet aan de vreemdeling. Een Ministerie van Voorlichting, dat zich niet opdringt! Men bemerkt inderdaad van „Kempen” lange tijd niet veel anders dan dat het een uiterst vriendelijke, gastvrije, dag en nacht diensten verlenende en goed lopende organisatie is. Tot u allengs de ogen open gaan en ge merkt dat de Indonesische staat van dit ogenblik eigenlijk voor een zeer voornaam deel wordt samengehouden door de activiteit van dit Ministerie van Voorlichting. Hier ziet men nu een verschijnsel van het Indonesische staatkundige leven, dat zeer beslist karakteristiek is voor Indonesië en rechtstreeks is geboren uit de specifieke omstandigheden, die zich in dit land voordoen.

In den beginne vonden de mensen, die „Kempen” hebben gemaakt en er nog dagelijks aan voortbouwen het nationalisme als algemeen uitgangspunt en platform. Dit op zichzelf waardevolle gegeven werd bepaald door twee omstandigheden: de politieke onmondigheid en onwetendheid van de overgrote massa, die een erfenis was van de „alwetendheid” der Nederlanders, en het gezwollen begrip van macht, dat een erfenis was van de barbaarse politiek der overweldiging van de Japanners. Beiden moesten worden opgeheven, oordeelden de mensen, die „Kempen” begonnen, wilde men er ooit in slagen een Indonesische staat tot ontwikkeling te brengen, die grondvest zou zijn op redelijkheid en verstandig begrip. Men ziet hieruit welke beschavende beweegredenen in „Kempen” werken; een volk opvoeden tot geestelijke zelfstandigheid en het begrip bij te brengen, dat brute macht geen volksbestaan oplevert, dat de moeite van het leven waard is. Dit is heel iets anders dan een Ministerie van Voorlichting, dat zijn hoogste doel bereikt denkt te hebben, indien het aan het volk maar een aantal brallende leuzen inpompt.

Geen pers voor massa.

Met deze gegevens voor ogen moet men zich bij benade-

ring een voorstelling trachten te maken van de manier, waarop „Kempen” haar taak moet verrichten. Het staat tegenover een volk van zeventig millioen, waarvan er ettelijke tientallen verspreid zitten over de meest afgelegen eilanden en die practisch allen wonen in kampongs en dessa's, want de massa van het volk in de grote steden woont evenzeer in kampongs, die tussen de huizen schuil gaan. Dat volk kan, op een nietig percentage na, lezen noch schrijven, al spant het zich onder leiding van een nationale organisatie van jong tot oud reusachtig in om dit te leren. Het is een weliswaar begaafd volk, maar 't is nu eenmaal in ontwikkeling achterlijk.

Ziedaar de massa, die „Kempen” gevoelig moet maken voor de zegeningen van goed en verstandig staatsburgerschap, maar „Kempen” kan daarbij niet eens stilzwijgend of openlijk steunen op de werkdadigheid van een pers, want de pers, die Indonesië heeft, houdt automatisch op daar waar het publiek — dit Westerse begrip, dat de som aanduidt van min of meer ontwikkelde individualiteiten, zelfbewustzijn en persoonlijke opinies — ophoudt en de massa begint. Voor de massa bestaat er geen pers, want de massa is én verstandelijk én maatschappelijk niet aan het lezen van een krant toe. Men moet eens hebben rondgeneusd in deze contreien om te beseffen hoever zij inderdaad wel verwijderd is van het lezen van een krant. Die afstand is nog in het geheel niet overbrugd, wanneer men erin geslaagd is ettelijke millioenen te leren lezen en schrijven.

Opvoeden is een zeer voornaam, zo niet het voornaamste onderdeel van het werk van „Kempen”. Natuurlijk: het ministerie moet aan het volk de dagelijkse politiek van de regering verklaren, maar daarmee is nog lang niet alles gedaan. Hoe kan men het volk gevoelig maken voor de ietwat ingewikkelde overwegingen, waarnaar een regering dagelijks handelt, indien het volk niet de regels van het spel zou kennen? „Kempen” moet dus tegelijkertijd aan het volk tweeërlei dingen leren: in de eerste plaats de Vijf Geboden van de Indonesische staat, oftewel de Pantja Sila, maar in de tweede plaats de toepassing van al deze grondstellingen in de practijk, de grondslagen van een politieke ethiek, zou men kunnen zeggen, en dit is juist het

meest specifieke deel van de taak, die „Kempen” heeft te vervullen.

Maar „Kempen” vertikt één ding hardnekkig en standvastig: het volk opfokken tot een geest van leeg en dom conformisme. Wij hebben daar een bijna verbijsterend staal van meegemaakt. Er verscheen een brochure van de hand van een Indonesische hoogleraar van voortreffelijke reputatie. Het was een allegorie en een onbedaarlijke persiflage op de domheid, de onbekwaamheid, de corruptie en nog meer schone zaken, waaraan deze Indonesiër zich in zijn land ergerde, zowel in het parlement, als op de ambtelijke bureau's als waar dan ook. Het pamflet maakte in die dagen opgang. Terstond bestelde het Ministerie van Voorlichting er tienduizend exemplaren van ter verspreiding onder de voorlichtingsposten in het land. Daar zouden ze stof in vinden om de mensen wat te leren.

„Kempen” vormt met dat al een weldadige macht ook ten opzichte van de eigen staatsinstellingen. Zij is echter een macht, die velen in Indonesië moet duchten, want zij is een der belangrijkste factoren, die naar haar eigen normatiek in lengte van jaren de Indonesische staat met behulp van nog weinig of niet beproefde middelen tot stand houdt. En toch verloopt ieder gesprek met de machtige Roeslan Abdulgani — Mas Roeslan, zoals hij bij zijn medewerkers over de hele archipel bekend staat — in jongensachtig uitbundige vrolijkheid. Een man, die leeft uit de kracht van een even eenvoudige als onuitputtelijke vitale geest . . .”, zover de „Volkskrant”.

Uit het bovenstaande blijkt derhalve, dat het Ministerie van Voorlichting op het terrein van de massa-educatie een zeer belangrijke rol speelt, alhoewel bij deze massa-educatie het onderwerp van gesprek, hetzij in woord of geschrift, hetzij in beeld, gevormd wordt door regeringsmaatregelen, de staats-ideologie, burgerschapskunde e.d. en waarbij het publiek niet in klassikaal verband of cursusverband georganiseerd is en waar de resultaten niet individueel gecontroleerd worden en waar geen diploma's worden uitgereikt.

Het tweede Ministerie, dat op het terrein van de massa-educatie mede een belangrijke taak heeft te vervullen is het Ministerie van Onderwijs, Opvoeding en Cultuur.

De kwalificatie van dit ministerie duidt reeds aan, dat dit ministerie bij de educatie betrokken is.

Behalve, dat de taak van dit ministerie gelegen is op het gebied van het eigenlijke onderwijs, beweegt de taakuitoefening zich ook op het gebied van de opvoeding en de cultuur.

Daar is in de eerste plaats het verzorgen van het onderwijs in algemene zin, zowel onderwijs van overheidswege als onderwijs van particuliere zijde; in nauw verband hiermede staat de opvoedende taak van het ministerie en het is vooral deze taak, die van belang is voor de massa-educatie in Indonesië.

De Minister van Voorlichting A. Mononutu en de Secretaris-Generaal van dit Ministerie (3e en 5e v. l.) bij de beëindiging van een cursus voor voorlichtingsambtenaren.

Het ligt voor de hand, dat over de taakuitoefening van het Ministerie van Onderwijs, Opvoeding en Cultuur, uitvoerig valt te schrijven, doch in verband met het bestek zij het vergund te volstaan met een beschrijving van een dienst van dit ministerie, die op het terrein van deze massa-educatie een zeer speciale taak heeft, en wel de dienst van maatschappelijke opvoeding (Djawatan Pendidikan

Masjarakat), welke dienst de volgende objecten te verzorgen heeft :

1. Bestrijding van het analphabetisme,
2. Het onderhouden van algemene ontwikkelingscursussen,
3. Het Volksbibliotheekwezen,
4. Jeugdangelegenheden,
5. Vrouwenaangelegenheden,
6. Sportaangelegenheden,
7. Padvindersaangelegenheden.

Men ziet, dat de taak van deze dienst veelomvattend is, en dat de taakomschrijving zeer nauw verband houdt met de opbouw van land en volk in het algemeen.

Het grote belang van de bestrijding van het analphabetisme behoeft niet nader toegelicht te worden en is evident genoeg.

Hoe eerder het analphabetisme bestreden kan worden, hoe sneller de opbouw zal kunnen voortgaan.

Doch van niet minder belang zijn de algemene ontwikkelingscursussen, en het volks-bibliotheekwezen. Vandaar dat het de moeite waard is om hieraan een gedetailleerde beschouwing te wijden.

ONTWIKKELINGSCURSUSSEN

(KURSUS PENGETAHUAN UMUM = K.P.U.).

Deze cursussen zijn bedoeld om kaders op te leiden voor alle lagen van de samenleving en hebben eenheid en auto-activiteit als basis.

1. *Eenheid van de cursussen en de samenleving.*

De cursisten zijn zij, die reeds actief als sociale leiders werkzaam zijn. Zij volgen deze cursussen teneinde hun kennis te vermeerderen en te vervolmaken met het doel meer van nut te kunnen zijn voor de staat en de samenleving. Om deze reden moet het onderwijs van deze cursussen in overeenstemming zijn met de omstandigheden en de sociale moeilijkheden.

2. *Eenheid van de vakken.*

Aangezien het doel voorzit om kaders te vormen, moeten alle vakken in onderling verband tot elkaar staan, zodat de leerstof voor de cursist een levend geheel vormt. Staatsinrichting, nationale geschiedenis, economie, economische aardrijkskunde, gezondheidsleer en moraal moeten één geheel vormen, teneinde

benut te kunnen worden bij de confrontatie met de dagelijkse problemen.

3. *Eenheid van theorie en praktijk.*

Alhoewel er geen noodzaak is, dat elk vak in praktijk moet worden gebracht, moet toch de theorie en de praktijk evenredig aan elkaar zijn. Bijv. bijaldien een cursist de grondslagen van het coöperatiewezen en de fouten, die er bij gemaakt worden enz. zich eigen gemaakt heeft, dan dient het streven er op gericht te worden om coöperaties op te richten, waarbij gebruik gemaakt wordt van de opgedane theorie en ervaringen. Vandaar, dat in dat geval verwacht mag worden, dat de cursisten, nadat zij met succes de cursus hebben doorlopen, leiding zullen geven aan coöperaties of althans zitting zullen nemen in de besturen van die organisaties.

4. *Eenheid van geest.*

Zowel de onderwijzers als de cursisten dienen er van bewust te zijn, dat een kader aan de volgende eisen moet beantwoorden :

- a. men moet over voldoende kennis beschikken.
- b. men moet voldoende ontwikkeld zijn in godsdienstige begrippen en gevoelens, idem humanitaire, nationale, democratische en sociale begrippen en gevoelens.

Op deze wijze kunnen persoonlijkheden gevormd worden. Alhoewel er 3 soorten van cursussen zijn, is het karakter van deze cursussen hetzelfde.

5. *Eenheid tussen de cursisten en de onderwijskrachten.*

De cursisten bestaan uit leiders van organisaties, ambtenaren, geëmployeerden van bedrijven enz., die de kaders en voormannen zijn van de samenleving. De onderwijskrachten van de cursussen zijn leerkrachten van de volksscholen, bestuursambtenaren, ambtenaren van de gezondheidsdienst, landbouw enz. die allen een taak hebben bij de opbouw in het algemeen. Verwacht wordt, dat tussen de beide groepen, n.l. tussen de groep cursisten en de groep onderwijskrachten een zekere band zal ontstaan, die practisch waardevol zal blijken te zijn.

6. *Eenheid tussen de cursussen A, B en C. (KPU/A, B, C.).*

De eenheid van de genoemde cursussen berust op de beginselen en de doelstellingen. Het is niet zo, dat een cursist na een succes-

volle afloop van zijn cursus, kan overgaan naar een van de andere cursussen, doch de eenheid is te zoeken in het bewustzijn, dat men tot de kaders behoort bij de maatschappelijke opbouw.

7. *Selectie van de cursussen.*

De cursussen zijn niet bedoeld voor hen, die de schoolbanken juist verlaten hebben, aangezien het karakter is de kennis van de bestaande kaders van de sociale opbouw te vermeerderen en te vervolmaken. Daarom bestaan de cursisten uit personen, die in de samenleving reeds werkzaam zijn (ambtenaren, desabeambten, enz.).

8. *Verplichtingen der cursisten.*

Zolang men nog cursist is en nadat men de cursus met goed gevolg verlaten heeft, moet men een stuwkracht zijn bij de georganiseerde opbouw. Men moet aan de samenleving zijn activiteiten tonen, zulks teneinde een stuwkracht te kunnen zijn, alsmede een leider en voorbeeld bij de opbouw in de uitgebreidste zin van het woord. Daarom wordt van hen verwacht, dat, ook tijdens de duur van de cursus, zij praktisch werkzaam zullen zijn hetzij bij de opbouw, hetzij bij het organiseren, alles gebaseerd op hun eenheid en auto-activiteit, daarbij gesteund door de onderwijskrachten van de betreffende cursus.

9. *Methode van kennisvermeerdering.*

In verband met het feit, dat het aantal onderwijskrachten gering is, vooral in de desa's, is het dienstig te streven naar zelfstudie van de cursisten. Leergierigheid moet daarom opgewekt worden, vooral onder de sociale leiders. Overal zullen er wel mensen zijn, die verlangend zijn om hun kennis te vermeerderen, terwijl op hun woonplaatsen geen onderwijskrachten beschikbaar zijn; in dat geval verdient het aanbeveling om vrije studiegroepen op te richten, alsmede debatingclubs.

VERSCHILLENDE SOORTEN VAN CURSUSSEN.

Bij besluit van de Minister van Onderwijs, Opvoeding en Cultuur van 7 December 1947 No. 7017/C, zijn met ingang van 1 Mei 1948 de volgende cursussen opgericht :

1. K.P.U./A voor kaders t.b.v. de desa-samenleving,
2. K.P.U./B voor kaders t.b.v. de middelklassen van de samenleving,
3. K.P.U./C voor kaders t.b.v. de bovenste lagen van de samenleving.

Elke cursus wordt zodanig georganiseerd, dat voldaan kan worden aan de behoeften van de genoemde lagen van de Indonesische samenleving. Onder aandacht wordt gebracht, dat de cursussen geen dictatoriaal karakter hebben. Integendeel! Vorm en beginselen worden door de overheid vastgesteld en wel om de volgende redenen:

1. De dienst van maatschappelijke opvoeding heeft als overheidsinstantie een bepaalde ideologie n.l. de Pantja Sila en de grondwet van de R.I.
2. Door middel van de KPU-cursussen heeft men bepaalde idealen en bepaalde doelstellingen, n.l. het stichten van een nieuwe samenleving, de Pantja Sila-samenleving.
3. De KPU-cursussen zijn gericht op de vermeerdering van:
  - a. het vrijheidsbewust-zijn,
  - b. het nationaal bewust-zijn,
  - c. het sociaal bewust-zijn,
  - d. het staatsbewust-zijn.

Bijaldien men bereid is om deze basis en doelstellingen van de KPU-cursussen te aanvaarden, dan ligt 't voor de hand, dat de ideologie van de KPU-cursussen voldoende is om de idealen te omvatten van een ieder, die overeenkomstig zijn aard verlangend en tevens in staat is om aan zijn stoffelijke en geestelijke behoeften te voldoen. Indien het mocht gelukken elke cursist bewust te maken van het belang der verwezenlijking van die ideologie voor land en staatsburgers — waardoor het verlangen tot verdieping van zijn kennis bevorderd zou worden — dan kan men er van overtuigd zijn, dat men bij de uitvoering van het reusachtige program van de opbouw, rationele en efficiënte steun en medewerking zal verkrijgen.

Buitendien kunnen op verantwoordelijkheid van de samenleving zelf de vakken nog uitgebreid worden, mits niet afgeweken wordt van de beginselen.

TAAKUITOEFENING VAN DE KPU-CURSUSSEN.

Aangezien het voor de hand ligt, dat de KPU-cursussen bij hun taakuitoefening afhankelijk zijn van de bewustheid van de samenleving zelf en in het bijzonder van ministeries en diensten, die een opbouwprogramma hebben, is een interdepartementale commissie opgericht, waar elk ministerie zijn programma, dat uitgevoerd moet worden, naar voren kan brengen.

Voor de praktische uitvoering er van heeft men op de volgende plaatsen commissies van uitvoering opgericht :

1. Op elke onderdistrictshoofdplaats wordt een commissie opgericht, die de taak heeft om zich in te laten met alle soorten van maatschappelijke opvoeding en opleiding, waartoe ook de KPU/A-cursussen behoren, terwijl een raad van onderwijskrachten van deze cursussen is georganiseerd, welke raad verantwoordelijk is voor de vakken, die aan de cursus onderwezen worden.
2. Id. id. op de regentschapshoofdplaatsen ten behoeve van de KPU/B-cursussen.
3. Id. id. op de provinciehoofdplaatsen ten behoeve van de KPU/C-cursussen.

Voorts wordt er naar gestreefd om naast elke cursus bibliotheken op te richten, zulks in overeenstemming met het peil van de betrokken cursussen.

ONDERWIJSPROGRAMMA.

KPU/A-cursussen.

VAKKEN :	Lesuren gedurende 90 dagen	Benodigde leerkrachten.
1. Geschiedenis van Indonesië	± 80 uur	Onderwijzer van een volksschool.
2. Staatsinrichting	± 80 uur	Onderdistrictshoofd.
3. Aardrijkskunde	± 80 uur	Onderwijzer van een volksschool.
4. Moraal	± 80 uur	Een deskundige.
5. Economie	± 80 uur	Een ambtenaar van de landbouwdienst.
6. Gezondheidsleer	± 80 uur	Een ambtenaar van de gezondheidsdienst.
a. Doel :	het opleiden van kaders t.b.v. de opbouw van de desa's.	

- b. Bijaldien aan de voorwaarden voldaan wordt, wordt in elk onderdistrict één KPU/A-cursus opgericht.
- c. Cursisten zijn zij, die in de samenleving reeds actief werkzaam zijn en een volksschoolopleiding hebben gehad.
- d. Aantal cursisten : 30 à 40 per klas en zo mogelijk 2 van elke desa.
- e. Vorm : 1. De cursussen worden 2 x per week gedurende één jaar gehouden gehouden. Lesuur : 45 minuten.
2. De opleiding duurt intermitterend 3 x 30 dagen en wordt beëindigd met een examen.
- f. De cursussen worden op voorstel van bedoelde commissie door de regentschapsinspectie van de dienst van maatschappelijke opvoeding ingesteld.
- g. Verwacht wordt, dat jaarlijks 25 personen zullen slagen, hetgeen hierop neerkomt, dat men over 5 jaar de beschikking heeft over 125 man kader, hetgeen voldoende wordt geacht voor de leiding van de autonome desa's in het onderdistrict.
- h. Cursusgeld wordt niet geheven.

KPU/B-cursussen.

VAKKEN :	Causerie-uren		Personen, die de cause-riën houden (opleiding SMA/SGA).
	1 maand	3 maanden	
1. Geschiedenis van de staat	4	12	Leerkracht van een middelbare school of deskundige.
2. Staatsinrichting	4	12	Bestuursambtenaar, onderwijskracht of deskundige.
3. Economie	4	12	Ambtenaar van de Landbouwdienst of deskundige.
4. Economische aardrijkskunde	4	12	Onderwijskracht of deskundige.
5. Gezondheidsleer	4	12	Arts.
6. Sociale moraal	4	12	Deskundige.

- a. Doel : Het opvoeren van het aantal deskundigen.
- b. In elk regentschap wordt één KPU/B-cursus opgericht.
- c. Cursisten zijn ambtenaren en vooraanstaande personen uit de

Ook in de kleinste dorpen wordt het volk lezen en schrijven geleerd.

samenleving, die met succes de lagere middelbare school hebben doorlopen (SMP).

Ook personen, die onder de 25 jaar zijn, worden toegelaten.

- d. De cursussen worden opgericht op voorstel van bedoelde commissie en ingesteld door de provinciale inspectie van de dienst van maatschappelijke opvoeding, terwijl verdere voorzieningen getroffen worden door de inspectie van het regentschap.
- e. Voor elk vak moeten minstens 20 cursisten aanwezig zijn.
- f. De cursisten volgen minstens 2 vakken alsmede het vak karakterleer.
- g. Het cursusgeld bedraagt R 2 per persoon per maand.
- h. Het onderwijs heeft plaats in de vorm van causerieën, waarbij één's per maand practijk wordt beoefend.
Gedurende het eerste kwartaal heeft het onderwijs een globaal karakter.
- i. Na 3 maanden wordt de cursus beëindigd met een schriftelijk examen, bestaande uit het maken van opstellen over de behandelde onderwerpen.
Aan de geslaagden wordt een verklaring afgegeven (geen diploma).
- j. Na 3 maanden bestaat gelegenheid om de cursus voort te zetten, waarbij andere onderwerpen worden behandeld of waarbij het onderwezene nog wordt verdiept, terwijl nieuwe cursisten kunnen worden toegelaten.
- k. Na een jaar heeft het laatste examen plaats, waarbij een diploma wordt uitgereikt.
- l. Verwacht wordt, dat op deze wijze men de beschikking krijgt over een 20 man kader en over 5 jaar over 100 man, hetgeen voldoende is om als reserve te dienen voor het betrokken regentschap.

KPU/C-cursussen.

VAKKEN :	Lesuren		De causerieën worden gehouden door deskundigen
	1 maand	3 maanden	
1. Inleiding tot de rechtswetenschap, staats- en admini- stratief recht.	4	12	

2. Staatkundige en culturele geschiedenis van de staat.	4	12
3. Etica en opvoeding	4	12
4. Economie	4	12
5. Sociologie	4	12

- a. Het doel is het opvoeden van deskundigen alsmede het gelegenheid geven om buiten het hoger onderwijs meerdere kennis op te doen.
- b. Cursisten zijn ambtenaren en vooraanstaande personen, die in het bezit zijn van een diploma SMA en SGA, alsmede zij, die in het bezit zijn van een diploma SMP en minstens 25 jaar oud zijn.
- c. De cursussen worden opgericht op voorstel van bedoelde commissie en ingesteld door het hoofdkantoor, terwijl voorzieningen getroffen worden door de provinciale inspectie, die daartoe de regentschapsinspectie instructies kan geven.
- d. Voor elk vak moeten minstens 10 cursisten aanwezig zijn.
- e. Elke cursist kan maximaal 3 vakken kiezen, alsmede het vak etica of minimaal 2 vakken + etica.
- f. Het cursusgeld bedraagt per vak R 2 met een maximum van R 5.
- g. Het onderwijs wordt gegeven in de vorm van causerieën.
- h. Na 3 maanden wordt de cursus beëindigd met een schriftelijk examen bestaande uit het maken van opstellen, die betrekking hebben op de behandelde onderwerpen.
Aan de geslaagden wordt een verklaring uitgereikt.
- i. Na 3 maanden bestaat er gelegenheid om de cursus voort te zetten, waarbij andere onderwerpen worden behandeld, terwijl andere cursisten kunnen worden toegelaten.
- j. Na één jaar heeft het laatste examen plaats, waarbij aan de geslaagden een diploma wordt uitgereikt.
Verwacht wordt, dat men per jaar over 20 deskundigen de beschikking zal krijgen; derhalve over 5 jaar over 100 deskundigen, hetgeen voldoende wordt geacht als reserve voor het opbouwkader van de grote steden.

VOLKSBIBLIOTHEKEN.

Elders werd de taakomschrijving van de dienst van maatschappelijke opvoeding geschetst, waarbij o.m. bleek, dat tot de bemoeienissen van deze dienst o.m. het oprichten en onderhouden van volksbibliotheken behoort.

Het behoeft geen betoog, dat het oprichten van deze bibliotheken van evident belang is voor de volksopvoeding en de opvoeding van de samenleving in het algemeen.

Eerstens zijn deze bibliotheken bedoeld om het ontwikkelingspeil te verhogen, doch daarnaast hebben deze bibliotheken ook een functie bij de bestrijding van het analphabetisme.

Betreffende bepalingen en voorschriften.

Artikel 1.

Onder volksbibliotheken worden plaatsen verstaan, waar boeken en andere lectuur beschikbaar worden gesteld voor het publiek, welke plaatsen vallen binnen de bevoegdheidsfeer van de dienst van maatschappelijke opvoeding.

Soorten van Volksbibliotheken.

Artikel 2.

1. De volksbibliotheek/A is bedoeld en bestemd voor hen met een volksschoolopleiding.
2. De volksbibliotheek/B is bedoeld en bestemd voor hen met een SMP (lagere middelbare school) opleiding.
3. De volksbibliotheek/C is bedoeld en bestemd voor hen met een SMA (hogere middelbare school) opleiding.

Desgewenst en zo nodig kan de dienst van maatschappelijke opvoeding in onderdistricten z.g. inleidende volksbibliotheken oprichten en wel voor hen, die de vervolgcursussen voor bestrijding van analphabetisme hebben doorlopen en voor hen, wier kennis niet voldoende wordt geacht voor de bibliotheek/A.

Artikel 3.

1. Bibliotheken/A en B worden opgericht op onderdistrictshoofdplaatsen.
2. Op regentschapshoofdplaatsen alsmede op hoofdplaatsen van

grote en kleine gemeenten worden bibliotheken A/B en C opgericht.

3. Z.g. inleidende bibliotheken worden in desa's of kampongs opgericht.

Contrôle.

De z.g. inleidende bibliotheken en de bibliotheken, die gevestigd zijn op onderdistrictshoofdplaatsen worden gecontroleerd door de regenschaps- of gemeente-inspectie van de dienst van maatschappelijke opvoeding; de andere bibliotheken vallen onder de contrôle van de provinciale inspectie van die dienst. Voor de bibliotheken kunnen commissies of bibliothecarissen worden aangesteld.

Artikel 4.

De grondslag van de bibliotheken zijn de Pantja Sila. De bibliotheken worden opgericht op basis van auto-activiteit van de bevolking of initiatief van de overheid dan wel door een interdepartementale samenwerking.

Artikel 5.

Het is de taak van de bibliotheken om te streven naar karaktervorming van het volk, de kennis en ontwikkeling van het volk op te voeren, alsmede bij te dragen tot de verwezenlijking van het Indonesische staatsburgerschap en de leergierigheid te stimuleren door lectuur beschikbaar te stellen.

Artikel 6.

Voor de oprichting van een z.g. inleidende bibliotheek alsmede voor de andere bibliotheken (op de onderdistrictshoofdplaatsen) moet geschikte ruimte beschikbaar zijn.

N.B. Het is voldoende om voorlopig in een onderdistrict 5 z.g. inleidende bibliotheken op te richten, alsmede 1 bibliotheek/A.

Artikel 7.

Voor de eerste uitrusting van de bibliotheken kan de overheid steun verlenen.

Artikel 8.

Zowel de z.g. inleidende bibliotheken als de bibliotheken/A worden beheerd door de commissie van maatschappelijke opvoeding van

het betreffende onderdistrict, welke commissie wederom gecontroleerd wordt door het inspectiekantoor van de dienst van maatschappelijke opvoeding van het regentschap.

De bibliotheken/B worden beheerd door het inspectiekantoor van genoemde dienst van het regentschap en gecontroleerd door de provinciale inspectie, terwijl de bibliotheken/C beheerd worden door de provinciale inspectie.

Artikel 9.

De bibliotheken ontvangen hun boeken enz. van de overheid of van andere instanties. In het laatste geval niet dan na verkregen instemming van de betrokken inspectie van de dienst van maatschappelijke opvoeding.

De inspectie van maatschappelijke opvoeding is bevoegd en ook verplicht om ongeschikte lectuur uit de bibliotheken te verwijderen.

Boeken, die niet het eigendom zijn van de dienst van maatschappelijke opvoeding, moeten apart geregistreerd worden.

Artikel 10.

Lezers van de z.g. inleidende bibliotheken en de bibliotheken/A mogen eens per week een boek lezen.

De andere bibliotheken (C en B) worden ingericht als leesalen en de boeken mogen slechts in die leesalen gelezen worden, zulks conform vastgestelde voorschriften.

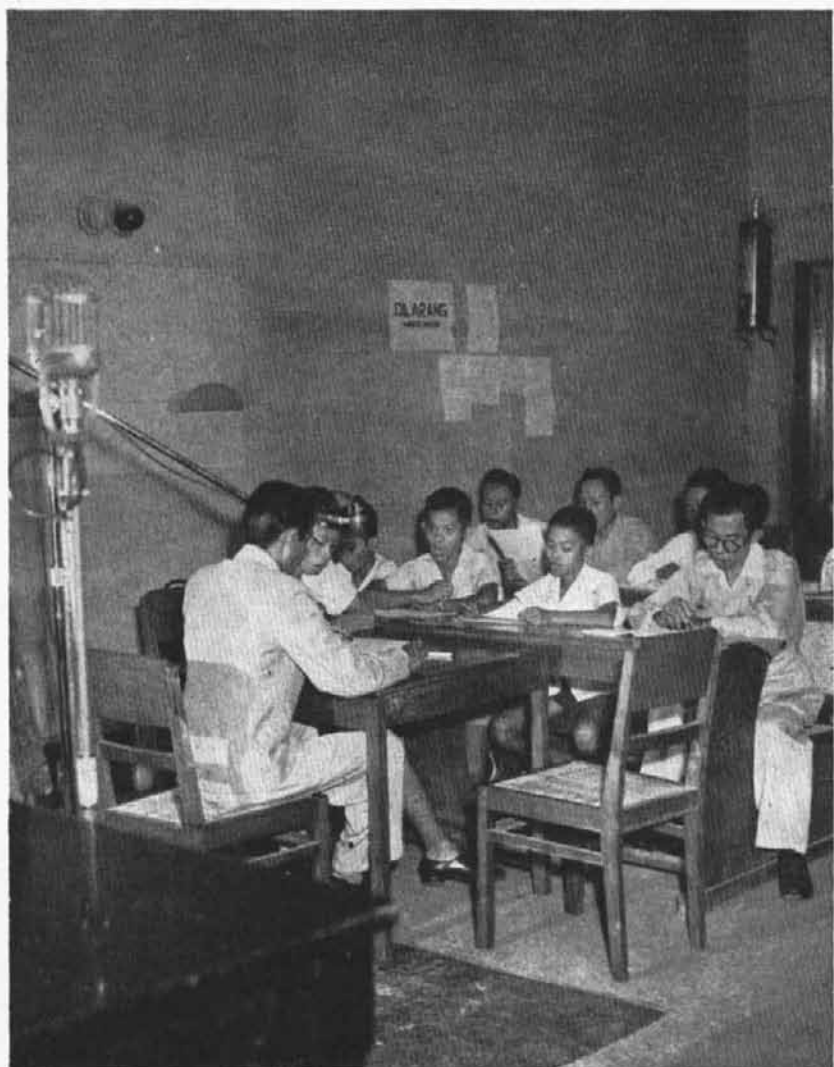
Een uitzondering hierop kan gemaakt worden voor leesgezelschappen, die tegen betaling van een bijdrage het recht verkrijgen om boeken te lenen.

Artikel 11.

Het publiek wordt in de gelegenheid gesteld zijn oordeel kenbaar te maken over boeken, die naar zijn oordeel geschikt zijn om opgenomen te worden in de bibliotheek, alsmede over boeken, die zich reeds in de bibliotheek bevinden, doch die naar zijn oordeel niet daarin thuishoren. In deze gevallen kan men geëigende voorstellen indienen bij de dienst van maatschappelijke opvoeding.

Verder is het publiek gerechtigd om constructieve voorstellen te doen of andere hulp en medewerking te verlenen.

Onderwijs via de radio.

Artikel 12.

Voor bestrijding van de kosten van de volksbibliotheken worden door het Ministerie van Onderwijs, Opvoeding en Cultuur fondsen beschikbaar gesteld, t.w. voor :

- a. de aankoop en het onderhoud van boeken enz.,
- b. kantoorkosten,
- c. subsidie's voor het houden van prijsvragen en voor het loon van de bibliothecarissen.

COMMISSIES VOOR MAATSCHAPPELIJKE OPVOEDING.

Een van de organen van deze dienst zijn de z.g. commissies voor maatschappelijke opvoeding. In deze commissies moeten de sociale krachten en wensen bijeen komen, welke de commissieleden (veelal vooraanstaande figuren) op gezamenlijke wijze in een sfeer van gezinsverwantschap kunnen bestuderen.

Het zijn deze commissies, die de wegen moeten en zullen banen voor een succesvolle maatschappelijke opvoeding.

Leidraad voor de commissies van maatschappelijke opvoeding.

Artikel 1.

De commissies heten Panitia Pendidikan Masyarakat. (Commissie voor maatschappelijke opvoeding).

Artikel 2.

De commissies worden gevormd op grond van het besluit van de Minister van Opvoeding, Onderwijs en Cultuur van 24 November 1949 No. 427/A.

Artikel 3.

Het doel van de commissies is het verkrijgen van een concentratie van vooraanstaande figuren uit de samenleving teneinde behulpzaam te zijn bij de uitvoering van maatschappelijke opvoeding, zulks in overeenstemming met de staatsidealen en in overeenstemming met de bestaande mogelijkheden.

Artikel 4.

De commissies zijn gevestigd op de onderdistrictshoofdplaatsen of op plaatsen, die door de dienst van maatschappelijke opvoeding van belang worden geacht.

Artikel 5.

De leden van de commissie zijn vooraanstaande figuren uit de ambtelijke en particuliere wereld, terwijl ambtenaren van de dienst van maatschappelijke opvoeding als adviseurs zitting hebben.

Hierbij wordt opgemerkt, dat de leden niet geacht worden een of andere organisatie te vertegenwoordigen.

Artikel 6.

- a. De voorbereidende commissie, die de taak heeft om geëigende voorstellen tot oprichting van de onderhavige commissies te doen, bestaat uit minstens 5 personen.
- b. Op het voorstel van deze voorbereidende commissie wordt, nadat bevonden is dat aan bepaalde voorwaarden is voldaan, door de betreffende inspectie van de dienst van maatschappelijke opvoeding beschikt.
- c. Deze beschikking wordt later door de provinciale of centrale inspectie bekrachtigd.

Artikel 7.

- a. De inspecties van de dienst van maatschappelijke opvoeding zijn voor alle werkzaamheden betreffende de maatschappelijke opvoeding verantwoordelijk verschuldigd aan de Regering.
- b. De onderhavige commissies zijn behulpzaam bij de uitvoering zoals bedoeld in artikel 3.
- c. Voornoemde inspecties zijn als officiële instanties verplicht er voor te waken, dat de taakuitoefening betreffende de maatschappelijke opvoeding in overeenstemming is met de principes van de dienst van maatschappelijke opvoeding.

Artikel 8.

De onderhavige commissies hebben de taak om behulpzaam te zijn bij de uitvoering van de maatschappelijke opvoeding; in het bijzonder aangelegenheden betreffende :

- a. de bestrijding van het analphabetisme en andere aanverwante aangelegenheden.
- b. de uitvoering van de cursussen voor algemene ontwikkeling (KPU-cursussen), welke cursussen bedoeld zijn om kaders te vormen voor de maatschappelijke opbouw.

In de practijk betekent het, dat de oprichting van cursussen in de desa's niet buiten het desahoofd geschiedt, maar verwacht wordt, dat, alvorens tot de oprichting wordt overgegaan, uitvoerige besprekingen en voorlichting zullen plaats hebben, opdat de maatregelen niet als een bevel of opdracht worden beschouwd.

De werkzaamheden betreffende de maatschappelijke opvoeding in de desasfeer betreffen : de bestrijding van het analphabetisme en andere aanverwante aangelegenheden, het oprichten van gelegenheden voor het houden van causerieën, id. leesgezelschappen, id. van bibliotheken, id. scholen voor volwassenen en KPU-cursussen.

Voorts heeft de commissie ook bemoeienis met jeugdangelegenheden, vrouwen- en padvinderaangelegenheden, alsmede met sport, en kinderverzorging en ouder-verenigingen.

Opeenvolgend hebben de werkzaamheden van de commissie betrekking op :

- a. het treffen van voorbereidingen en het geven van voorlichting.
- b. het oprichten van cursussen voor de bestrijding van het analphabetisme.
- c. het houden van onderzoekingen en het geven van leiding.
- d. het geven van leiding aan de onderwijskrachten van de cursussen voor de bestrijding van het analphabetisme.
- e. het verstrekken van rapporten.
- f. het houden van examens en het uitreiken van diploma's.
- g. het distribueren van leermiddelen, boeken enz.

Aan al deze bemoeienissen wordt door de inspecteur van de dienst van maatschappelijke opvoeding op actieve wijze deelgenomen, want deze functionarissen zijn tenslotte de verantwoordelijke instanties.

Artikel 9.

De commissie verkrijgt haar middelen hetzij door eigen bemoeienissen zonder, dat echter afgeweken wordt van de grondbeginselen van de opvoeding, hetzij door wettige giften zonder bindend karakter of door overheidssubsidies, waarvan de begroting jaarlijks wordt vastgesteld.

Artikel 10.

De commissie legt verantwoording af van haar financiële handelingen ten overstaan van de betrokken inspectie van de dienst van maatschappelijke opvoeding overeenkomstig door deze dienst vastgestelde richtlijnen.

Artikel 11.

Door intrekking van de betreffende beschikking, zoals bedoeld in artikel 6, worden de commissies opgeheven.

In dit geval wordt het werk voortgezet door de dienst van maatschappelijke opvoeding.

De Universiteit Gadjah Mada te Jogjakarta.

KORTE VOORGESCHIEDENIS.

Bij de Japanse capitulatie in Augustus 1945 waren de volgende hogescholen gevestigd :

te Djakarta	de medische hogeschool
te Surabaia	de tandheelkundige hogeschool
te Bandung	de technische hogeschool.

Toen deze steden begin 1946 door de geallieerden bezet werden, werd de technische hogeschool naar Jogja en de tandheelkundige hogeschool naar Malang overgebracht. Later werden te Malang nog andere particuliere hogescholen opgericht, n.l. de faculteiten voor geneeskunde, rechten en landbouwwetenschappen. Toen ook Malang in Nederlandse handen viel, werden in Juli 1947 de genoemde faculteiten overgebracht naar Solo en gedeeltelijk naar Klaten en Jogja. In die tijd waren reeds geneeskundige faculteiten gevestigd te Solo en Klaten resp. opgericht op 4 en 5 Maart 1946, voorts faculteiten voor pharmacie en landbouwwetenschappen te Klaten, welke op 27 September 1946 aldaar geopend werden op initiatief van Prof. Dr. Sardjito, die ook de leiding ervan op zich nam. Op 5 Maart 1948 werden de bestaande faculteiten te Klaten aangevuld met faculteiten voor veeartsenijkunde en tandheelkunde.

Op 24 Januari 1946 werd op initiatief van enige geleerden een comité „tot voorbereiding voor de oprichting van een nationale universiteit” gevormd. De voorzitter van het comité was Ki Hadjar Dewantoro, eerste secretaris was Mr. Soenarjo en tweede secretaris Drs. Darmosepoetro. Het comité had ten doel de vorming van een vrije nationale universiteit, als vrucht van de terzake in het volk levende wensen. Later werd het comité in een wakaf (stichting) om-

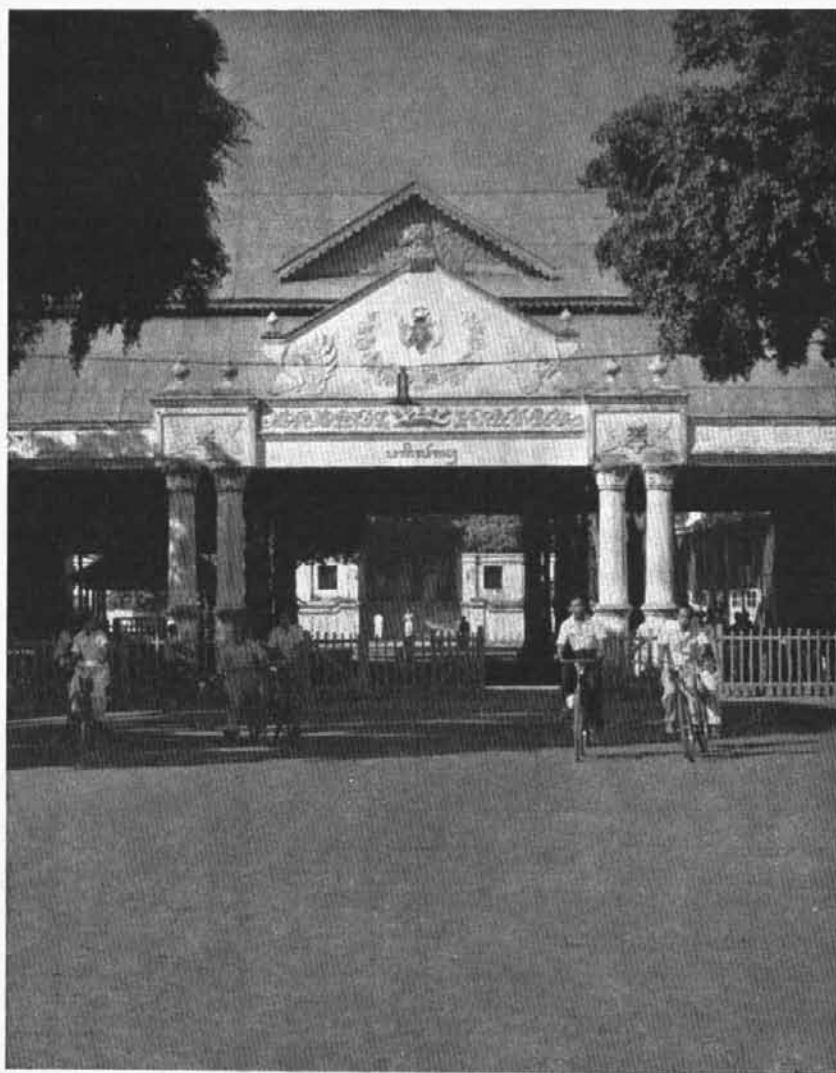
gezet, welke het recht verkreeg een universiteit op te richten; op voorstel van Mr. Boediarto zou de universiteit de naam krijgen van : Balai Perguruan Tinggi „Gadjah Mada” met voorshands slechts twee faculteiten n.l. de rechtswetenschappen en de letteren.

Het bestuur van de „wakaf” bestond uit Mr. Boediarto (voorzitter), Dr. Boentaran (Secretaris), Dr. Soekiman (Vice-voorzitter) en zeven leden. Bij de stichting werd bepaald, dat een raad van curatoren het rechtstreekse toezicht op de faculteiten zou houden. De voorzitter van de raad van Curatoren was Sultan Hamengku Buwono IX, terwijl Ki Hadjar Dewantoro als vice-voorzitter optrad. Als datum van oprichting van de universiteit werd aangenomen de 17e Februari 1946, zulks in verband met 17 Augustus 1945, de dag der proclamatie van de R.I. Tijdens een officiële bijeenkomst op 3 Maart 1946 in het KNIP-gebouw te Jogjakarta had de openbare bekendmaking plaats van de oprichting van de universiteit „Gadjah Mada”. Op 1 Mei d.a.v. werd door de president-curator de officiële bewilliging van de regering verzocht voor de oprichting van de universiteit; op dat tijdstip waren reeds 180 studenten ingeschreven voor de juridische faculteit, benevens 50 toehoorders en voor de letterkundige faculteit 80 studenten en 20 toehoorders.

Later werd de als wakaf ingestelde stichting omgezet in een officiële stichting (jajasan), waarvan de stichtingsacte door Mr. Soenarjo werd ondertekend ten overstaan van notaris Mr. Soejadi te Solo (19 November 1946). Daar voorzitter en leden van de raad van Curatoren pas op 18 Februari 1946 werden benoemd, moest als datum van oprichting in de stichtingsacte deze datum van 28 Februari opgenomen worden inplaats van 17 Februari 1946.

Volgens de oprichtingsacte bestond het bestuur van de stichting uit de volgende personen:

de Sultan van Jogja	voorzitter
Prof. Ir. R. Roosseno	vice-voorzitter
B. P. H. Bintoro	secretaris
R. Soeharto	penningmeester
K. B. P. Nototaroeno	lid
K. R. T. Mr. Said Mangoenjoedo	idem
K. R. T. Notojoedo	idem.

De ingang van de Gadjah Mada Universiteit.

De raad van Curatoren bestond uit :

de Sultan	voorzitter
Ki Hadjar Dewantoro	vice-voorzitter
K. P. H. Soerjoningrat	lid
H. Faried Ma'ruf	idem
K. R. T. Notojoedo	idem
Mr. Soenarjo	idem
Dr. Prijono	idem.

Vóór de tweede militaire actie der Nederlanders in 1948 bestonden er republikeinse instellingen voor hoger onderwijs op verschillende plaatsen en wel als volgt :

voor geneeskunde en rechten	te Djakarta
voor veeartsenijkunde	te Bogor
voor tandheelkunde, veeartsenijkunde, pharmacie, landbouw en bosbouw	te Solo en Klaten.
voorts nog te Jogja :	een academie voor politieke wetenschappen
	een academie voor de opleiding van onderwijzend personeel en een technische hogeschool.
te Solo:	een rechtshogeschool.

De genoemde instellingen voor H.O. stonden onder contróle der regering; de beide faculteiten rechten en letterkunde te Jogja maakten deel uit van de universiteit „Gadjah Mada”.

Na de terugkeer van Jogja bij de R.I. op 29 Juni 1949 werden de hogescholen te Solo en Klaten naar Jogja overgebracht. Daarna hadden onderhandelingen plaats tussen de regering en de stichting Balai Perguruan Tinggi „Gadja Mada” om te komen tot een samenbundeling van alle te Jogja aanwezige faculteiten tot één staatsuniversiteit. Dit gelukte en op 7 December 1949 werd een schenkingsacte getekend van de B.P.T. „Gadjah Mada” aan de regering; op 19 December, precies een jaar na de aanvang der tweede militaire actie, had te Jogja de plechtige opening plaats van de staatsuniversiteit „Gadjah Mada”, welke gebeurtenis o.m. werd bijgewoond door de President en de Vice-President van de R.I.

De universiteit ving haar nieuwe status aan met de volgende faculteiten :

	aantal studenten	
	m.	vr.
geneeskunde	209	40
veeartsenijkunde	8	
tandheelkunde	7	4
pharmacie	15	9
landbouw/bosbouw	59	1
rechten/letterkunde	277	52
technische wetenschappen	215	4
benevens :		
academies voor politieke wetenschappen (akademi ilmu politik-A.I.P.)	75	5
en voor opleiding van onderwijzend personeel (akademi pendidikan guru-A.P.G.)	58	15

Als gevolg van een tekort aan leerkrachten werd naderhand de A.P.G. ondergebracht bij bestaande faculteiten, en wel als volgt : de afdeling wis-, natuur- en scheikunde bij de technische faculteit,

de afdeling biologie bij de geneeskundige faculteit,

de afdeling staatsrecht en economie bij de juridische faculteit.

Later werden pogingen in het werk gesteld om te komen tot de vorming van een nieuwe faculteit (een juridische, sociale en politieke leerstoel), waartoe het nodig zou zijn de bestaande juridische faculteit uit te breiden met de A.I.P. en de afdeling staatsrecht en economie van de A.P.G..

De senaat van de universiteit „Gadjah Mada” bestond uit de volgende leden :

Prof. Dr. Sardjito	voorzitter
Prof. Mr. Drs. Notonagoro	secretaris
Prof. Mr. Djokosoetono	
Prof. Dr. Prijono	
Prof. Ir. Wreksodiningrat	

Aanstaande assistenten-apothekers.

Prof. Mr. Pringgodigdo
Prof. Z. Johannes
Prof. Dr. Abutari
Prof. Dr. Soetopo
Drs. Soeparwi
Ir. Hardjono Danoesastro.

Gedreven door de wens hun krachten ten volle te wijden aan de verdere ontwikkeling en vervolmaking van hun universiteit, hebben de studenten op 11 Januari 1950 een raad van studenten opgericht (Dewan Mahasiswa Universitas Gadjah Mada), waarvan de leden bestaan uit de senaatsvoorzitters der studentenverenigingen van de verschillende faculteiten.

De universiteit is georganiseerd volgens de Peraturan Pemerintah R.I. (regeringsbesluit R.I.) No. 37/1950, waaruit blijkt, dat de Gadjah Mada-universiteit een nationaal wetenschappelijke en culturele instelling is, die tot taak heeft op basis van de idealen van het Indonesische volk, zoals vervat in de Pantja Sila, een zedelijke mens te vormen, die bekwaam is en bewust van zijn verantwoordelijkheid ten opzichte van de wereld-welvaart in het algemeen en van de Indonesische sociale welvaart in het bijzonder. In de jaren 1949-1950 werden de grondslagen voor de universiteit gelegd, d.w.z. er werden voorbereidingen getroffen voor de aankoop van gronden ter grootte van ongeveer 1 vierkante km aan de Djalan Pakem, waarop de universiteitsgebouwen zullen worden opgericht.

Naast de bovengenoemde faculteiten werd op 23 Maart 1951 de filosofische, literaire en paedagogische faculteit geopend, alsmede de afdeling baccalaureaat van de technische faculteit.

Waren er op 1 November 1949 reeds 483 studenten ingeschreven, dit cijfer steeg op het einde van het cursusjaar in Aug. 1950 tot 986 en in Augustus 1951 tot 1785. Het aantal ingeschreven studenten bedroeg ultimo 1951 niet minder dan 3251, waaronder 15 % vrouwelijke studenten. Door de grote toename van studenten zijn de bestaande collegezalen en laboratoria reeds te klein geworden, zodat de geprojecteerde nieuwbouw aan de Pakemweg aan een grote behoefte zal voorzien. Deze nieuwbouw omvat o.m. een internaat, een recreatiegebouw en sportlokaliteiten.

Het aantal geslaagden voor het studiejaar 1949-1950 is als volgt:
(het totaal van alle faculteiten):

propaedeutisch examen	327
candidaat examen	107
doctoraal examen	24

Het aantal afgestudeerden vanaf October 1946 tot ultimo 1951 bedraagt :

rechten, sociale wetenschappen en politiek	25
technische wetenschappen	15
geneeskunde	3
tandheelkunde	3

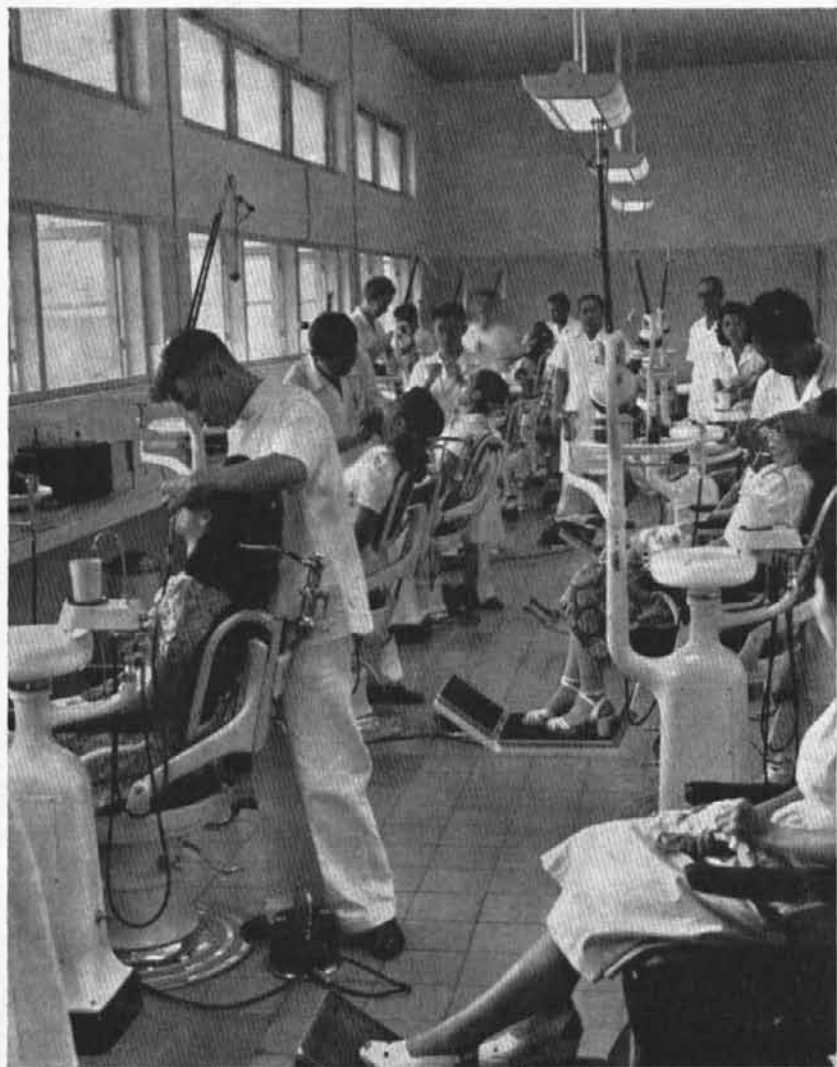
Het aantal promoties bedroeg 1, terwijl 1 doctoraat honoris causa werd verleend.

Toen in 1950 in verband met de tot standkoming van de eenheidsstaat Djakarta hoofdplaats en regeringscentrum werd, moest de vraag onder ogen worden gezien of de Gadjah Mada Universiteit eveneens voor overbrenging naar Djakarta in aanmerking diende te komen.

Het bestuur van de universiteit heeft zijn standpunt hieromtrent uiteengezet bij monde van de senaatsvoorzitter Prof. Dr. Sardjito, bij gelegenheid van diens redevoering op 22 Mei 1950, bij een officiële contactvergadering met vertegenwoordigers der gemeenschap en regeringsautoriteiten.

Tot een juiste beoordeling van deze vraag — aldus Prof. Sardjito — dient men in het oog te houden, dat een hogeschool in de eerste plaats opgericht wordt om aan de behoeften van een regionale bevolking te voldoen; bij de oprichting dient dus rekening te worden gehouden met een zeker evenwicht tussen de organisatie en uitrusting der hogeschool en het bevolkingsgetal in het betrokken gebied.

Waar West- en Oost Java in het bezit zijn van instellingen van hoger onderwijs, ligt het voor de hand, dat ook in Midden Java, met zijn steeds toenemend aantal middelbare scholen, een universiteit gevestigd wordt. Bovendien vormen Jogja en Solo een centrum van oude Indonesische cultuur, die een passende sfeer biedt voor een of meer instellingen van hoger onderwijs. Dat van deze beide plaatsen Jogja de voorkeur dient te verkrijgen behoeft wel geen betoog, indien

De tandheelkundige faculteit in Soerabaja.

rekening wordt gehouden met de bijzondere positie door Jogja ingenomen tijdens de strijd om de onafhankelijkheid. In die periode, toen Jogja het middelpunt van en de impulsen voor een verbeterd strijd verschaftte, was de stichting van een hogeschool aldaar voor de buitenwereld een teken van de kracht en vitaliteit der jonge republiek.

Echter niet alleen als symbool, doch mede als middel waardoor het de R.I. practisch mogelijk werd gemaakt de strijd voort te zetten, verdient de universiteit Gadjah Mada uit die dagen gememoreerd te worden. Het laboratorium van de universiteit heeft n.l. voortreffelijke diensten geleverd bij het herstel van beschadigde bruggen en vervoermiddelen, terwijl de draaibanken niet minder dan 500 handgranaten per dag konden afleveren.

Op het besluit van de regering de Gadjah Mada universiteit niet naar het nieuwe regeringscentrum Djakarta over te brengen hebben dan ook de volgende factoren hun invloed uitgeoefend :

1. het aantal studenten uit Jogja en omgevende plaatsen is voldoende om het bestaan van een universiteit aldaar te rechtvaardigen;
2. Jogja is een cultureel centrum;
3. de universiteit Gadjah Mada dient in Jogja gevestigd te blijven als een blijvende herinnering aan de periode van de vrijheidsstrijd.

Het uiteindelijke doel van het bestuur is van de universiteit „Gadjah Mada” te maken een instelling van hoger onderwijs, die zich met zusterinstellingen in het buitenland volledig kan meten, niet alleen in haar streven tot het verschaffen van wetenschap in de meest uitgebreide zin des woords, maar ook tot het dienen van de welvaart en de werken des vredes over de gehele wereld.

De Marine van de Republik Indonesia.

(Angkatan Laut Republik Indonesia = ALRI.)

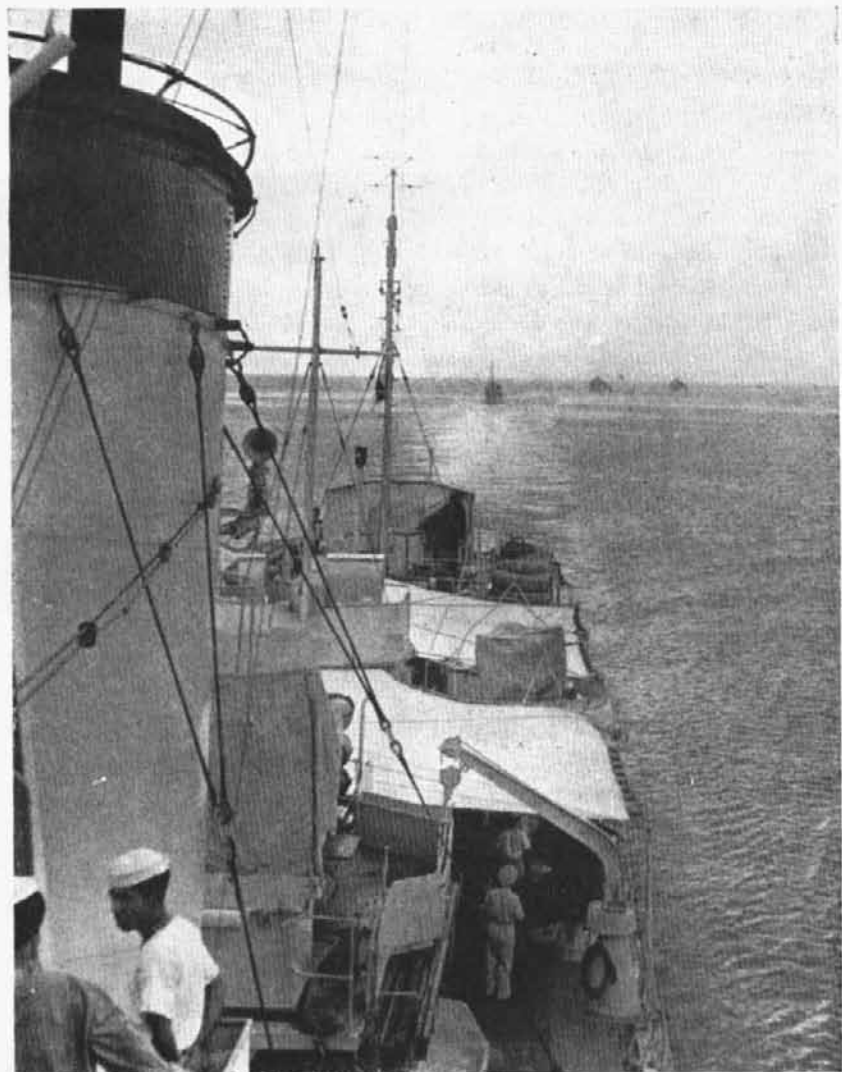
VOORGESCHIEDENIS.

Op 10 September 1945 werd te Djakarta opgericht de organisatie voor de volksveiligheid, afd. zeemacht (Badan Keamanan Rakjat Bagian Laut), welke organisatie onder leiding stond van M. Pardi, daarbij geassisteerd door Surjadi Handjoputro en Martadinata. Ook te Semarang werd door een groep jongeren, ex-zeelieden van een Japanse maatschappij, een organisatie in dezelfde trant opgericht. Op 14 September werd daar een BKR afd. Zeemacht opgericht, onder leiding van R. Sumarmo en M. Natzir als zijn assistent. Afdelingen hiervan werden gesticht o.a. te Pekalongan op 26 September 1945, te Tjilatjap op 28 September 1945 en in Tegal op 30 September 1945. Bovendien hadden zich tevoren reeds een aantal ambtenaren van de Marinehaven te Surabaya-Udjung verenigd en aan de autoriteiten van de Japanse marine de overdracht geëist van hun bevoegdheden; dit geschiedde op 22 Augustus 1945.

Om de werkzaamheden te vergemakkelijken werd een Nationaal Comité Marine-etablissement (Comite Nasional Indonesia Penataran Angkatan Laut) opgericht, terwijl de afdeling vrijwilligers omgezet werd in Angkatan Muda Penataran Angkatan Laut. Algemeen leider ervan was Mohd. Effendi. De voornaamste taak van beide genoemde organen was het in bewaring houden van alle aan de R.I. overgedragen eigendommen van de Marinehaven Udjung en het voortzetten der werkzaamheden, desnoods zonder loon. De gevechten in de stad Surabaya maakten de positie van het volksleger afd. Zeemacht nog hechter en later werd de naam ervan veranderd in Angkatan Laut (Zeemacht).

Op 9 Juli 1946 werd te Lawang een conferentie van de gehele

*Een gezicht op het vlaggeschip van de Marine „Gadjah Mada”
tijdens een manoeuvre.*

zeemacht (ALRI) gehouden, bijgewoond door de President en de Vice-President, de Minister van Defensie en andere militaire autoriteiten. Daar werd het besluit genomen, dat het hoofdkwartier van de Zeemacht te Lawang gevestigd zou worden, terwijl het onderhoofdkwartier te Jogja zou zetelen. Niet lang daarna werd de samenstelling van het Hoofdkwartier wederom gewijzigd, in een algemeen hoofdkwartier, waarvan de organisatie als volgt was :

1. het algemeen hoofdkwartier te Jogja voor de regeling van tactische en technische kwesties, benevens de inlichtingendienst;
2. het Ministerie van Defensie Afd. Marine te Lawang voor de administratie en de organisatie.

Pas na de Nederlandse militaire actie in Juli 1947 werd door de Marineraad wederom een reorganisatie voorgesteld, welke noodregeling op 28 Juli van dat jaar door de President werd goedgekeurd. Aldus werd de hoogste leiding der ALRI definitief vastgesteld, die voor alle marinezaken verantwoordelijk is. Op 17 Maart 1948 werd de reorganisatiecommissie ALRI door de Minister van Defensie a.i. M. Hatta ingesteld, waarna tenslotte Kolonel Subiakto als Chef Staf de gehele leiding van de ALRI werd toevertrouwd.

De huidige Marine en haar ontwikkeling sinds 27 December 1949.

Hetgeen tot heden toe bereikt werd moet beschouwd worden als een eerste onderlaag van de opbouw, die uiteraard geconsolideerd en verder uitgebreid dient te worden. Hierbij zijn twee factoren van groot belang, welke als leidraad kunnen dienen voor de verdere opbouw der marine :

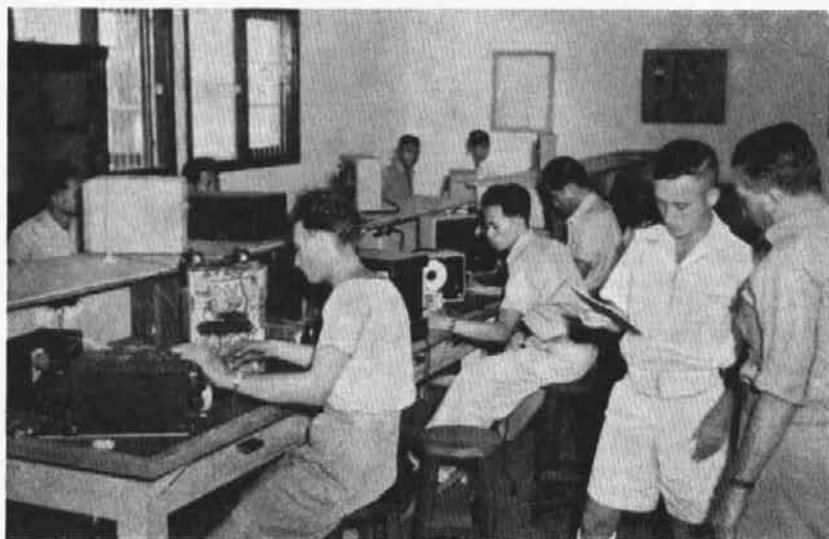
1. mankracht, en
2. het materiaal.

De oppervlakte van Indonesië is 1.904.000 km², het aantal ingezetenen bedraagt 75.000.000, terwijl de totale kustlengte ongeveer 22.300 zeemijlen bedraagt. Indonesië moet dus tot de grote zee-mogendheden gerekend worden, mede vanwege het grote aantal eilanden, waaruit het uitgestrekte gebied bestaat.

De hulpverlening door de Koninklijke Marine werd in December 1950 beëindigd met uitzondering van de Mijnenveegdienst en Missie voor opleiding en adviezen; in Februari 1951 werd ook de patrouillegang gestaakt. Het Marine-etablisement werd ingevolge de

RTC-overeenkomst overgedragen en de naam gewijzigd in Penataran Angkatan Laut (PAL).

Sedert de proclamatie van 17 Augustus was de ALRI reeds in het bezit van houten schepen uit de Japanse tijd; zij waren te Semarang en te Surabaya gestationneerd, maar raakten alle verloren tijdens de militaire acties van 1947 en 1949. Dank zij de vasthoudendheid van de leiding, werd een organisatie voor de Zeemacht opgericht, bestaande uit een Centrale Staf en onderdelen, zoals het Territoriaal

De marconistenopleiding van de A.L.R.I.

Commando, een Mobiel Commando, terwijl ook een Onderzeedienst en een Mijneveegdienst werden ingesteld. Maritieme commando's werden ingesteld te Surabaya, Belawan, Djakarta; een kustpatrouilledienst te Tandjung Uban, een inspectiecommando (Daerah Perwira Pemeriksa) te Pontianak. Te Sabang werd een ALRI-station ingericht en te Makassar een Stadsdienst.

De volgende schepen werden overgedragen :

1 Jager (van de K.M.), 4 korvetten (van de K.M.) 5 L.C.I. (van de Onderzeedienst), 6 schepen van het type A (van de Dienst van

Scheepvaart) 2 M.L. (speedboat), aangekocht : 5 schepen type Flores en Semeroe (van de Z.K.), 27 PP-schepen (6 van de K.M., 21 van de Onderzeedienst), 2 sleepboten (1 van het Marine Etablissement en 1 van Z.K.), 1 werkschip duikbedrijf en 6 werksloepen (van het Marine Etablissement), 1 supply schip (Marine Etablissement), 7 communicatieschepen (K.M.), 4 air sea rescu boats (K.M.), 2 motorpontons (K.M.), 11 kleine motorboten (K.M.), 2 landingsvaartuigen (K.M.), totaal 80 vaartuigen.

In 1951 werden de volgende schepen aangekocht :

1 Jager Tjerk Hiddes van Nederland, 1 supply schip de R.I. Biscaye van Nederland, 1 tanker de R.I. Tjepu van Zweden; twee kleine jagers de R.I. Alu-Alu en de R.I. Tenggiri. Andere reeds bestelde schepen werden nog niet afgeleverd.

Het personeel van de ALRI bestond in 1951 uit 5000 militairen en 2000 burgers. Hieronder volgt een vergelijking met andere vloten van buitenlandse mogendheden, zoals opgesteld door Majoor Djeilani, de officier van opleiding ALRI.

	Indon.	Engeland	Nederl.
Personeel (militair)	5.000	50.000	8.000
Materieel (bruto tonnage)	11.400	1.500.000	100.000
Gebied in km ²	1.904.346	231.170	37.911

Uit deze gegevens blijkt wel zeer duidelijk, dat onze vloot bij lange na niet is wat zij dient te zijn.

Overeenkomstig de plannen van 1951 werd de marine in dat jaar aangevuld met het volgende materiaal : 1 jager, 6 patrouilleschepen, 4 mijnenvegers, 1 L.S.T., 1 proviandschip, 1 hydrograaf en 1 tanker, dus totaal 15 schepen. Er werd dan ook hard gewerkt door onze Marineleiding om dit resultaat te bereiken. Belangrijke factoren zijn de kwaliteit van het personeel en de kwestie van het materiaal, waarmee steeds rekening moet worden gehouden.

In verband hiermee verdient zeer de aandacht hetgeen Kolonel Subiakto, chef van de Marinestaf op 5 October o.m. gezegd heeft : „De organisatie van onze Marine moet geconsolideerd worden, opdat de werkzaamheden naar behoren verricht kunnen worden. De bekwaamheden van elk lid der Marine dienen opgevoerd te worden, het materieel moet aangevuld en vervolledigd worden. Wij hebben een

Indonesische Adelborsten worden in Den Helder opgeleid.

grote achterstand; wij hebben daarom nog steeds een revolutionnaire geestesgesteldheid nodig. Alleen door snel en hard te werken, door een dynamische geest, vol initiatief, durf en oprechtheid, kunnen wij die achterstand inhalen”.

Opleiding.

Eerste noodzaak is de verhoging van het peil van het Marinepersoneel, welke opgave met energie aangepakt moet worden door de Marineleiding. Van elementair belang is de opleiding, waarvan alles afhangt; een juiste opleiding doet de fysieke, de morele en de intellectuele elementen bij het personeel tot volle ontwikkeling komen, waardoor een corps verkregen kan worden, bezielde met een gezonde geestdrift en een besluitvaardigheid, welke de trots van de Marine zal uitmaken.

Om de kwaliteit van het corps tot het internationale peil op te voeren, worden de cadetten geregeld naar het buitenland gezonden, waar zij de gelegenheid krijgen hun speciale en andere kundigheden uit te breiden en aan te passen aan de moderne eisen. Evenals in 1950 werd ook in September 1951 een groep cadetten uitgestuurd ter bestudering der volgende onderwerpen: de luchtvaart, de zeevaart, techniek en electrotechniek en de administratie. De binnenlandse opleiding geschiedt o.a. in de vorm van applicatiecursussen in de kazernes en het Marine Instituut te Surabaja, alwaar officieren en onderofficieren opgeleid worden. Ook worden herhalingscursussen gegeven aan de oudere leden van het personeel. Buiten de genoemde opleidingen (studies) in binnen- en buitenland, wordt gestreefd naar afronding van de opleiding door middel van verschillende plaatselijke cursussen, zoals bij het Maritieme Commando Djakarta Raya:

- een cursus S.M.P. (middelbaar onderwijs),
- een cursus voor algemene ontwikkeling,
- een rechtskundige cursus,
- een cursus Engelse taal,
- een applicatie-cursus;

bij het Maritieme Commando Belawan:

- een cursus Sekolah Rakjat (lager onderwijs) en
- twee cursussen middelbaar onderwijs (S.M.P. en S.M.A.).

De genoemde cursussen worden verzorgd door de Dienst van

Sportbeoefening door leden van de Marine.

De Chef Staf van de weermacht en de Chef van de Zeemacht, Gen.-Majoor Simatupang en Kolonel Subjakto (links en midden) slaan een manoeuvre gade.

Welfare en Opvoeding van de ALRI (Djawatan Kesedjahteraan SCAL dan Pendidikan).

Niet alleen wordt aandacht geschonken aan een juiste wetenschappelijke en speciale opleiding, maar ook op het moreel der cadetten wordt gelet; dit is een belangrijk element bij de opleiding der strijdkrachten in Indonesië. Op dit gebied zijn er verschillende mogelijkheden beschikbaar o.m. sport en recreatie, bibliotheken en andere wijzen van ontspanning.

Kazernering.

Een gezonde geest huist in een gezond lichaam; dit gezegde vormt een der eerste richtlijnen van de Marineleiding: de gezondheidsverzorging van het personeel. Tot dit doel worden op de diverse marine-etablisementen kazernes opgericht, voorts op daarvoor geschikte plaatsen vacantieverblijven, bijv. op de Puntjak, te Malino, te Batu en te Brastagi. Op 17 Juni 1951 werd tevens een ALRI sanatorium te Batu opgericht.

De ALRI oefent een veelomvattende taak uit, welke bij het grote publiek weinig bekend is. Vanuit Tg. Uban en Belawan worden talrijke patrouillediensten door de ALRI verricht, waar goede resultaten bereikt worden bij de contrôle op de smokkelscheepvaart. Voorts heeft de ALRI een belangrijk aandeel gehad bij de oplossing van de Andi Aziz-affaire in Zuid-Celebes en de operatie Zuid Molukken. Dit alles maakt het duidelijk, dat Indonesië een sterke zeemacht zeer van node heeft.

Behalve deze politietaak, streeft de Marineleiding naar de vervulling van haar primaire taak, dat is de defensie. Hierop dient in de eerste plaats de opleiding van het personeel en de aanvulling van het materieel gericht te zijn. Te dien einde worden militaire missies naar het buitenland gestuurd; dit jaar werd Majoor Djeilani met enkele leden van de landmacht naar Birma gezonden, teneinde de toestanden aldaar op maritiem gebied te bestuderen. Dit is noodzakelijk ter verkrijging van vergelijkingsmateriaal voor onze strijdkrachten. Omgekeerd toont het buitenland een toenemende aandacht voor de Republiek Indonesië, hetgeen blijkt uit de officiële bezoeken uit het buitenland. In Juni 1950 hebben wij de marine van India hier mogen begroeten, gevolgd door een officieel bezoek van de Portugese marine

in December van hetzelfde jaar. Van grote betekenis was het officiële bezoek van de Pakistanse marine in 1951, n.l. de oorlogsbodem Shamsher onder commando van kapitein M. Asif Alavi. Belangrijk niet alleen tot het aanhalen der vriendschapsbanden, maar ook omdat niet minder dan 2500 Pakistaners aan onze zijde meegevochten hebben in de bevrijdingsstrijd van 1945-47-49.

Wat moet er in 1952 verricht worden? In de eerste plaats consolidatie van de in vorige jaren bereikte resultaten, voorts aanvulling en verbetering van het materieel, al welke zaken door de marineleiding verzorgd kunnen worden. Maar daarnaast en bovenal is het noodzakelijk dat het volk zich van zijn verantwoordelijkheid bewust wordt, een verantwoordelijkheid voor het land en voor een goede, goed functionerende en sterke zeemacht van Indonesië.

Aanschaffingen in Europa.

In een ander artikel is terloops gezegd, dat tot de bemoeienissen van de Afdeling Economische Zaken van het Kantoor van de Vertegenwoordiging van de Republiek Indonesia mede behoort de goederenvoorziening ten behoeve van de Indonesische Overheid. In onderstaande beschouwing moge daaromtrent het volgende worden opgemerkt.

Was in 1920 de situatie op het gebied van de goederenvoorziening ten behoeve van het voormalige Nederlands-Indische Gouvernement van dien aard, dat — rekening houdende met de beschikbare regeringsapparatuur, de positie van het import-apparaat in Nederlands-Indië en de ontwikkeling van de inheemse fabrieks- en nijverheidsindustrie daar te lande — de noodzaak werd gevoeld de aankoop van regeringsgoed zowel op de binnen- als buitenlandse markt geleidelijk te centraliseren. Dit resulteerde in de oprichting van de Indische Centrale Aanschaffingsdienst (I.C.A.), die in samenwerking met en van gelijke standing als het Technisch Bureau van Koloniën te 's-Gravenhage, resp. het Koloniaal Etablissement te Amsterdam — beide ressorterende onder het vroegere Nederlandse Ministerie van Koloniën — de aankopen van regeringsgoed ten behoeve van alle departementen van het N.I. Gouvernement verzorgde.

Aangezien zich in die tijd hoegenaamd geen bijzonder ingewikkelde problemen voordeden op handelspolitiek-, monetair- en valuta-gebied, terwijl t.a.v. de goederenimport de kwestie van invoerbeperking, licensiëring en contingentering practisch geen belangrijke rol speelde, werd 's Lands aankooppolitiek grotendeels beheerst door de wet van vraag en aanbod en hadden de hogergenoemde aankooporganen van het N.I. Gouvernement hoofdzakelijk tot taak er voor zorg te dragen, dat de geplaatste bestellingen technisch goed verantwoord waren en behoorlijk werden uitgevoerd.

Als gevolg van de toenmalige staatkundige verhoudingen, die uiteraard hun stempel hebben gedrukt op het ruil- en goederenver-

keer tussen Nederland en Nederlands-Indië, werd bij orders van laatstgenoemd gouvernement een bepaalde voorkeur gegeven aan Nederlands fabrikaat boven ander buitenlands fabrikaat. Bovendien werd door de economische verbondenheid tussen beide landen enerzijds en hun gelijkgerichte belangen anderzijds het leeuwenaandeel van de goederenvoorziening betrokken van of geleid over de Nederlandse handel en industrie.

De toenemende vraag van het N. I. Gouvernement naar importgoederen in de daaropvolgende jaren, gepaard aan een sterke vermeerdering van beperkende, beschermende of bemoeilijkende regeringsmaatregelen op im- en exportgebied, had tot gevolg, dat meer dan tevoren behoefte werd gevoeld de goederenaankopen voor de Overheid in handen te leggen van speciaal voor die taak berekende regeringsorganen. De werkingssfeer van I.C.A., Technisch Bureau en Koloniaal Etablissement breidde zich in de loop der jaren geleidelijk uit, terwijl het aanschaffingswerk, dat aanvankelijk voornamelijk een technisch karakter droeg, gevoegelijk een meer commercieel aspect begon aan te nemen.

Na de capitulatie van Japan in 1945 werd door de heersende omstandigheden niet dadelijk overgegaan tot herinstelling van de tijdens de Japanse bezetting geliquideerde I.C.A. Bij verschillende departementen ontstonden gedecentraliseerde aankoopbureaux en eerst einde 1947 werd door de Nederlands Indische Regering een begin gemaakt met de wederoprichting van een centrale aanschaffingsdienst, die onmiddellijk weer contact opnam met de vroegere regeringsaankoopbureaux in Nederland.

Hoewel in feite gestreefd werd naar centrale aankoop, is deze doelstelling in de periode tot aan de Souvereiniteitsoverdracht niet ten volle verwezenlijkt geworden.

Bij de Souvereiniteitsoverdracht heeft de Indonesische Regering t.a.v. de goederenvoorziening voor de Overheid zich scherp gerealiseerd, dat :

- a) er enerzijds een ontzaglijk tekort aan verbruiks- en kapitaalgoederen bestond op elk gebied, anderzijds een door de oorlog over de gehele wereld sterk ingekrompen productieapparaat niet in staat was de noodzakelijke behoefte aan deze goederen op korte termijn te fabriceren;

- b) de goederenvoorziening van Indonesië volledig moest worden aangepast aan de aldaar gevolgde economische politiek;
- c) het zwaartepunt van de aanschaffingspolitiek moest worden verlegd naar Indonesië;
- d) een behoorlijk deviezenbeheer slechts mogelijk was bij een centrale contrôle;
- e) de personeelsbezetting van de regeringsdiensten van dien aard was, dat versnippering van krachten door decentralisatie vermeden moest worden, zodat doelbewust gestreefd is naar centralisatie van deskundigen en coördinatie van werkzaamheden.

Bij de ten uitvoerlegging van het programma, dat zij zich in dit opzicht gesteld heeft, en dat in de gegeven omstandigheden in étap-pes moest worden afgewerkt, is successievelijk overgegaan tot doorvoering van het systeem van centrale aankoop van civiele verbruiks-goederen t.b.v. de Regering middels het Kantor Pusat Pembelian (KAPP) te Djakarta, welke instantie in deze optreedt als uitvoerder van de door het Ministerie van Economische Zaken der R.I. terzake uitgestippelde richtlijnen.

In het kader van het hierboven ontwikkelde regeringsprogramma is in December 1950 in Nederland een samenvoeging tot stand gekomen van het door de Nederlandse Regering aan de R.I. overgedragen Technisch Bureau en het Koloniaal Etablissement in de vorm van een Bijkantoor van het KAPP, gevestigd Westerdoksdijk 2 te Amsterdam. In analogie met de organisatie in Djakarta, waarbij het KAPP is ondergebracht bij het Ministerie van Economische Zaken, is dit bijkantoor gesubordineerd aan de Directie Economische Zaken te 's-Gravenhage, met het oog op de noodzakelijke coördinatie in het economisch en handelspolitiek bestel.

Het Bijkantoor van het KAPP te Amsterdam is aanschaffings-technisch te beschouwen als voorpost in Europa van het Hoofdkantoor KAPP in Djakarta. Als zodanig treedt het op namens of indien nodig zelfs als KAPP Djakarta. Het verricht niet alleen de gewone routine-aankoopwerkzaamheden, waartoe het handelscontacten opneemt met fabrikanten, exporteurs en leveranciers in Europa, doch regelt ook de afnamekeuring van de goederen vóór afscheep, de financiële afwikkeling van de betalingen en de verscheping naar de bestemmingshaven(s) in Indonesië.

Strekte het marktgebied van het Bijkantoor KAPP Amsterdam zich aanvankelijk uit over geheel Europa, waarbij zijn aanschaffingstaak geheel gecentraliseerd was in Amsterdam, sinds December 1951 is een nieuwe fase in de aankooporganisatie der R.I. in Europa ingetreden. Teneinde het direct handelscontact en het rechtstreeks ruilverkeer met verdragslanden te bevorderen, wordt bij de regeringsaankopen gestreefd naar mede-inschakeling van de economische instanties, welke bij de verschillende Ambassades en Gezantschappen der R.I. in Europa zijn geaccrediteerd. De mede-inschakeling van genoemde instanties beoogt een versterken der commerciële relaties met verdragslanden, waarbij middels regeringsaankopen in het betrokken marktgebied, welke worden geleid via bedoelde R.I.-vertegenwoordigingen, men hoopt te bereiken, dat er op economisch gebied nauwer contact wordt gelegd tussen de landen onderling. Dit zal ongetwijfeld mogelijk zijn, doordat via genoemde R.I.-vertegenwoordigingen wederzijds een intensieve kennis van de regionale en landelijke handelsverhoudingen, de im- en export-mogelijkheden en de economische belangen van de betrokken landen verkregen kan worden.

De uitbouw van het regeringsaankoopapparaat in Europa verkeert uiteraard nog in het beginstadium. Voorshands zullen de R. I.-vertegenwoordigingen zich moeten beperken tot marktanalyses, registratie van leveranciers, bemiddeling bij het aanknopen van rechtstreekse handelsrelaties met Indonesië e.d..

Bij deze nieuwe ontwikkeling blijft echter het Hoofdkantoor KAPP Djakarta als centraal aanknopingspunt van de regeringsaanschaffingspolitiek gehandhaafd, van waaruit de aanvragen uitgaan en waar de offertes centraal terugkomen.

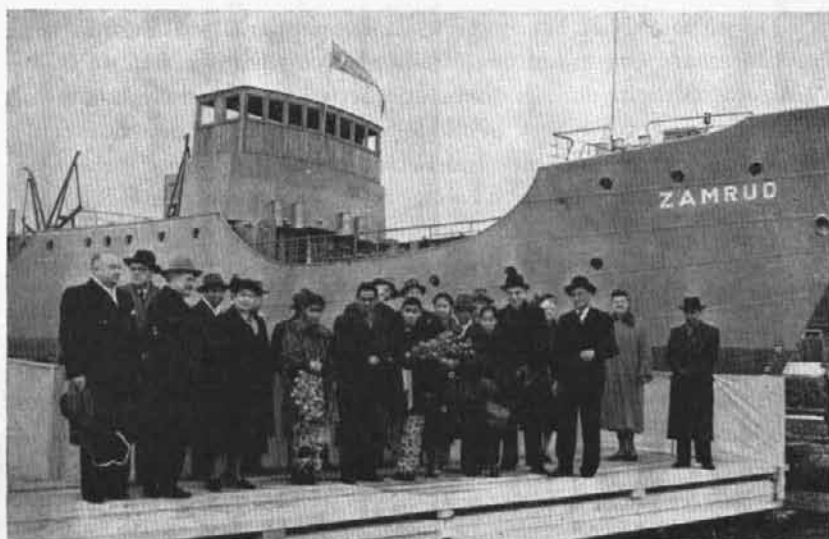
In Februari van dit jaar heeft de Indonesische Regering bij Regeringsverordening No. 7/1952 uit een oogpunt van deviezenbezuiniging en van ontwikkeling van de fabriek- en nijverheidsindustrie in Indonesië een regeling in het leven geroepen voor de aankoop van goederen ten behoeve van de bevoorrading van 's Lands diensten en bedrijven.

Allereerst werd ingesteld een interdepartementale commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van diverse ministeries, genaamd

de Panitia Pembelian Negara, (Landsaankoopcommissie), die beoordeelt of en in hoeverre de goederen in het buitenland mogen worden aangekocht. Voorts is bij deze aankopen voorgeschreven, dat — behoudens incidentele uitzonderingsgevallen — de procedure moest worden geleid via het Kantor Pusat Pembelian (KAPP) Djakarta, welke instantie bij dit werk niet alleen de import, doch uiteraard ook zijn voorposten in het buitenland inschakelt.

Vanzelfsprekend wordt door deze regeringsverordening de bemoeienis van de Directie Economische Zaken resp. het Tjabang KAPP in Nederland, alsmede die van de economische afdelingen bij de onderscheidenlijke Ambassades en Gezantschappen der R.I. in overig Europa op het gebied van regeringsaankopen in belangrijke mate verhoogd.

Aan vorenstaande beschouwing mogen nog enkele cijfers worden toegevoegd, ter illustratie van het aantal en de omvang van de via het Tjabang KAPP Amsterdam in Europa geplaatste of aldaar behandelde regeringsorders na de Onafhankelijkheid van Indonesië.

De „Zamrud” is een van de coasters die door Indonesië in Nederland zijn besteld. Hier ziet men de vorige wvd. Hoge Commissaris Mr. Djoemhana en gezelschap bij de tewaterlating.

	Op 31 December 1950 nog in behandeling	In 1951 geplaatst.
bestellingen Aantal	254	981
Nf.	22.003.034,22	32.284.471,32
DM.	98.571	189.103
£	83.435/3/8	223.074/10/-
Zkr.	32.870	1.274.102
\$	2.564.82	62.487.06
Sfr.	982.385	2.082.319
Fr.	3.707.510	14.933.716
frc.	6.904.632	1.547.353
NKr.	---	1365
DKr.	---	4125

Naast deze specifieke aanschaffingen wordt zijdens het Tjabang KAPP Amsterdam in opdracht van de Indonesische Regering nog technisch toezicht uitgeoefend op en eindkeuringen verricht van diverse grote orders, welke in het kader van het programma op het gebied van scheepsbouw, spoorwegbouw, wegebouw, electriciteits-uitbreiding, mijnbouw, enz. sinds de voorgaande jaren in opdracht zijn gegeven aan fabrieken, werven, constructiewerkplaatsen in diverse landen van Europa.

Om enkele voorbeelden te noemen : de order van 1 bebakeningsvaartuig en 63 andere vaartuigen van diverse tonnage voor Scheepvaart; 100 stoomlocomotieven, 100 passagiersrijtuigen, 1000 goederenwagens en grote partijen bovenbouw materiaal voor de Spoorwegen; baggermolens voor het Havenwezen; draglines, pompaggregaten, enz. voor Openbare Werken; centrales en waterkrachtwerken voor het Electriciteitswezen; mijnloco's en mijninstallaties voor Mijnbouw; een zoutbriketteninstallatie voor de Zoutregie; landbouw gereedschap voor de Landbouw; enz., enz..

Moderne letterkunde in Indonesië.

Alvorens het moderne Indonesische proza te bespreken verdient het aanbeveling om een korte beschouwing te geven over het proza van de oude Maleise literatuur, het proza dus, dat aan het moderne proza is voorafgegaan.

In het algemeen wordt het oude proza vertegenwoordigd door de hikajats. Onder hikajats worden verschillende vormen van proza verstaan, maar grotendeels zijn ze zeer langdradige en fantastische verhalen, waarin verschillende soorten van wonderen, schier eindeloze avonturen van koningszonen en vorsten, alsmede ontelbare oorlogen de hoofdschotel vormen.

Kortom de hikajats brengen ons in een droomwereld en doen de lezer en hoorder vluchten voor de realiteit van het leven. Het oude proza was dan ook geen individuele schepping, maar was een product van de oude samenleving. Evenals de poëzie was het oude proza een collectieve schepping. Vandaar dan ook, dat de namen van de scheppers vaak niet bekend waren. Langzaam maar zeker kwam hierin verandering. Verschillende factoren zijn oorzaak geweest van het ontstaan van het moderne Indonesisch proza. Gesteund door het Nederlandse gezag in Indonesië en door het Engelse op het Maleise schiereiland heeft Westerse beïnvloeding plaats gehad.

Een tweede factor is het ontstaan van een Indonesische pers. De krant, een Westers product, brengt het dode proza tot nieuw leven. Het vluchtige leven van alle dag; het bericht vraagt om uitdrukking, eerst in de langdradige verhaaltrant van het oude proza van de hikajats, later kort en krachtig, scherp en helder; er komt een nieuwe stijl en het nieuwe proza is geboren.

Een derde factor, die het nieuwe proza deed ontstaan was de instelling van een Commissie voor de Volkslectuur in 1908, welke commissie aanvankelijk bestemd was om in de behoefte van lectrur

te voorzien van leerlingen en oud-leerlingen der tweede klassescholen en later om een baken te zijn in de moderne wereld met zijn nieuwe behoeften.

De Commissie begint met de geliefde hikajats uit te geven, die, hoewel oud van inhoud en van karakter, door de vorm van uitgave gemoderniseerd leken. Door vertalingen van Nederlandse en andere Europese werken brengt de Commissie het Westerse literaire leven nader bij het Oosterse gemoed. De lectuur werd op overheidskosten gedrukt en in de beginne onder de bevolking gratis verspreid. Daarnaast werden aan de overheidsscholen bibliotheken verbonden, waar boeken tegen een zeer lage retributie werden uitgeleend.

Het karakter van de aldus verspreide lectuur betrof :

1. Kinderlectuur.
2. Ontspanningslectuur, alsmede lectuur ter vermeerdering van de algemene ontwikkeling voor volwassenen.

Buitendien gaf men een drietal tijdschriften uit met name :

1. „Pandji Pustaka” (in het Maleis).
2. „Kedjawen” (in het Javaans).
3. „Parahijangan” (in het Sundanees).

In 1917 onderging de organisatie wegens haar groei een grote uitbreiding, terwijl de naam veranderd werd in „Balai Pustaka”.

Sedert 1925 begint men in Indonesische jeugdkringen het Maleis als eenheidstaal te beschouwen. De culturele idealen van het Javaanse jeugdverenigingsleven ontmoeten die van de andere insulaire jeugdbonden, voornamelijk die van „Jong Sumatra”.

Het jaar 1930 brengt de oprichting van Indonesia Muda, de fusie van de bestaande jeugdverenigingen met een eenheidscultuur en een eenheidstaal, de „kebudajaan Indonesia” en de „bahasa Indonesia”. Allen waren het er over eens, dat het Maleis als basis moest dienen voor de „bahasa Indonesia”.

Resumerend kan vooropgesteld worden, dat via genoemde factoren een nieuw proza ontstond, dat, door Volkslectuur gecultiveerd, moderne romans deed ontstaan.

Buiten dit gouvernements-uitgeversbureau is er ook nog wel enig letterkundig leven te bespeuren, doch dat is van weinig betekenis.

PUDJANGGA BARU.

Een definitieve stoot tot het ontstaan van het tegenwoordige moderne proza gaf de oprichting van het letterkundige tijdschrift Pudjangga Baru.

De tijden waren eindelijk rijp geworden. Van de plannen tot oprichting van een vereniging werd voorlopig afgezien, om de praktische moeilijkheden, die er aan verbonden waren. Maar wij zullen straks zien, dat het idee in een andere vorm toch gedaante heeft gekregen. Men was vol enthousiasme, maar dat was dan ook het enig kapitaal, want geld had men niet.

Op 29 Juli 1933, verscheen het eerste nummer van het tijdschrift, dat „Pudjangga Baru” heette. In 1938 vierde Pudjangga Baru zijn eerste lustrum. De strekking van dit tijdschrift moet beschouwd worden als een gebeurtenis van de eerste orde, want Indonesië had te voren nooit een letterkundig tijdschrift gekend, zodat men een eigen traditie kon gaan opbouwen, zonder dat men behoefde terug te grijpen naar ervaringen van vroegere generaties.

Daarbij dient men te beseffen, dat Pudjangga Baru te Djakarta verscheen, het Westerse ontmoetingscentrum bij uitnemendheid van uit- en inheemse volkeren en niet bijv. aan de hoven van Sumatra's Oostkust of Riau. Deze plaats van oprichting was een factor van betekenis voor het ontstaan en de verdere ontwikkeling van het moderne Indonesisch proza. Daarbij was Pudjangga Baru zeker als een ontmoetingspunt te beschouwen van mensen afkomstig uit de hele archipel en van mensen van diverse pluimage. Voorts en tot begrip van deze ontwikkeling dient men te weten, dat tevens in Pudjangga Baru de culturele idealen bijeen kwamen, die sedert 1917 merkbaar waren en die zich sedert 1930 verruimd hadden tot de principe's van een Indonesische eenheidscultuur.

Uit het voorgaande blijkt, dat het toenmalige literaire leven een deel vormt van het algemene nationale réveil. Kortom om met een paar woorden het karakter van Pudjangga Baru te schetsen moge verwezen worden naar een uitspraak van Takdir Alisjahbana (één van de oprichters): „Pudjangga Baru met de nadruk op baru (nieuw) is een reactie op Pudjangga lama (oude dichters).

Hij wekte zijn volk op naar het Westen te kijken, de Westerse beschaving op te nemen met haar vitale aandrift en zich de dynami-

De Culturele Raad.

Idrus

Armijn Pane

sche geest, welke in staat bleek de Westerse volkeren tot zo'n grote vooruitgang te brengen, eigen te maken. Onder de leuzen : Naar het Westen en meer dynamische geest, ontstond een levens- en wereldbeschouwing van honderd procent Westers karakter, geboren uit de jonge bruisende aandrif, die eigen is aan een tot zelfbewustzijn oprijzend volk, dat zich wil bevrijden van het koloniale juk.

Deze strijd lust en ontwakende levensmoed kan niet beter getekend worden dan in het vers van Mr. Takdir Alisjahbana zelf :

Rust en vrede ?
Neen, o neen, mijn God
Rust en vrede
huizen witgekleed in het graf.

Van de oudere levensbeschouwing uit gezien was de sprong door de generatie Pudjangga Baru gedaan zeer radicaal en plotseling. Toch is in de Indonesische letterkunde eigenlijk reeds eerder deze strijd aan te wijzen tegen de adat van de oude levenswijze, die de moderne levenshouding, welke de weg opent tot ontwikkeling van eigen persoonlijkheid, veroordeelt. Zo o.a. in de letterkundige werken : Azab dan Sengsara door Merari Siregar en Siti Nurbaja door Rusli.

Deze sociale romans uit de tijd van vóór Pudjangga Baru beeldden het leed van de gedwongen uithuwelijking, waarbij het meisje niet in staat is zelf haar echtgenoot te kiezen. Azab dan Sengsara is geheel en al een klaaglied en uit Siti Nurbaja klinkt eveneens het geween van een meisje dat het slachtoffer van de adat wordt. In dit soort werken wil men zich reeds bevrijden van de adat en de oude levenswijze, maar men is nog niet in staat tot een definitieve breuk en is overgeleverd aan een romantisch en sentimenteel lijden. De sentimentaliteit overheerst nog geheel en iets van zelfbevrijding in een principieel stelling nemen is nog niet te zien. De strijd met de adat en het oude leven kon eerst beslecht worden door de lichter van Pudjangga Baru, die zich reeds geheel wist los te maken van het oude leven, zowel in de onderwerpen, die ze zocht als in de wijze van uitwerking.

De belangrijkste literaire werken van deze lichter zijn : Lajar terkembang (met volle zeilen) door Takdir Alisjahbana, Belunggu (Ketenen) door Armijn Pane, beide romans en Manusia Baru (De

nieuwe mens) door Sanusi Pane, een toneelstuk.

In deze drie werken ziet men reeds duidelijk het moderne leven in kracht winnen in de zich ontwikkelende Indonesische maatschappij. De strijd met de adat is geen probleem meer; het zwaartepunt valt op de bevrijding van het individu, de ontwikkeling van de persoonlijkheid. Van de hand van een voorganger, is de roman Lajar terkembang zeer tendentius. Zowel in zijn proza als in zijn gedichten propageert Takdir, het dynamische individualistische leven in tegenstelling tot de statische Hindoeïstische levenshouding, die de wereld als schijn beschouwt.

Manusia Baru beeldt een volksleider uit, in dit geval een arbeidersleider, in zijn strijd met de macht van de kapitalisten. Als kind van zijn volk is Sanusi Pane in dit toneelstuk een idealist, die strijd voor de sociale rechtvaardigheid. De wrijving tussen de oude en de nieuwe levensbeschouwing is ook in zijn stuk te zien en de overwinning wordt toegekend aan de volgroeide persoonlijkheid, die reeds het vrije leven heeft verworven.

Maar de geestdriftige aanvaarding van het leven, zo duidelijk kenbaar bij Takdir, duurde niet lang bij Sanusi Pane. Gedragen door het bewustzijn hoeveel waardevols er nog verworven kan worden in de oude cultuur, maakte Sanusi een zwerftocht door het oude India en het oude Java. Zijn gedichtenbundel Madah Kelana (Zwerfverszangen) toont een levensbeschouwing, welke nog sterk geworteld is in het oude. Met zijn vertaling in het Indonesisch van Ardjuna Wiwaha, een oud Javaans literair werk, dat een bewerking van verhalen uit de Mahabharata geeft, wil Sanusi de figuur Ardjuna stellen tegenover de figuur Faust, zo geprezen door Takdir. In zijn inleiding zegt hij: Over de moraal of tendenz van dit verhaal: Het verhaalt de levensloop van een strijder, Ardjuna, die reeds de hoogste waarheid bereikt heeft, weet, dat de wereld van geen waarde is en geen vreugde in het stoffelijke schept, maar niettemin in de maatschappij blijft en zich inspant, opdat de gehele wereld het geluk zal verwerven.

In zichzelf ervaart Sanusi de breuk tussen het Oosten en het Westen, tussen het oude en het nieuwe, en hij spant zich in een synthese van beide te bereiken. Zelf neemt hij actief deel aan een politieke partij.

Takdir echter bekommert zich niet om het oude en zegt o.a.:

Wij moeten voorbeeld en lering trekken uit de wijze waarop Europa, Amerika en Japan het peil bereikten, waardoor zij thans vooraan staan. Zodanig standpunt is een positief standpunt. Het voert linea recta naar het doel. Laat ons niet omzien, maar laat ons voorwaarts streven.

Rond dit probleem, het probleem van de vorming van de Indonesische cultuur, ontstond een levendige polemiek in de generatie van Pudjangga Baru, welke later verzameld werd in het boek *Polemik Kebudajaan* (culturele polemiek), uitgegeven door Balai Pustaka (Kantoor voor Volkslectuur).

Als letterkundig werk is *Belenggu* van Armijn Pane realistischer en moderner dan de andere werken uit die tijd.

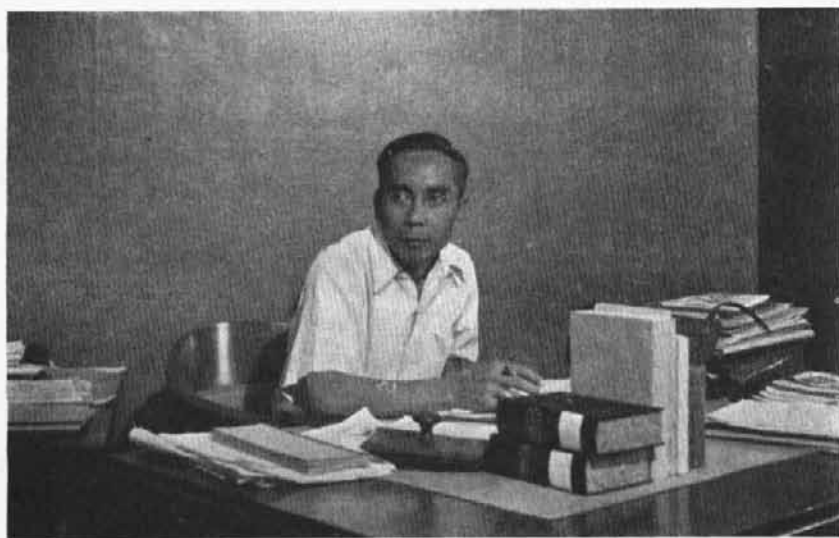
Als dichter verheft zich Amir Hamzah boven zijn generatiegenoten. Zijn gedichten hebben een religieuze inslag.

Het past hier op te merken, dat de generatie van Pudjangga Baru zich verdienstelijk heeft gemaakt voor de vorming van een Indonesische eenheidstaal, die in staat behoort te zijn de Indonesische cultuur te dragen.

Namen, die in de kring van deze letterkundige generatie ook genoemd moeten worden zijn die van de prozaïst en dichter Mr. Mohammad Yamin, van de dichter J. E. Tatengkeng en de schuilnaam Yogi van Abdul Rivai.

Naast de letterkundige generatie, die genoemd is, was er nog een groep schrijvers, die ook invloed uitoefende op de Indonesische maatschappij. Hun belangrijkste tijdschriften waren *Pandji Islam* (Vlag van de Islam) en *Pedoman Masyarakat* (Kompas van de maatschappij), het laatste onder leiding van Hamka. Door vernieuwing van beschouwing en begrip van de godsdienst, wilde deze groep niet achterblijven bij zijn tijd. Anders dan de Pudjangga Baru, welke tot de vooruitgang rechtstreeks beïnvloed werd door Europa, werd deze groep schrijvers beïnvloed door Egypte. Als romanschrijver is Hamka zeer populair. Zijn boeken *Tenggelamnja kapal Van der Wijck* (Het zinken van s.s. Van der Wijck) en *Dibawah Lindungan Ka'ba* (Onder de bescherming van de Kaba), beide romantisch en sentimenteel, worden druk gelezen.

Het uitbreken van de tweede wereldoorlog deed het culturele leven, dat door de generatie Pudjangga Baru vertegenwoordigd werd,

Achdijat Kartamihardja.

H. B. Jassin.

tot stilstand komen. Het Japanse fascisme stond de ontwikkeling van een vrije cultuur in de maatschappij niet toe. Om toezicht uit te oefenen en de letterkundige producten als propaganda-middelen te gebruiken, werd de Pusat Kebudajaan (Cultureel Centrum) ingesteld, waar de jonge letterkundigen aan handen en voeten gebonden werden.

Maar desondanks ging de Indonesische letterkunde als uitingsvorm van de vrije geest niet verloren, integendeel, tengevolge van de zware druk en het vele leed, dat direct veroorzaakt werd door de fascistische onderdrukker, ontwaakten nieuwe krachten op het gebied van de Indonesische letterkunde; Chairil Anwar als dichter en Idrus als romanschrijver. Beiden werkten buiten de Pusat Kebudajaan. De benauwenis, welke het leven van het Indonesische volk drukte, was reeds eerder tot uitbarsting gekomen in de dichter Chairil Anwar, die zich als radicaal revolutionnair de ruimte van de vrije geest veroverde. Zijn gedicht *Aku (Ik)* toont dit duidelijk :

Wanneer mijn tijd gekomen is
Toont dan geen verdriet
Ook jij niet

Wat nut heeft nu nog kammernis
Ik ben een beest nog ongetemd
Tot uitgestotene voorbestemd

Al dringt de kogel door mijn huid
Huilen blijf ik en storm vooruit

Met mij rennen gift en wond
In een verbond
Totdat zij mij geen pijn meer doen.

Alles is mij om het even
Ik wil nog duizend jaren leven.

Zoals door de onderdrukking en het lijden door de ene koloniale macht na de andere, gepaard met het ontwaken van het nationaal bewustzijn, de nationale revolutie uitbrak in Indonesië, zo ook verscheen op het gebied van de letterkunde een nieuwe generatie, dik-

wijls genoemd de lichtung '45 en geleid door C. Anwar, die juist 20 jaren oud was.

Voortgekomen uit de storm en de strijd toont deze generatie een levensrijpheid en een juist verworven onafhankelijkheid, die reeds de diepten van hun ziel omgewoeld had, zoals van mensen, die zwerven door een ingestort en vernietigd land. De aanwezigheid van de dood en het bewustzijn van de korthed van het leven verhevigden hun hartslag.

Sentimentaliteit en symbolisme, nog te vinden bij de generatie Pudjangga Baru van vóór de oorlog, zijn niet meer te vinden bij de generatie van na de oorlog. Geworsteld wordt om afrekening met problemen in de wereld en in hen zelf. Nationaal gevoel en politieke strijd, die te sterk de vóóroorlogse generatie beïnvloedden, worden meer van algemeen menselijk standpunt ervaren.

Dit alles is zichtbaar in de gedichten van Chairil, de jong gestorven dichter, die slechts een leeftijd van 27 jaren bereikte. Zijn gedichten werden gebundeld in *Deru tjampur debu* (Gerommel vermengd met stof) en *Kerikil tadjam* (Scherp grind). Op 19 November richtte hij tezamen met zijn vrienden de kunstenaarsorganisatie *Gelanggang* (Arena) op, die een nieuw geluid deed horen. In het manifest, dat in Februari 1950 uitkwam werd geschreven:

„Wij zijn de directe erfenamen van de wereldcultuur en deze zetten wij op eigen wijze voort. Wij zijn voortgekomen uit het volk en voor ons is het begrip volk het geheel van verscheidenheden, waaruit nieuwe gezonde werelden kunnen voortkomen.

Ons Indonesiërschap wordt niet bepaald doordat onze huid bruin en ons haar zwart is of onze jukbeenderen uitsteken, maar veel meer door wat naar voren komt in de uitingen van ons gevoel en in onze gedachten. Wij hebben geen behoefte om een definitie te gaan opstellen van de Indonesische cultuur. Wanneer wij over de Indonesische cultuur spreken, denken we er niet aan om onze oude cultuurmonumenten op te poetsen tot ze glimmen, opdat we er trots op kunnen wezen, maar wij denken aan een jong en gezond cultureel leven. De Indonesische cultuur wordt bepaald door alle stemmen die uit alle hoeken van de wereld opklinken en een antwoord verwekken, dat teruggeroepen wordt met een eigen geluid. Wij zullen ons verzetten tegen alle tendenzen tot bekrompenheid

Rosihan Anwar

Mr. Takdir Alisjahbana.

en tot belemmering van het onderzoek naar de juiste waarde-bepalingen.

Revolutie betekent voor ons het uitzoeken van de oude waarden, die vernietigd behoren te worden. Daarom zijn we van mening, dat de revolutie in ons land nog niet geëindigd is. In onze vondsten kunnen we niet steeds oorspronkelijk zijn, de hoofdzaak is, dat wij de mens ontmoeten. In de wijze, waarop wij zoeken, onderzoeken en concluderen, tonen wij onze eigen aard.

Onze waardering van het ons omringende is er één van mensen, die zich bewust zijn, dat er een wederkerige beïnvloeding bestaat tussen maatschappij en kunstenaar.

Om Anwar groeiden jonge krachten, die zich thans gegroepeerd hebben om de tijdschriften *Mimbar Indonesia*, *Siasat* en *Indonesia* o.a. Rivai Apin, Asrul Sani, Sitor Situmorang. Als schrijver van de roman *Atheis* (De Atheïst) moet Achdiat K. Mihardja genoemd worden. De criticus H. B. Jassin stimuleert als kunstredacteur van *Mimbar Indonesia* het letterkundige leven in Indonesia. Buiten de reeds genoemden zijn er nog veel jonge Indonesische schrijvers en dichters, die nog naar hun vorm zoeken. In de laatste tijd voegde P. A. Toer zijn stem bij de anderen, na meer dan twee jaren als politiek gevangene te hebben doorgebracht. Zijn novelle „Blora” trok veel belangstelling.

Als toneelschrijvers, die reeds begonnen te schrijven in de tijd van de Japanse bezetting noemen wij Usmar Ismail en Dr. El Hakim. De laatste tijd heeft Usmar Ismail zich ook op het terrein van de film begeven; een eerste schrede om het peil van de Indonesische film te verheffen boven dat van goedkoop handelsproduct van het vreemde kapitaal. Op het gebied van het toneel kan ook niet aan de naam van Utuy Sontany worden voorbijgegaan. Zijn stukken hebben een rijke karakterschildering. Van zijn hand verscheen ook een historische roman: *Tambora*.

Als prozaïst staat Idrus op de voorgrond met zijn korte verhalen. Temidden van het lawaai en de chaos staat hij overeind en waakt over de helderheid van de gedachten. Tegen het Japanse imperialisme schreef hij: *Tjoretan dibawah tanah* (Ondergrondse schetsen), welke pas na de revolutie uitgegeven konden worden. Zijn schets *Surabaya* is een critiek op een der aspecten van de revo-

lutie. Het realisme van Idrus ontwikkelde zich tot cynisme, een nieuw verschijnsel in het Indonesisch proza.

De gedaante van de Indonesische cultuur zoals die door de huidige generatie, voornamelijk gegroepeerd in Gelanggang, gedragen wordt, heeft sterk internationale kentekenen.

(Gedeeltelijk overgenomen uit „Opvoeding en Cultuur” No. 2).

Moderne schilderkunst in Indonesië.

De schilderkunst, die hier besproken zal worden is de vrije schilderkunst, welke ontstond na de kennismaking met de Westerse kunst. Zij is geen voortzetting van iets, dat eerder aanwezig was, ofschoon de oude cultuur wel op belangrijke resultaten kon wijzen in verwante kunsten als de batikkunst, het wajangspel en de beeldhouwkunst.

Als we de Indonesische schilderkunst in de eerste plaats willen opvatten als een wezenlijke uiting van de ziel van het Indonesische volk, dan moeten we onze beschouwing beginnen bij een belangrijke gebeurtenis op het gebied van de Indonesische schilderkunst: de oprichting van de Indonesische schildersvereniging Persagi in 1938. Het zal dan noodzakelijk zijn de schilderkunst, die vóór deze tijd bestond, ofschoon zij misschien in een enkel voortbrengsel een niet geringe betekenis bezat (wij herinneren aan de schilder Raden Saleh, die vermaard werd met zijn schilderstuk „De bosbrand”), te beschouwen en te beoordelen vanuit het historische gezichtspunt, dat door Persagi gesteld werd.

In een onderdrukking, die eeuwen geduurd had, was er in de kunst niets nieuws meer ontstaan. Men was bij het oude gebleven, had een traditie gevolgd, die reeds lang verstarde was. Op z'n hoogst had men zich soms enige inspanning getroost, zonder in staat te zijn zich geestelijk vrij te maken en had pogingen gedaan om een oude glorie te benaderen. Misschien ook gingen onbekende talenten verloren, moedeloos hun pogingen opgevend tegen het overwicht van het oude. Het zelfbewustzijn was nog niet geboren, de persoonlijkheid nog niet ontwaakt. De koloniale overheersing schreef haar zwarte bladzijden op alle gebieden.

Ver afgescheiden van leven en lijden van zijn volk stond Raden Saleh in eigen kring. Hij was de eerste schilder in Indonesië, in de Westerse zin van het woord. Hij schilderde landschappen, dieren en

*De opening van een schilderijtentoonstelling in Djakarta
door de schilder S. Sudjojono.*

portretten. Bekende stukken van zijn hand zijn Tussen leven en dood (een gevecht van dieren) en De Bosbrand, thans in het Rijksmuseum in Amsterdam. Hij leefde van 1816 tot 1880.

Na Raden Saleh viel een stilte in de Indonesische schilderkunst. Indonesië werd overstroomd met goedkope reproducties uit het buitenland en met werken van onbetekenende Hollandse schilders, die in Indonesië woonden. Tussen hen was een zoon van Indonesië zelf, die ook gaarne een tentoonstelling hield, n.l. Raden Abdullah. De stukken van zijn hand gingen niet boven het peil van de schilderkunst van zijn tijd, die niet meer leverde dan mooie plaatjes. Het hart, dat nog niet vrij klopte, kon niet kijken naar realistische verschijningen. De ogen waren nog gesloten in een droom van weelde en de vrucht ervan waren slechts schilderijen van landschappen, die alle even fraai waren. De koloniale samenleving wenste bij voortduring dergelijke producten. Schilderijen waren versierselen voor de huizen van rijke kooplieden of werden gekocht door de buitenlandse touristen, die bekoorlijke tafelen wensten mee te nemen.

S. Sudjojono, voorman van Persagi, die zich zeer agressief keerde tegen de toenmalige schilderkunst, die tot mooie handelswaar geworden was, schreef in het jaar 1939 : De schilderijen, die wij in deze tijd zien, beelden bijna zonder uitzondering landschappen uit : sawahs, die geploegd worden, sawahs onder water, helder en rustig, of blauwende bergen . . . Allemaal even schoon en romantisch, lieflijk als in het paradijs, allemaal even heerlijk, rustig en vredig.

De twee schilders, die genoemd kunnen worden als de voor mannen van de nieuwe Indonesische schilderkunst zijn Sudjojono en Affandi. De eerste vormde zijn groep in Djakarta, waar zij uitgroeide tot de organisatie Persagi, en de tweede, die in Bandung in zijn levensonderhoud zocht te voorzien als reclame-schilder deed daar zijn school ontstaan.

Van deze twee mensen kwam het werkelijke begrip voor het schilderen als kunstuiting. Bij de politieke bewustwording van het Indonesische volk was het vanzelfsprekend, dat zij als vrije persoonlijkheden op de voorgrond traden. In hen als kunstenaars vindt het lijden van het volk een gevoelige klankbodem en zij beseffen beter de betekenis van de vrijheid voor de mens en waarden haar daarom meer. Het hoeft niet te verbazen, wanneer Sudjojono, die behalve

Surono : „Variety Show“.

Emiria Sunasa.

schilder ook een spreker en een auteur met een snedige pen is, sterk de betekenis propageert van de persoonlijkheid van de schepper voor een kunstwerk. Door de klemtoon te leggen op de eis van persoonlijkheid en onafhankelijkheid viel hij de schilders van zijn tijd aan, die romantisch en academisch waren. In tegenstelling tot Sudjojono, mist Affandi sprekers- en schrijverstalent. Maar deze beide mensen zijn zich bewust een grote verantwoordelijkheid te dragen. Welke moeilijke omstandigheden zij daarbij het hoofd hadden te bieden, kunnen we lezen bij Sudjojono zelf: En een dergelijke schilder moet, wanneer hij niet verteerd wil worden door t.b.c., maar liever onderwijzer worden of werk zoeken als klerk bij de statistiek, want de goede tijd afwachten, dat zijn schilderijen gekocht zullen worden, zal te lang duren.

Inderdaad, in een maatschappij, die economisch nog zwak is en zich pas onder de koloniale druk tracht uit te werken, wordt van haar kunstenaars een uiterste vastberadenheid gevergd. Van hen wordt een volstrekte overgave aan hun taak gevraagd. Door een ongedwongen sfeer in het schilderen te bewaren en door voor hun leerlingen de mogelijkheid te scheppen uit te groeien tot sterke persoonlijkheden, streven deze twee pioniers er naar een Indonesische schilderkunst te doen ontstaan van eigen karakter. Westerse invloeden van stromingen als impressionisme en expressionisme, welke beide leiders ondergingen, trachten zij zo min mogelijk op hun leerlingen te doen doorwerken. Dit bewustzijn en deze visie op de schilderkunst is van grote betekenis geweest voor de ontwikkeling van een vrije Indonesische schilderkunst. Naast het onderrichten en leiding geven liet Sudjojono niet af kritiek uit te oefenen op de romantische en academische richtingen, die in die tijd voortleefden in de schilder Basuki Abdullah, de zoon van Raden Abdullah.

In zijn eigen schilderijen laat Sudjojono niets vermoeden van zijn bruisende dadendrang, doch toont een ingehoudenheid, die te vlijmender tot het hart doordringt. (Voor de open klamboe, 1939). Bij Affandi daarentegen, de zwijgzame, ziet men duidelijk in zijn kleuren en lijnen zijn dynamisch temperament.

Deze Indonesische schilders waren vóór het uitbreken van de Pacific-oorlog nog nooit in de gelegenheid geweest hun werk ten toon te stellen in een gepaste omgeving. Zij leefden weggeborgen in de

kampong. Eerst na de binnenkomst van het Japanse leger kwamen voor deze schilders bestaansmogelijkheden en waardering. Het was met weinig goede bedoelingen, dat de Japanners alle Indonesische kunstenaars samenbrachten in een Cultureel Centrum. Maar al ging het op deze wijze, het kan niet ontkend worden, dat dit reeds een verbetering bracht voor de Indonesische schilderkunst. Elke mogelijkheid, die geboden werd door de Japanse bevelen, werd zo goed mogelijk aangewend en Sudjojono, die een atelier verwierf, waarin hij onge-

Kartono Judhokusumo : „Dieng“.

stoord leerlingen kon opkweken, slaagde er in een vrije atmosfeer te bewaren.

De materiële bijstand van de Japanners bracht een opleving. Schilders, die eertijds onbekend waren in de maatschappij, hielden thans veelvuldig tentoonstellingen. Op deze wijze begon men kennis te krijgen van nieuwe verschijnselen in de schilderkunst. Verschillende nieuwe stromingen waren te zien op de tentoonstellingen: naturalisme, impressionisme, expressionisme.

Namen van schilders, die in deze tijd bekendheid begonnen te

verwerven zijn : S. Sudjojono, Affandi, Agus Djajasuminta, Otto Djajasuminto, Hendra, Basuki Resobowo, Emiria Sunasa, Henk Ngantung, M. Apin, Sundoro, Trubus, Kerton, Baharudin en Sudarso. Deze schilders hadden niet allen voor het uitbreken van de oorlog contact met elkaar gehad. Met de aanwezige overvloedige mogelijkheden verschenen veel schilders of schilders-in-wording, die vroeger geïsoleerd hadden geleefd.

Tot deze tijd was Sudjojono nog te beschouwen als de sterkste onder hen. Op één van zijn schilderijen, een voorstelling van zijn atelier met werkende leerlingen, schreef hij als motto : Zoek het karakter van de Indonesische eenheid. Die toont duidelijk hoe groot de invloed op hem was van het Indonesische politieke bewustzijn, dat streefde naar de nationale eenheid. Nog nader werd dit met grote duidelijkheid bewezen toen de revolutie uitbrak in Indonesië. Sudjojono nam actief deel in het eerste tijdperk. Met kwast en verf volgde hij de wording van de revolutie.

Na de revolutie verschenen nieuwe namen in de Indonesische schilderswereld, zoals Zaini, O. Effendi, Suromo, Surono, Kusnadi en Sutiksna.

Deze schilders waren tijdens de Japanse tijd nog leerlingen of waren nog niet naar buiten getreden met een tentoonstelling.

Met het optreden van O. Effendi en Zaini kreeg de Indonesische schilderskunst een nieuw vervolg. Ofschoon zij in het centrum van de nationale strijd (Djakarta) verbleven, bewaarden zij een heldere kijk. Zonder in de politieke stroom weg te drijven, toonden zij haar zuivere bronnen. De tijd van de strijd om eigen vrijheid te verwerven waren zij reeds te boven gekomen. De vrijheid was voor hen niet meer iets om na te streven, maar was reeds hun bezit geworden. Bevrijd van alle invloeden, tonen zij een eenvoudige oorspronkelijkheid.

Ofschoon deze jonge schilders nog geen grote schilderijen op hun naam hebben staan, bewezen zij reeds met hun aquarellen, pastels en pentekeningen, dat zij een nieuw tijdperk begonnen zijn in de schilderkunst van Indonesië. Zaini, die juist 24 jaar werd, verwierf reeds duidelijk inzicht in de werking van lijn en kleur in het schilderij. Beiden, O. Effendi zowel als Zaini, laten invloed zien van de abstracte schilderkunst. Door experimenten met kleur en lijn brengen

Dullah : „Vorbereidingen voor de strijd“.

zij nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden voor de Indonesische schilderkunst van de toekomst. De zuiverheid en oorspronkelijkheid is voor deze twee jonge schilders de hoofdzaak geworden. Op deze wijze zien we dat de Indonesische schilderkunst, die romantisch en academisch begon, in één generatie reeds over impressionisme en expressionisme tot het abstracte kwam.

M. B.

(Overgenomen uit „Opvoeding en Cultuur“ No. 2).

ERRATUM : Het onderschrift van de foto op pagina 122 moet als volgt worden gelezen : De Minister van Voorlichting A. Mononutu en de Secretaris-Generaal van dit Ministerie Roeslan Abdulgani (3e en 5e v. l.) bij de beëindiging van een cursus voor voorlichtingsambtenaren. 4e van links is de leider van deze cursus, de heer P. Harahap.

Inhoud.

	Pag.
Voorwoord	3
Indonesië's strijd om vrijheid en rechtvaardigheid	5
De buitenlandse economische betrekkingen van Indonesië in Europa	35
De Indonesische vakbeweging, haar ontwikkeling, geschiedenis en haar problemen	72
Het probleem van ordeverstoringen in Indonesië	101
Massa-educatie in Indonesië	116
De Universiteit Gadjah Mada te Jogjakarta	140
De Marine van de Republiek Indonesia	150
Aanschaffingen in Europa	160
Moderne letterkunde in Indonesië	166
Moderne schilderkunst in Indonesië	179

